СВЕТИ ИСИДОР ПЕЛУСИОТ

КЊИГА IV

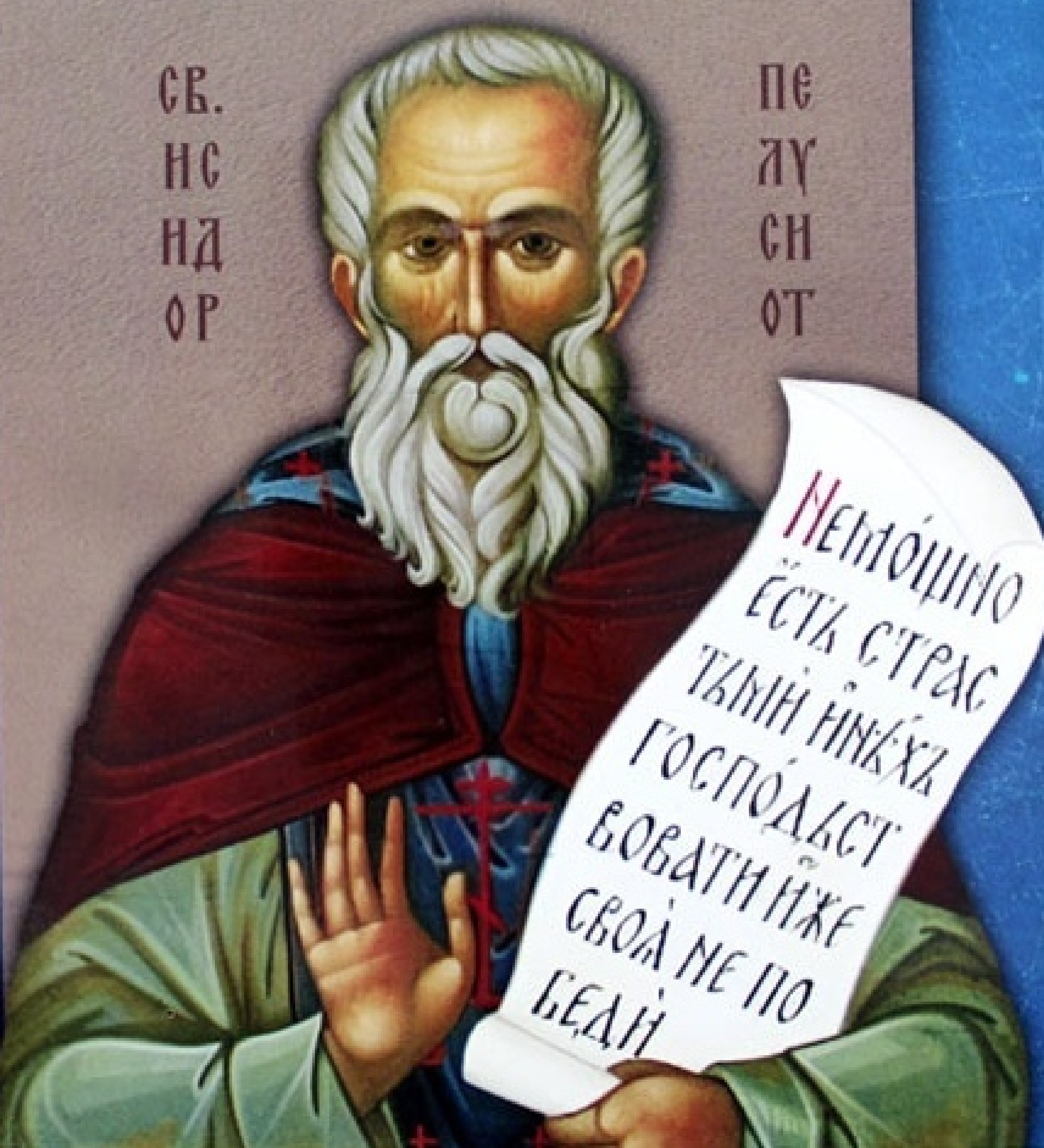

ЕДИЦИЈА СВЕТИ ОЦИ

КЊИГА IV

Излази са благословом
Његовог Високопреосвештенства
Митрополита зворничко-тузланског г. Фотија

Наслов оригинала:
ΙΣΙΔΩΡΟΣ
ΠΗΛΟΥΙΩΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

Превод са грчког језика:
Ђорђе Рафаиловић

Рецезент и лектор:
Др Дарко Крстић

Издавач:
Издавачка кућа
Епархије зворничко-тузланске „Синај"

Штампа:
Еурографика, Зворник

Тираж:
1000

Бијељина, 2024. година

ОД СВЕТОГ ИСИДОРА ПЕЛУСИОТА

ПЕТ КЊИГА ПОСЛАНИЦА И ТУМАЧЕЊЕ СВЕТОГ ПИСМА

КЊИГА ЧЕТВРТА
(PG.78, 147-1324)

Бијељина
2024.

1. – Посланица Епископу Исидору

О годишњем венцу и точку стварања.

Пошто је облик године кружан, јер се дан кружно креће у седмици, а недеље у месецу и месеци у години, и поново долази на исте (полазне) тачке, зато га Свето Писмо час назива годишњи венац, а час точак стварања. Јер је исти кружни облик и венца и точка. Четири годишња доба – мислим на пролеће, лето, јесен и зиму – спајајући на неки начин своје руке, и обрћући годину, играју најлепше коло. Пошто су тако мудро и складно били створени од највећег мајстора Бога, да се полако крај сваког (годишњег доба) спаја са почетком другог, ћутљиво и неприметно и без штете (игра се) коло са телима[1]. Али да би било (још) јасније ово што говорим, наставиће се ова реч са оним што се дешава у стварности. Крајња тачка лета не води одмах у тешку зиму, јер би тако била угрожена тела и семена и биљке, пошто не би могли да издрже напад изненадне промене, већ се лето завршава уступајући место јесени, а она се у почетку изједначава са летом, а на (самом) крају се мирно и полако изједначава са зимом, и тако се без штете иде ка зими. Касније се зима завршава, уступајући своје место пролећу, и пролеће, мешајући се са (зимом), полако иде ка лету.

---

[1] Свети Отац вероватно мисли на тела животиња и људи.

2. – Посланица Зосими

О (стиху): „Прикуј због страха Твог тело моје”[2].

Изазиваш подсмех (о, како да те назовем да бих дотакао твоју безосећајност?) тиме да се молиш и да говориш: „Прикуј због страха Твог тело моје”[3]. Ова молитва је за оне који улажу (огроман) напор, који посте, који су скромни, који кажњавају своје телесне нагоне, и моле се да им за њихов подвиг буде послата помоћ са неба, а за оне као што си ти, који дебљају своје тело претераним опијањем и сваком врстом и сваким обликом уживања јачају и побуђују нагоне тела, и који добрим телесним изгледом крију подвижнике у себи, није ово прикладна молитва. Јер чиниш исто, као кад би се спетљао са једном проституткком, и бивајући заљубљен у њу помолио се да задобијеш целомудреност. Ова молитва је за оне који лете више од мрежа ове жене, а не за оне који се хватају у њене мреже, или као кад би, бацивши се са брода у бескрајну пучину, преклињао, о неразумни, да се спасиш, док ти самог себе доводиш у животну опасност, да би се спасао молитвом. И како је ово могуће? Ова молба је за оне који испуне све оно што зависи до њих, и преклињу да њихова вештина не буде потопљена због невремена, а не за оне који бацају сами себе на пучину пре него што избије олуја. Престани да се предајеш уживањима. Ако овладаш својим стомаком, бићеш господар и онога што долази после стомака, и нећеш изазвати подсмех, тиме да се молиш да добијеш супротно од онога што чиниш.

2 Пс 119, 120.

3 Исто

3. - Посланица истом

О истој теми.

Пошто си питао шта значи ово: „Прикуј страхом Твојим тело моје"[4] можда си из незнања тражио да добијеш оно што ниси ни желео, дакле, послушај: Прикуј их, умртви их, и учини их равнодушним према телесним уживањима, уместо ексера нека их прикује твој страх, и нека их умртви и нека их разапне, и нека их учини равнодушним и неделатним према греху. Пошто си сазнао тумачење, немој ово да тражиш ти који се предајеш уживањима, или ако то тражиш, немој да се предајеш уживањима, и то нарочито када се уживање не припрема за тебе у твојој кући, већ се бестидно окомљујеш на туђе трпезе, ствар коју је и Соломон окарактерисао, да је то једна од несрећних и бедних (ствари). Уопштено (речено) дебљаш своје тело како не треба. То не чиниш из потребе, него прелазиш границу и кад си сит.

4. - Посланица истом

О истој теми.

Истински љубитељ врлине треба да призива Бога да би привео крају оно што жели, а њен крвни непријатељ, чак ни када Га призове, неће бити услишен од Бога. Зашто до крајњих граница дебљаш своје тело развратом и пијанствима, и додајеш ватру на ватру, и проналазиш сваки могући нови начин телесног уживања, и оснажујеш оно што је развратно и (што) спава и то распирујеш, а са друге стране у својим молитва-

4 Пс 119, 120.

ма говориш: „Прикуј страхом Твојим тело моје"? Ова молитва највише одговара оном који постовима и великим метанисањем[5] и свеноћним бдењима топи своје тело и чини га послушним духу, а оном који је као ти, који чини своје тело да трепери и да тежи неисцрпним заједничким гозбама и разврату, од којих клијају телесна уживања, не само да не одговара ова молитва, већ је пуна ироније, а штавише и опасности. Јер када такав човек тражи оно што не жели да чини – наиме, чист ум – тада жели да завара не само људе, већ и самог Судију.

5. – Посланица ђакону Исидору

Шта значи ово што је написано у *Песми над Песмама*: „Шесдесет има царица"[6].

Написао си ми шта значи ово: „Шесдесет има царица", и остало што је написано. Дакле, послушај: Првенство нека има беспрекорна и девичанска Црква, она која има праву веру у Бога, и она да се назове савршеном голубицом, која превазилази достојанство свих анђеоских редова. Ако треба ово да применимо и на дела, треба да се каже следеће: Постоји шездесет царица, то су душе које задобијају награду због царства, и осамдесет конкубина, које се из страха од пакла удаљавају од зла, и такође безбројне младе девојке, које живе у целомудрености због неких овосветских разлога, и стреме правди, које чине оно што треба не из жудње за Царством, нити из страха због суда, него да не буду

5 Свети Отац мисли на оног који воли често да врши велике метаније приликом чега додирује земљу.

6 Песма над песмама 6, 7.

лишене или богатства или славе или неке (друге) почасти. Једна је савршена голубица, она која чини добро због добра, сапутница највећих светитеља, која чини добро не због награде, ни из страха од казне, нити због неког овосветског разлога, већ чини оно што треба из љубави према Богу. И очигледно је, да имајући Бога, има све оно што је Његово. И оне (девојке) би могле да чују, Хвала Царству и паклу огњеном који нас је учинио од других, али она неће чути ништа такво, већ ће бити благосиљана од свих.

6. – Посланица чтецу Епимаху

О стиху: „Ако ко мисли да је мудар, нека постане луд"[7].

Написао си ми, шта значи ово што је рекао Павле: „Ако ко међу вама мисли да је мудар у овом веку, нека постане луд да буде мудар". Дакле, саслушај укратко: Надменост је препрека напретку, (тако да) треба прво да извадимо надутост и запаљење (зато што је таква грчка философија, јер нема ништа чврсто и стабилно) и тако да се испунимо мудрошћу Божијом. Ако не нестане из нас гордост, чврста храна ће бити уништена. Ако желиш, ова реч може да се настави на следећем примеру. Наиме, ако на неки начин упадне ваздух у стомак, уништава варење, тако и глупост, ако затвори улаз (за) реч, уништава здравље душе. Највећи предуслов здравља је смиреноумље, које и наша природа, од (тренутка) када је створена, подучава вичући, да је прах и пепео, обуздавајући надменост оних који страдају од уображености помоћу истих ствари.

---

[7] 1 Кор 3, 18. Скраћени стих из посланице.

7. – Посланица Епископу Исидору

О реченом од Апостола Павла: „А молимо се Богу да ви не чините никакво зло"[8].

Написао си ми: Шта значи ово што је рекао Павле? „А молимо се Богу да ви не чините никакво зло, не да се ми ваљани покажемо, него да ви добро чините, а ми као неваљани да будемо"[9]. Послушај укратко: Пошто је казна која је извршена речју против оних који греше – као против Ананије и Сапфире и против мага који је ослепљен – са једне стране је понизила оне који су грешили, док је оне који су кажњавали показала важнима, познатима и страшнима, зато и каже: Не желимо да се покажете чувени због вашег зла, него бисмо радије због овога ми да постанемо неважни, да би сте ви постали ваљани. Они који желе да показивање њихове врлине произилази из великих несрећа оних који се кажњавају, не изгледају ми да су оци и учитељи, већ уништитељи, непријатељи и тирани.

8. – Посланица Исаији

О Каину и Ламеху[10].

Питао си: Зашто Каин и Ламех, који су били извршили убиство, нису кажњени на исти начин? Јер један је кажњен а другоме је опроштено. Пошто је први, чак и кад је био прекорен то порицао, док је други, и пре него што је био прекорен, признао је грех. Наравно,

[8] 2 Кор 13, 7.

[9] Исто

[10] Пост 4, 1. 18.

иако су њихови грехови исти, међутим, после (учињеног) греха њихово (духовно) стање није исто. Јер постоји Божија заповест, која заповеда: „Реци ти први твоје грехове, да будеш оправдан"[11]. Према томе, хајде да се углавном постарамо да не грешимо, али ако и згрешимо, да не чинимо сами себима казну још страшнијом због нашег порицања.

9. – Посланица ђакону Евдемонију

Зашто су у ужареној пећи три младића охрабривана да заједнички (јавно) прославе Бога, а Данило посебно[12].

Питао си: Зашто је заповеђено трима младићима да прославе Бога (јавно) заједно са другим људима, а Данилу посебно? Кажем да се ово десило, зато што сви остали уживају заједничко (опште) старање, а они уживају посебну и ванредну заштиту. Први су имали урођени закон, а други су прихватили и онај писани.

10. – Посланица Епископу Исидору

О стиху из *Јаковљеве посланице*: „Језик је огањ..."[13].

Мислим да ово што си тражио има двоструко тумачење, од којих је једно уверљивије, а друго непријатније: „Језик је огањ, свет неправде". Углавном пошто

[11] Ис 43, 26.

[12] Дан 3, 26.

[13] Јак 3,6

је лако покретан и веома способан да говори много тога лошег. Зато што осуђује и вређа и крши заклетве и лаже и лажно сведочи, а многе неправедно гура у огањ, и гура их под мач и на пучину. Свето Писмо светом обично назива масу људи, зато и каже: „Свет Га не позна”[14], то јест маса. Језик, каже, или је огањ који неправедно сагорева мноштво (људи), или је сасуд мноштва неправедног огња. Пошто су многи, сарађујући са злом и похваљујући неправду, најстрашнији када говоре о делима лукавим и незаконитим, јер не заостају за онима који су пристојни у речи, а не разумеју да окрећу своју одлуку против самих себе, и показују пример (чему дају) првенство, (то јест) оном што нагиње ка срамотном, можда је осуђујући их рекао ово: „Језик је огањ, свет неправде”, наиме, као да је рекао, да буктиња речитости, када украшава оне који чине велике преступе, изгледа (као) да је украс истине. Треба дакле користити вештину речи, не ради улепшавања зла, већ да похвале врлину, која је и без речи пресветла.

11. - Посланица схоластику Теодору

О стиху: „Ако је дакле гладан непријатељ твој, нахрани га”[15].

Не знаш, као што изгледа, да је ново учење више од старог подстицања које је наређено као деци. Јер ово што ти изазива чуђење: „Ако је гладан непријатељ твој, нахрани га, и ако је жедан напој га”, није само веома ве-

[14] Јн 1, 10.

[15] Пр 25, 21. Рим 12, 20.

лико и великодушно, већ је (то) дело молбе. То да падне неко у тако велику потребу, да може само од непријатеља да му буде учињена милост у вези тога и да има потребу за најосновнијим стварима, ја барем сматрам да је (ово) теже од сваке несреће и страшније од сваке казне. Међутим, тако је већина људи ово сматрала као највишу заклетву, говорећи: Дај Боже, да не примим од својих непријатеља помоћ. Ако онима који то чине бива као молба, а онима који то примају бива као казна, зашто се томе чудиш, када доброчинство није једноставно, већ изазива (још) већу казну? Зато што каже: „Јер чинећи то, угљевље огњено скупићеш на главу његову”[16]. Ако свака оваква ствар бива под обликом казне, и разлог због чега се ово дешава постаје узрок друге казне. (Јер) онима који говоре: „Загрејаћеш (оно) владарско у њему, и учинићеш га да оживи”, не треба пуно да придајеш пажњу, јер у супротном не би била додата потреба због глади, већ би заповедио да се користи у свакој прилици (на) добро. Наравно, ја се не дивим онима који ово чине, већ онима који гледају (своје) непријатеље да уживају у благостању, и не само да се не осећају лоше због тога, већ их похваљују и моле се за њих, као што заповеда ново учење, говорећи: „Љубите непријатеље своје, чините добро онима који вас мрзе и молите се Богу за оне који вас презиру и гоне”[17]. Јер тамо нужда зна да нас учини да се потчинимо, а овде је искушење чисто мисаоно. Иако је Апостол користио стару поуку, свима је јасно, да је реч упућена несавршенима у вери.

16 Рим 12, 20.

17 Мт 5, 44.

12. – Посланица ђакону Теодору

Зашто Павле, кад је рекао: „Хоћеш ли пак да се не бојиш власти?"[18], мало после (опет) каже: „Подајте свакоме шта сте дужни, коме приличи поштовање, њему поштовање?"[19].

Нормално не би требало да ти пошаљем назад писмо преведено без претходне припреме и доказа о Апостоловом стиху, за кога си ме замолио да ти га растумачим, који је и после припреме и дугачког временског периода једва могуће разјаснити. Пошто сам притиснут љубављу принуђен то да учиним, кажем да теби припада да процениш, ако могу укратко да уловим мисао апостола која бежи, да оно што мисли је следеће: Ако си као роб призван у веру, немој да се растужујеш, нити да негодујеш, као да си њоме оштећен. Јер да ово уопште није страшно, саветујем те, да ако и можеш да будеш слободан, ипак да останеш у стању ропства. Пошто ћеш имати мању одговорност, јер не робујеш само Господу, већ и телесном господару. Онај који је призван у веру и ослободио се од греха, чак иако је роб, слободан је за Господа, тиме да је ослобођен од (стране) Њега из ропства греху, и заједно са Њиме је дужан да врши служење и телесном господару, те му се неће тражити да положи детаљан рачун (пред Богом). А слободан човек, који није ником потчињен, бивајући роб Христов је увек потчињен Христу, зато ће и да поднесе строжију казну.

Дакле, ово је речено у вези тумачења стиха. Међутим ако желиш да сазнаш нешто више и утврђеније доказима, прочитај моју посланицу која је раније послата Епископу о овој теми, и сазнаћеш (све) прецизно.

[18] Рим 13, 3.

[19] Рим 13, 7.

13. – Посланица Сириону

О стиху: „Који су позвани по намерењу (Божијем)"[20].

Сви људи желе да буду у савезу и да се посвете онима које виде да не спавају, ни да су немарни, већ да су припремљени и постројени и да желе да учине оно што треба. Како дакле ти, који спаваш и хрчеш и не бринеш се о свом спасењу, преклињеш непобедиву помоћ Божију да ти долети и пошто ниси успео, негодујеш? Дакле, нека претходи оно што зависи од тебе, а (онда) ће следити помоћ са Његове стране. Јер се Божија помоћ не призива само речима, него се дозива и делима и тада ће спонтано доћи. Зато што Божија помоћ не буди оне који спавају и не подстиче оне који не желе, али не би ни напустила оне који више воле врлину, него ће сарађивати са њима и довешће њихов подвиг до срећног завршетка[21].

14. – Посланица презвитеру Јераку

О стиху: „Зато који мисли да стоји нека се чува да не падне"[22].

Природа која над свима царује прети онима који су подложни казнама, да би имали неукаљану лепоту душе, али када падну (у грех), пружа им спасоносну

[20] Рим 8, 28.

[21] Погледај: Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλία ΚΑ' εἰς τὴν Πρὸς Ἐφεσίους. „Ако нас види да се старамо о спасењу, да се за њега бринемо, помоћи ће; ако, пак, ниједну заповест не учинимо, неће пружити руку. Јер неће да нам пружи помоћ када спавамо, већ само када се и сами трудимо око спасења. Јер помоћник не помаже нераднику, већ ономе који сам дела". ЕПЕ Ἅπαντα Αὐτοῦ, τόμ. 21. σελ. 266, 25-268, 2.

[22] 1 Кор 10, 12.

десницу, и даје опроштај онима који се кају. Зато првима виче: „Зато који мисли да стоји нека се чува да не падне", а другима, „ко падне не устаје ли?"[23], а трећима, „ето си здрав, више не греши"[24].

15. – Посланица чтецу Епимаху

О љубави.

Заједнички непријатељ свих, пошто је пострадао од болести тираније, оголио је људски род од преимућстава која је имао урођена, и обукао га је у супротни начин понашања према врлини, потчињавајући њему људску снагу. Јер не би имао тако велико расположење сам од себе, да (то) није било веома оснажено немаром оних који су обманути. Међутим, пошто је требало, због човекољубља Творца, да поново буду обучена оружја врлине, дошао је овде Бог Логос, и пошто нам је изаткао љубав, као (неку) анђеоску одежду, мајсторски је у њој израдио (и) све остало. Јер све појединачно набројане подвиге свих врлина обухватио је једном општом врлином, чије је име „љубав".

16. – Посланица схоластику Ирону

О стиху: „Подајте част ономе коме приличи част"[25].

Треба свако да ода почаст, о најученији, ономе који је достојан части, а да не покаже ласкање, нити да тежи

[23] Јер 8, 4.

[24] Јн 5, 14.

[25] Рим 13, 7.

његовој наклоности (зато што постоји страх, да се због овога падне у ситничавост, а изражавајући неучтиво ласкање, да осрамоти самога себе), већ (преко) потребном пристојношћу да му ода почаст која му приличи. Пошто је могуће да се ода оно што је наша дужност на начин како доликује.

17. – Посланица Епископу Исидору

О стиху: „И биће последња слава овог дома већа него прва"[26].

Из целог Светог Писма могу да докажем, да су Јудејске ствари потпуно нестале и да неће бити њихова обнова на основу овог истог стиха, због кога је Јудејац, који се није сложио са тобом, мислио да ће оне да васкрсну, тако да ћу покушати да покажем њихов потпуни нестанак. Каква је ово изрека, на основу које он гаји тако велике наде? „И биће последња слава" каже, „овог дома већа од прве". Пре него што наставим ка њеном тумачењу, не знам шта да учиним од ово двоје, да ли да осудим његово незнање, или да омрзнем његову подмуклост? Јер неуког треба да научимо, а подмуклог да прекоримо. Зато што ће (ово) бити више тумачење и васпитање онима који нису упућени, а прекор онима који поступају са подмуклошћу, тек онда ћемо да поставимо у средиште (ствари) овај стих. Кажем да је Соломон подигао Храм, а Вавилонац га је срушио, и поробивши Јудејце, одвео их је у своју земљу. После њиховог повратка, требало је да га изграде, али није било никаквих новчаних прихода, и Бог је, охрабри-

[26] Аг 2, 9.

вши њихове наде, да би започели дело, рекао: „Моје је сребро и моје је злато. И биће последња слава овог дома већа од прве”[27].

Усредсреди пажњу свога ума на ово. Другу обнову Храма започео је Зоровавељ, и за њега је речена пророчка реч: „Руке Зоровавељове утемељиле су овај храм и његове руке ће га довршити”[28]. Ово „утемељиле” указује на потпуно опустошење храма после Вавилонског ропства, али објављује и другу изградњу. Када је храм био изграђен и када је превазишао лепоту претходног, а пошто су Јудејци поново сагрешили, сада што се тиче Христа, предат је Римљанима у руке, који су га сравнили са земљом. Да је требало поново да буде изграђен, рекао би: „Биће друга слава овог храма већа од прве”. Ово „виша од прве”, показује да је друга последња. Као што не постоји претходна (слава) пре прве, нити постоји каснија после последње. Наиме, да је рекао: Друга (слава) ће бити већа од претходне, било би логично да чекамо и трећу, међутим, ако је другу назвао последњом, Јудејцима је искључен сваки облик бестидности.

18. – Посланица Епископу Леонтију

О стиху: „На Мојсијеву столицу седоше књижевници”[29].

Свака реч која није у сагласности са (реалним) стварима, је мртва и неупотребљива, а нарочито реч која је изговорена од оних који се размећу због беспрекор-

[27] Аг 2, 8-9.

[28] Зах 4,9

[29] Мт 23, 2.

ног свештенства. Колико немарније показују да је користе, толико (више) они који пазе (на) њихов живот не верују у њу. Треба да покажу огромну промену и велики преображај тиме да се подвизавају и да се смире, и да не примају мито, ако неки од њих желе да се прида пажња смислу њихових речи. Ако учине ово, не само да ће бити унапређен начин живота верних, већ ће и сами да постану чувени. Јер да не би оно што је речено (од Христа) оставило никакву сумњу код верника: „На Мојсијеву столицу седоше књижевници и фарисеји. Све дакле што вам кажу да чините, ви чините"[30], а да ово не би било речено као оправдање, и да ућуткају друге. Јер ово што изгледа као оправдање проширује оптужбу, не само јер крије у себи неопходну казну, већ додаје и прекор (због) глупости. Иако је корисно да ово чују и ученици, међутим, не требају учитељи да изговарају оно што обелодањује њихову лењост. Зато је речено: „Али шта они чине не чините, јер говоре а не чине"[31]. Христос, желећи да одстрани свако оправдање, наредио је да не обраћају пажњу на живот учитеља, када дају лош пример онима који их гледају, нити ономе што чине насамо, када се не усаглашавају са небеским заоповестима, већ да пазе само на учење које је у Цркви. Зато је и навео престо законодавца Мојсија. Пошто тада не говоре своје (ствари), већ оно што говори Свето Писмо, међутим, они уопште ни немају право да изговарају оно што показује сво њихово лукавство, већ (само) да покушају, колико је могуће, да одсеку свако оправдање. Ако би пак и имали сјајно понашање, а не би никоме били на корист, не би сносили никакву одговорност. Јер као што ни они који имају лоше понашање немају удео у венцима који чекају ус-

30 Мт 23, 2-3.

31 Мт 23, 3.

пешне, нити они који живе исправно ће учествовати у казнама оних који падају у преступе. Зато каже: Ти се постарај да уредиш своје, то јест свој живот и своју реч. Ово захтевам од тебе, и када си на корист другима то препознајем, а опет ако ниси на корист, нећу те сматрати недостојним, већ ћу ти дати победнички венац. Свако ће да добије плату сразмерно свом труду, а не сразмерно исходу труда.

Дакле, учитељи и ученици размишљајући о овоме, нека воде себе ка врлини, одбацујући свако оправдање.

19. - Посланица Доротеју

О његовом исељавању
у страну земљу.

Отишао си одавде са циљем да се брзо вратиш, међутим, остао си тамо, не знам како, упркос својим обећањима, можда да би им тамо био од користи, да би их ловио и да их принесеш Христу. Ако је истинита ова претпоставка, потврди нам је, да би одбацили тугу због твог одсуства очекивањем твог подвига. Јер ће ова претпоставка лако да те уступи људима који живе ван граница земље, уклањајући лако границе ради славе за Господа Христа.

20. - Посланица презвитеру Дидиму

О врлини и побожности.

Они који очигледно греше у вези исповедања вере, не могу да буду достојни поверења изражавајући своје

мишљење о ономе што се сматра да је спорно. Ако се онима који су пригрлили зло, не дозвољава ни да говоре о заповестима Божијим, јер каже: „А грешнику рече Бог: Зашто ти казујеш законе моје?"[32], како је могуће да буде дозвољено да дискутују о догмама, они који делима које чине срамоте ове заповести? Ако врлина гарантује побожност, треба да се трудимо да је задобијемо, због које ће и побожност бити показана као веродостојна. Нико неће поверовати оном који не живи исправно, јер зло срамоти исправне догме и не дозвољава да буду прихваћене. Треба да се приљубимо врлини и побожности, зато што је прва темељ, а друга венац и украс.

21. - Посланица Теону

О истој теми.

Дакле или не примећујеш да немаш исправан суд (о) стварима, или га ја имам веома снажног. Ако ти то код себе не примећујеш, онда узми доброг учитеља. Ако га будеш тражио, наћи ћеш га, а тражићеш га, ако сматраш да не знаш ништа. То што мислиш да знаш, је разлог зашто га не налазиш. Ако опет ја не примећујем да имам исправан суд, покажи ми твој суд (о) истим стварима, а моћи ћеш да га покажеш, ако ти живот буде ишао корак уз корак са твојим речима.

[32] Пс 50, 16.

22. – Посланица Зинону

Из посланице Филипљанима, о стиху: „Него понизношћу чините један другог већим од себе; И шта значи: „јер ово да се мисли међу вама шта је и у Христу Исусу"[33].

Веома је светла и јасна жеља апостола, међутим, ако ти се чини да је дубок њен смисао и да ју је тешко достићи, покушаћу укратко да ти је разјасним. Подстичући нас на скромност, апостол каже: „Него понизношћу чините један другог већим од себе", и говорећи: „Јер ово да се мисли међу вама шта је и у Христу Исусу, који, иако је и био у обличју Божијем, није се отимао да буде једнак са Богом; него је понизио сам себе узевши обличје слуге"[34]. Ако није био једнак, било би сувишно указивање на то, јер је учинио оно што је учинио слушајући надређеног себи, који му је то наредио. Ако је био једнак – као што и јесте једнак – онда је одговарајуће ово што је рекао да тежи скромности. Ако је сматрао случајним то да је једнак, не би унизио самога себе, да не би изобиље постало референца у погледу стварне вредности. Али пошто је по природи једнак, и Његово узвишено порекло је било суштинско, и није Му дато као благодат, ипак није избегао да унизи самога себе. Јер слуга који је задобио слободу и почаствован је усиновљењем, сматрајући да је његово достојанство било исход отимања или нешто што је стекао случајно, не би прихватио да испуни дело слуге, а истински Син, који има урођено племенито порекло и достојанство, не би избегао да постигне на завршетку тако нешто, да би била удаљена свака сумња. Зато што оном првом

[33] Фил 2, 3-5. Скраћена верзија.

[34] Фил 2, 5-6.

његово старо ропство рађа сећање на ниско порекло, а другом урођена племенитост не дозвољава овој сумњи ни да се зачне у његовом уму. Први може да отпадне из усиновљења а други се никада не лишава урођене племенитости и достојанства.

23. – Посланица схоластику Теону

Како Ахав, иако је унапред сазнао за своју смрт, није могао да се спасе[35]?

Ти си рекао да се много чудиш, како Ахав, иако је унапред сазнао за своју смрт, није могао да је избегне? Међутим, ја се не чудим, јер није могао да избегне казну. Обмањујући снагу интелекта оних који настоје да је преваре, оне који желе да је избегну њих ће да учини, са свим овим махинацијама, да падну у своје сопствене мреже.

24. – Посланица ђакону Евтонију

О молитви: „Оче Наш"[36].

Ти изгледаш као да се чудиш краткоћи молитве Оче наш, међутим ја сам се увек дивио и још увек се дивим узвишеној философији са мало речи. Иако је лак изговор речи ове молитве, није лако испуњење њеног значења. Јер човек није само слушалац речи, него треба да буде и чинитељ делâ. Сходно томе, сматрам да прекорачује сваку границу смелости онај који са једне

[35] 1 Цар 21, 8-26.

[36] Мт 6, 9.

стране не чини оно што је прикладно послушном сину, а са друге се усуђује да Господа назове и Оцем; и чини оно због чега ће име Божије да буде оклеветано, а упркос томе настоји да каже: „Да се свети име Твоје"; и да је најзначајнији пратилац тиранина, а каже: „Да дође Царство Твоје", дакле покажи се онима који су потлачени као Цар победник, пружајући несавладиву помоћ против греха. И још ако не чини ништа од онога што жели Бог, него глуми врлину и говори: „Да буде воља Твоја и на земљи као и на небу"[37]; и предаје се уживању и неумерености и сабира много, не само за своју исхрану, већ као средство за преједанье, а са друге стране се моли: „Наш свакодневни хлеб" (то јест, или оно што је одговарајуће за душу, или оно што је довољно за тело) „дај нам данас"[38]. То „данас" значи свакодневно снабдевање потрепштинама. Јер пошто је узвео умни део душе у највишу филозофију, одређује и само време онога што тражи. Затим, када је бездушан и суров, каже: „И опрости нам дугове наше", и пошто је злопамтило и прекомерно се свети, а каже: „Као и што ми опраштамо дужницима својим"[39]; и када онај који увлачи самога себе у искушења и корача сваким путем који води у опасност, каже: „И не уведи нас у искушење", што је ствар која се чини да је смешна или више достојнија сваког огорчења. И када са задовољством следи ђавола јер није поробљен од њега силом, ни тиранијом, већ преваром, а каже: „Но избави нас од зла"[40], што превазилази сваку иронију. То да каже опет: „Јер је Твоје Царство, и сила, и слава"[41], а да истовремено

[37] Мт 6, 10.

[38] Мт 6, 11. Слободан превод.

[39] Мт 6, 12.

[40] Мт 6, 13.

[41] Мт 6, 14.

презире Оног који је извор сваке силе и славе, то већ превазилази сваку могућност опроштаја.

Само они који су рођени после чудесних порођајних болова у божанском крштењу, и који су одгајени на небеском и неовоземаљском закону, имају право да кажу: „Оче Наш" показујући да су Његови истински синови; и: „Да се свети име Твоје", они који не чине ништа одвратно; и: „Нека дође Царство Твоје", они који избегавају оно што код тиранина изазива телесно уживање; и: „Нека буде воља Твоја", они који то показују својим делима; и „Хлеб наш насушни, дај нам данас", они који се одричу уживања и неумерености; и: „Опрости нам грехе наше", они који опраштају онима који су криви; и: „И не уведи нас у искушење", они који ни себе, ни друге не уводе у искушење; и: „Спаси нас од лукавог", они који воде непомирљив рат са Сатаном; и: „Јер је Твоје Царство и сила и слава"[42], они који дрхте од Његових речи и доказују их делима. Јер неће толико знање ове молитве да донесе плодове, колико одговарајуће понашање и начин живота онога који се моли.

25. – Посланица презвитеру Атанасију

О стиху: „А зашто видиш трун у оку брата свога, а брвно у свом оку не осећаш"[43].

Изгледа да је заједничка страст, не само да затварамо очи на наше, а да видимо јасно грехове својих ближњих, већ и да проналазимо себи оправдања која не постоје, а за грешке других постајемо строге и немољиве судије. Међутим, они који су истински ос-

[42] Мт 6, 10-14.

[43] Лк 6, 41.

лобођени од самољубља, и верују да треба да победи правда и када греше намећу на себе осуду коју би наметнули и против свог ближњег када сагреши и нарочито кажњавају себе покајањем, познајући пропаст коју доноси разврат. Баш у ову тешку муку, стављајући нас Христос, рекао је: „А зашто видиш трун у оку брата свог, а брвно у свом оку не осећаш?". Јер није праведно да буде строг судија других онај који занемарује своје (грехове).

26. – Посланица презвитеру Исидору

О ономе што је речено за Исава: „Јер покајање не нађе места, ако га и са сузама тражаше"[44].

Ти си рекао, да се чудиш, како је Павле одлучно тврдио за покајање, које је и сам проповедао, а и Бог га је њиме наградио, да ово (покајање) не може никако да успе у случају Исава, говорећи: „Јер није могао својим покајањем да добије опроштај, упркос томе што га је тражио са сузама", међутим, ја се са друге стране чудим, како ти је ово промакло. Није рекао ово јер је Судија презрео покајање, већ јер плату, то јест благослов, који се више дугује врлини, него првородству, није дао ономе који је продао првородство. Зато што није било исправно – ако прихватимо да се почаст дугује првородству – да власништво које је продао узме назад. Наравно ако је било отето (од њега), требало је да му се врати, међутим пошто је продато и налазило се у надлежности оног који га је купио, није било праведно да буде враћено првобитном власнику. Пошто је горко заплакао не само он, већ и онај који га је родио,

[44] Јевр 12, 17.

победила је правда. Да је ово заиста тако, послушај оно што је речено за њега: „Да не буде као курвар или опогањен, као Исав, који је за једно јело дао првородство своје. Јер знате да је и потом, када хтеде да прими благослов (као прворођени), одбачен”[45].

Видиш, да занемарим то што је продао првородство, и да се није подвизавао у врлини, а поуздао се у првородство, које је продао, желећи да наследи благослов, који се дугује врлини, што је, као што сам рекао, ствар која није могућа. Јер да је, заједно са благонаклоношћу свог оца, имао почаст првородства, не би изгубио благослов Божији. Зато што је врлина та која се овенчава од Бога. Међутим, пошто је првородство законски продато, победа Јаковљева је била неоспорна. Наиме, ако је неко продао једну њиву, и узевши вредност (у новцу) уступио је купцу власништво својине, после, а да му није вратио вредност (у новцу), то јест (и да је вратио вредност не дозвољавају закони, без жеље купца, да узме власништво назад, међутим, нека се каже по претпоставци), да се неће вратити вредност у (новцу), ако се подигне судски спор око поседовања, који закон или судија ће му дати пресуду у његово име, ако он и пролије безброј суза и изговори (оно што) је достојно сажаљења? У сваком случају ниједан. Према томе, логично га после није узео (назад). Прво, није се подвизавао у врлини, а желео је да наследи благослов, за кога се показао недостојним. Друго, продао је првородство. Треће, оправдано је искључен из наследства због специфичности тренутка када је продао првородство. Јер да се заиста покајао и после свих пораза почео поново да се бори за врлину, не би био занемарен од Бога. Јер Бог, бивајући Богат

[45] Јевр 12, 16-17.

и имајући много других венаца, могао је да га украси. Иако је продао благослове, и више није могао да их поврати, међутим, могао је да буде украшен другим венцима. А пре свега да има милостивог Бога. Пошто се са једне стране није старао о врлини, а са друге је захтевао благослове, који се дугују врлини, логично није успео (у томе).

27. – Посланица Олимпиодору

Да Грци, доказима за које мисле да умањују аргументе Хришћана, њима уствари побијају своје ставове.

Чудим се како, не само необразовани Грци, него и они који имају као занимање бављење мудрошћу и који се поносе због своје речитости и узвисују се због својих дијалектичких способности, а учвршћени су у своја расуђивања, и који виде противречности размишљања, међутим, не виде супротности ствари, и не осећају, да оним чиме вређају Божанску проповед тиме више сами себе срамоте. Пошто надмоћ оних који владају изазива неку врсту надметања међу онима над којима се влада. Они одлучно тврде да је Исус мртав, да би се мноштво њихових Богова показало непокретнијим и од мртвог човека. Исмевају се крсту, да би на најочигледнији начин били исмејани, да би обешчашћени били савладани и побеђени од крста. Подсмевају се неукости апостола, да би јасније њихови чувени мудраци били осуђени, побеђени учењем простих људи. Ругају се гробу Христовом коме се људи поклањају, да би њихови чувени храмови, изазивају највећи подсмех, уступајући своје место исмеваном Христовом гробу. Ратују против целе проповеди сма-

трајући је ништавном, да би се њихове узвишене ствари показале смешнијим, покоравајући се природи тих истих „ништавних" (Божанских) заповести.

28. – Посланица софисти Асклипију

О истој теми.

Грци не разумеју, да са оним што говоре, сами себе побијају. Јер омаловажавају Свето Писмо, пошто је написано на варварском језику и да је састављено од страних ономатопеја и да недостатком неопходних везника и додатком сувишних речи извրће смисао ствари о којима се говоре. Али нека сазнају из овога сву силу истине. Јер како је Свето Писмо, лишено сваке књижевне лепоте, убедило речитост? Нека нам кажу мудраци, како је Свето Писмо, које је пуно варваризама и синтаксичких грешака, победило прелест атичког језика? Како Платон, онај који је достигао врх код нехришћанских филозофа, није победио ниједног тиранина, а Свето Писмо је успело да убеди и копно и море?

29. – Посланица комити Ермину

О истој теми.

Крст, мој пријатељу, кога исмевају многобошци, разапео је многобожачку превару, и страдање (Христово) је изобличило злочиначке демоне, и смрт Христова је усмртила смрт, а умртвљење Христовог тела умртвило је наде оних који су Га разапели, и Христов гроб је сахранио ђавола, и свима је изобилно подарио извор

живота. Зато и Божански проповедник виче: „Јер се не стидим Јеванђеља Христовог"[46], зато што нам доноси радосније вести од оних којима смо се надали.

30. - Посланица комити Дометију

О истој теми.

Баш оно, мој пријатељу, што мислиш да је доказ да проповед о Христу није божанска, исто то доказује да је она Божанска и натприродна. Дакле, да заобиђем Платона – пошто превазилази моћ твог разумевања, који је рекао, да је речитост недостојна за философе, као што је и ривалство за младиће који се играју, и овим је показао свог учитеља да му говори: „Дакле, не треба, о људи, у овом старосном добу, да вам дођем и да измишљам речи као неки младић"[47] – Хомера, кога непрекидно имаш на свом језику, привешћу ти као сведока који каже: „Ја сам самоук. Бог је усадио у мој ум сваку врсту песме". То јест дао ми је божанске мелодијске гласове. Ако је песник кога обожаваш теби гарант – заиста је Хомер онај који је рекао оно што ће сада бити проповедано од нас, да они који проповедају Божије учење, нису ни ученици смртних људи, нити треба да имају искуство таквог знања – тада зашто не верујеш, да се реч о Божанској проповеди раширила од простих и неуких људи, који су били научени неисказаном мудрошћу? Мислим да више нећеш да будеш неверан. Пошто оно што сматраш да је мана, то ћеш наћи као предност.

[46] Рим 1, 16.

[47] Платон, *Одбрана Сократова* (Πλάτωνος, *Ἀπολογία Σωκράτους*)

31. – Посланица софисти Асклипију

Знаменито супростављање неком Грку, о васкрсењу Спаситеља.

Некада давно сам упознао једног Грка са страшном вештином у речима, који је имао веома велики углед међу многима због силе своје речи, кога сам ућуткао са мало речи. Када је он цитирао страдања и крст, изазивајући велики подсмех, ја сам му смирено одговорио: „Одакле можеш да докажеш да је разапет?". Сви слушаоци су били изненађени и размишљали су, шта сам желео да постигнем говорећи ово, а он је одговорио, уверен да ће без муке извојевати победу: „Написано је у Јеванђељима". И одмах сам му одговорио: „Сигурно је у њему написано и да је васкрсао и да се вазнео на небо. Пошто верујеш у Јеванђеља, која наводе и једно и друго, тада поверуј у оба. Ако не, онда чиниш велику бесмислицу, прихватајући једно, а одбацујући друго. Јер немојте да имате отворене и начуљене уши за псовке, а запушене за оно што је очигледно и Божанско, а нарочито зато јер сви они које ти називаш Боговима су побеђени од Распетога. Међутим, ако је разапет, очигледно је и да се попео на небо. Ако избегаваш да пишеш о очигледним стварима, тада немој да наводиш ни увредљиве. Зато што једно зависи од другог и не прихвата се њихово раздвајање". Када је ово речено, избио је такав пљесак публике, да смо поцрвенели и он и ја. Ја, јер је то била похвала моје говорничке вредности, а он јер је био побеђен својим аргументима. Саопштавајући ти ово, мислим да сам јасно одговорио на оно што ме је у писму питала твоја мудрост.

32. – Посланица најсветлијем Доротеју

О слави часнога Крста.

Преславни крст треба да називамо не само земаљским, већ и небеским ослонцем и славом. Зато што је уздигао на висине целу творевину, дарујући са једне стране радост небеским бићима, а са друге слободу земаљским бићима, спојивши оно што је било раздвојено.

33. – Посланица схоластику Теодору

О понашању.

Ако си пожелео да са благодарношћу и умствено читаш Свето Писмо, нећеш похитати са силовитошћу само према љубави према Божанској филозофији, него и према жељи за догматима вере, од којих зависи и понашање које одговара небу.

34. – Посланица Павлу

О понашању.

Као што филозофа не чини одежда и штап, већ слобода говора и начин његовог живота, тако и Хришћанина не показује одећа и говор, већ начин живота, који је једнако вредан исправном мишљењу.

35. - Посланица схоластику Ирону

О сексуалном општењу са животињама, кога се сетио Законодавац и о стиху: „Одступите сви од мене који чините безакоње"[48].

Као што је полни акт између разнородних (бића) у митологији рађао чудне створове, некаквог Минотаура и Кентауре, од којих је први јео младе (људе) са Атике, а други су отимали туђе жене, тако и дружење са веома лошим људима рађа чудне и неумесне обичаје, који су скоро слични дрским делима Кентаура. Зато их је и Псалмопојац отерао далеко, говорећи: „Одступите сви од мене који чините безакоње". Јер дружење са њима рађа не малу штету, која напада саму душу, од које не постоји скупоценија ствар. Ако су се, као што неки одлучно тврде, митови заиста десили у прошлости, зато је законодавац и установио оно што си желео да сазнаш, спречавајући полни акт са животињама и кажњавајући смрћу оне који[49] полно опште са њима да се не рађају наказна тела и да не расту трагична бића, треба човек да се диви промисли Законодавца. Ако опет, као што одлучно тврде неки, а верујем и ја, да митови приказују штетна укрштања различитих обичаја (зато што ништа, кажу, од онога што је створено не прихвата да нестане), и тако треба људи да се чувају од дружења са злима. То да ово веома много штети, показује и следећи стих:

„Зли разговори кваре добре обичаје"[50],

[48] Пс 6, 8.

[49] Изл 22, 19.

[50] 1 Кор 15, 33.

То показују и Амнон, најстарији, и Авесалом најмлађи Давидов син, који су живели срамотно, а уништили су свој живот на јадан начин. Први, када се заљубио у своју сестру, која је била од истога оца, а стидео се да јој priђe, јер природа стидљивости клија сама по себи, открио је своју страст неком од оних који су се сматрали његовим пријатељима. А овај пријатељ не само да није угасио Амнонову страст, нити га је одвратио од овог одвратног дела нити му је рекао: „Немој да уносиш нове перипетије у свој живот", већ му је пронашао начин како да учини ово одвратно дело. Пошто га је учинио, био је кажњен најгором казном, зато што је брат по мајци од (девојке) која је пострадала, уз помоћ слугу, казнио силоватеља тако што га је заклао. Тако је Амнон уништио свој живот на срамотан и јадан начин[51]. А оног који га је казнио (Авесалом) – или због тога што је флертовао са царском влашћу, или зато што је мрзео свога оца, јер није осветио понижење своје ћерке, већ се гадио оног који ју је одбранио и када га је замолио, ни тада није пристао да га види, сем када је мудрост војводе учинила ово – објављује устанак против свога оца и онога који га је тако лоше саветовао и убедио га је да оповргне законе природе и да ниподаштава[52] законе дозвољеног полног акта. Тако је велико зло дружење са најгорима. Али није избегао ни он, ни онај који га је незаконито саветовао, неизбежну казну, него су били кажњени. Да (никада) не учинимо тако нешто, нити да пострадамо од тога, дакле, да избегавамо дружење са онима који учествују у гадним делима.

[51] 2 Сам 13, 1.

[52] 2 Сам Главе 14 и 15.

36. – Посланица монаху Петру

О стиху: „Ако је могуће, колико до вас стоји, имајте мир са свим људима"[53].

Постоји, најмудрији мој, и праведан рат, и мир гори од сваке крволочне битке, сагласно са овим: „Јер позавидех безаконицима, гледајући мир грешника"[54]. И заиста разбојници стварају међу собом савез и наоружавају се против оних који им не чине никакво зло, вукови такође живе у чопорима када су жедни крви, а прељубник склапа мир са оном која чини прељубу, а блудник са оном која блудничи. Немој да мислиш да је мир у свим ситуацијама добра ствар. Зато што је много пута страшнији од сваког рата. Јер када неко склапа мир са онима који лају против Божије промисли и чини примирје са онима који су бескорисни у свом животу и постављају замку и уништавају заједнички живот, он је улогорен негде далеко ван граница мира. Зато је и Павле говорио: „Ако је могуће, колико до вас стоји, имајте мир са свим људима"[55], зато што је добро знао да постоје ситуације у којима ово није могуће.

37. – Посланица ђакону Евтонију

О сличној теми.

Не треба да будеш непомирљив са онима који не (желе) да склапају мир, већ ти да склапаш мир, колико зависи до тебе и са онима који су непопустљиви, ако се не оштећује вера. И ово је дакле оно што је запове-

[53] Рим 12, 18.

[54] Пс 73, 3.

[55] Рим 12, 18.

дио Божански Павле рекавши: „Ако је могуће, колико до вас стоји, имајте мир са свим људима"[56]. Пошто је добро познавао природу ствари и знао је да многи никада не престају да нападају врлинске људе са непријатељским намерама, зато је захтевао, колико то зависи до нас, наравно да ми учинимо све, иако други воде необјављени рат према нама, или да им се супротставимо побожношћу или да им се супротставимо врлином.

38. – Посланица Петру

О овоме што је написано:
„Да чиниш све са обазривошћу"[57].

Они које руководи страст, њих води много пута у страшан крај, а они који се руководе промишљеношћу и сматрају своја тела њеним органом, не лишавају се славе због најбољих (ствари). И ово значи оно што је рекао аутор *Прича Соломонових*: „Да чиниш све са пажљивошћу", зато што је свако необазриво дело лажно.

39. – Посланица Немесију

О истој теми.

Онај који хоће да искуси истински душевни мир, треба прво да жели да тако напредује ка таквим речима и делим. Јер пошто није могуће да оно што је речено или је урађено да буде лако опозвано, треба да послу-

[56] Исто.

[57] Пр 31,4 погледај и Сир 32, 19; 37, 16. Слободан превод.

шамо писца *Прича Соломонових* који каже: „Да чиниш све са обазривошћу"[58], да онај који не жели да се бичује дан и ноћ покајањем, примени у пракси ову поуку.

40. - Посланица Епископу Исидору

О три Соломонове књиге:
Приче, Проповедник и *Песма над песмама*.

Пошто си желео да сазнаш о поретку Соломонових књига, знај да прва учи моралу, друга показује узалудан труд оних који су савладани јаком жељом за животним стварима, а трећа подучава Божанску љубав душе која је научена о томе. Зато је једна постављена као прва, друга као друга, а трећа као трећа. Онај који је достигао оно што је везано за морал учећи од оног који говори *Приче*, и презрео је ствари овог живота, које личе на фантазију (сан) и учећи (школу) поред *Проповедника*, неће склизнути у телесну и моралну љубав долазећи до *Песме над песмама*, већ ће долетети неукаљаном и Божанском Женику, који назива блаженима оне који бивају рањавани од ове љубави. Саветујем младе, да се не баве трећим књижевним делом, пре него прво да достигну оно што се налази у прва два. Зато што је неразумно, или још више опасно, да настоје да улазе у тајне делове храма када нису достојни да приступе ни у предворје (храма). Јер као што је спољашњост храма била доступна свима, а унутрашњост је била света, и оно што је било обухваћено иза завесе (скиније), било је проходно, а за многе несвете и светогрднике је било недоступно, а крајња унутрашњост је била апсолутно најсветија од (свега) светог, то јест Светиња

[58] Пр 31,4

над светињама, у коју се није дозвољавао улазак ни онима који су имали беспрекоран живот, већ само Архијереју, оном који се посветио, и који је одбацио сваку смртоносну мрљу, тако треба да се понашају и млади према овим књигама. Прво, да буду улепшани врлином морала, потом да презру ништавност животних ствари, и тек тада да се баве оним стварима које су за многе недостижне. Зато што они који треба да се налазе ван жртвеника[59], а непосвећени су у Божанску службу, настојали су да авантуристички уђу унутра, због тога ће поднети најгору казну.

41. - Посланица Петру

О стиху: „Да не чините милостињу пред људима"[60].

Чудим се неразумности која је тобом овладала. Пошто не верујем да си достигао тако велику глупост да помислиш, како они који чине милостињу, а хвале се њоме, да су гори од оних који (уопште) не чине милостињу. Ја ћу ти рећи (моје) мишљење које имам о овоме, да у правом смислу речи онај који чини милостињу је онај који чини добра дела, али не износи на видело велике несреће оних који страдају од њих. Јер ако неко из овог (разлога) чини добро, имаће већу награду од онога који то чини ради награде, а ако то чини због Божанске награде, биће стављен на друго место, а ако то чини да би га хвалили, добиће ону похвалу због чега је то учинио. А ако неко не чини оно

[59] Место на коме се дешавало кропљење закланих животиња које су приношене на жртву.

[60] Мт 6, 1. Слободан превод.

што треба ни због истинског добра, ни због Божије награде, ни због похвале људи, мислим да није ни човек, него је подмукли демон. Из ког разлога ти, слушајући Свето Писмо да заповеда да не чинимо милостињу пред људима, ниси прихватио да учиниш нешто добро из славољубља, (а истовремено) осуђујеш оне који то чине из великодушности? Јер колико је узвишенији онај који увежбава целомудреност због славе међу људима, од онога који ни због тог разлога не живи целомудрено, толико је узвишенији онај који чини добро из славољубља од онога који то уопште не чини. Јер први је бар испоштовао људе, а други нити је људе нити Бога испоштовао.

42. – Посланица Марку

Зашто је Апостол пијаницу и псовача уврстио заједно са онима који су чинили велике грехове[61].

Чудиш се, кажеш, како је Апостол поставио у исти ред пијаницу и псовача заједно са прељубницима и курварима? Кажем ти: Ако је рекао, да ће бити кажњени истом казном као они, треба да истражимо тумачење, међутим, ако је рекао да ће бити лишени Царства као и они, из ког разлога ти ово што је речено изгледа као загонетка? Јер једно је да каже да ће се наћи изван сваке части и славе, а друго да каже да ће поднети исту казну. Јер није рекао да ће подлећи истој казни – што си ти, можда не разумевши оно што је речено, мислио да је казано – већ је рекао: „Царство Божије неће на-

[61] 1 Кор 6, 10.

следити"[62]. Пошто ће се наћи, каже, у сваком случају изван славе, ипак ће бити осуђени сразмерно са количином и каквоћом и величином својих грехова. Јер је велика прецизност суда Божијег.

43. - Посланица најсветлијем Јераку

Какав је смисао (тога) да је Илија био храњен од гаврана.

Знај, мудри мој, да извор доброте, желећи да ублажи пророково огорчење према Јудејцима (зато им је послао велику глад да уразуми презасићеност која рађа уображеност[63]), уредио је да буде храњен од гаврана, (што је) једна птица која мрзи своје птиће, рађа их, али их не храни. Зато и Псалмопојац, иако цела творевина по природном закону тежи Створитељу – јер каже: „Све од Тебе очекује, да им дајеш храну на време (своје)"[64] – наводи и гавранове, говорећи: „Који даје животињама храну њихову, и птићима гавранова који Га призивају"[65]. Јер Божанска промисао храни све, каже, међутим, да са посебном бригом храни птиће гавранова, који су занемарени од својих родитеља. Јер им храна постају бубе које лете око њихових гнезда. Као да је на неки начин Бог саветовао Илију да се много не препушта гневу нити да не буде већи човекомрзац од човекољубља птице која мрзи своју децу. Јер те (та) птица Мојом заповешћу храни, а ти, савладан огорчењем, презрео си дужност човекољубља.

[62] Исто.

[63] 1 Цар 17, 4.

[64] Пс 104,26; 145, 15.

[65] Пс 147, 9.

44. - Посланица презвитеру Данилу

Шта значи ово: „Оци једоше кисело грожђе, а синовима трну зуби?"[66].

Знај, најрођенији, да није одлука Светог Писма, већ одлука о осуди припада Јудејцима који су показали безбожност према овоме: „Оци једоше кисело грожђе, а синовима трну зуби?"[67]. Јер пошто су ово говорили, чинећи већа безакоња од својих предака, а мислили су да су због предака кажњени, међутим, Бог и непристрасни судија, да покаже да су кажњени, не због туђих, већ због својих грехова, је говорио: „Тако Ја био жив, говори Господ, неће се више говорити ова изрека у Израиљу"[68], коју су измислили да би обманули себе и оне који их слушају. Јер свако ће умрети због свог сопственог греха. Зато и каже: „Јер која душа згреши она ће погинути"[69].

45. - Посланица презвитерима Јераку и Дионисију

Од Данила: „О Сузаниној целомудрености"[70].

Када су они необуздани љубавници, савладани страшћу, пришли најцеломудријој Сузани (пошто су их изопаченост и пијанство подучили да се понесу као

[66] Јер 31, 29; Јез 18, 2.

[67] Исто.

[68] Јез 18, 3.

[69] Јез 18, 4.

[70] Дан (Сузана) 1. Слободан превод.

пијанице), оне који су се тада сматрали учитељима је она, која се убрајала међу ученике, научила Божијем и непристрасном суду. Пошто је жудња одбацила убиство а страст се није предала разуму, она је запомагала, јер је жарко желела да одржи светињу целомудрености честитом и нетакнутом. Када је она постигла оно што је желела, а они нису успели у ономе у чему нису ни требали да успеју, тада су подигли оптужбу (против ње), по којој су они требали да буду у праву, али ненадана одлука им је пресудила кривицу за злочин. Ако је и Евсевије, као што сте написали, савладан дрскошћу због учитељског достојанства и усудио се да учини и оно што није дозвољено, и не прихвата ни савет, истичући свугде само Епископско достојанство а не врлину, немојте да будете малодушни због овога. Јер ће или на овом или на оном свету добити заслужену казну за све што чини.

46. - Посланица чтецу Доротеју

О стиху:
„И ако Христа познасмо по телу"[71].

Можда пошто је Христос назвао својом браћом оне који извршавају вољу Његовог Оца, а занемарио је сродство по телу - говорим о сродству не по Духу - због тога је и Апостол рекао: „И ако Христа познасмо по телу, али Га сада више не познајемо"[72]. Дакле, иако смо се раније гордили као верујући Јудејци у вези нашег телесног сродства са Њим, сада се због овога не поносимо, већ због сродства наше блискости са Њиме,

[71] 2 Кор 5, 16.

[72] Исто.

коју уживамо кроз врлински живот. Зато је и говорио: „Угледајте се на мене као ја на Христа"[73]. Као да је рекао: Поносим се више јер опонашам Христа, него због свог телесног сродства са Њиме.

47. - Посланица Павлу

Да треба да излечимо самопоуздање оних који греше, али мисле да не греше, а када се покају да им дамо опроштај.

Знај, најдражи, да нико не може да избегне најсветлије и будно око, ни ако учини нешто на скривеном месту. Зато што је за Њега све огољено и ако још (све) и изгледа да је сакривено. Зато што ће оне који греше и не кају се однети некакве непресушне реке, које подгревају страшну ватру, из којих ће отицати огњени талас ка вечној казни. Треба да се бојимо Бога, јер је страшан и да Га поштујемо, зато што је добар и да тражимо од Њега да нам да оно што (нам) је потребно и да прихватимо оно што нам користи (зато што је спреман да чује наше захтеве) и када смо криви да се покајемо (јер је доброчинитељ и прихвата оне који се истински кају) и уопште да не будемо малодушни, јер је могуће и нема оправдања, већ да га волимо свом душом. Јер онима који жуде за Његовим речима пун је доброте.

[73] 1 Кор 11, 1.

48. - Посланица Амонију

О стиху: „Устаните, Хајдемо одавде"[74].

Да се не (би) десило да, савладани од несносне страсти која тешко може да се искорени, и која може да нас држи везане за земљу, будемо ускраћени за небеске награде, Спаситељ је рекао: „Устаните, Хајдемо одавде"[75]. Јер спајајући са изговореним речима Своју силу, ослободио је своје ученике од тиранске страсти и пренео их је у небеско сабрање.

49. - Посланица Ориону

О стиху: „Да ли може да постоји јело са празним речима?"[76].

Знај да је ојачала болест и победивши животну снагу и водећи је у смрт, претила је да ће да одвоји душу и да ће да умртви тело, и пошто сам се мало о томе побринуо свом ревношћу сам пожурио да ти растумачим оно што си нам сада написао, (то јест) ово: „Да ли може да постоји јело са празним речима?", мислим да ово означава две ствари. Или да лажна оптужба не допире даље од увета зато што не дотачиње ум онога који је слуша или треба да зачинимо своју реч умереном количином соли да би била и укусна и јестива благодарним (људима) и да дотакне ум оних који је слушају. И сведочанство речи Божије је као со саветодавних речи – наиме страх од суда и реч о Царству

[74] Јн 14, 31.

[75] Исто.

[76] Јов 6, 6. Слободан превод.

Небеском – чинећи поуку снажнијом и делотворнијом и храњивијом, не само онима који имају јак стомак, него и онима који немају апетит даје се погодна и одговарајућа храна.

50. – Посланица ђакону Евтонију

О ономе што је народ рекао Ироду: „Ово је глас Божији, а не човечији”[77].

Знај, да они који те познају се нису изненадили твојом проповеђу, а они који те не знају, упознали су те, док они који ти завиде још више су савладани овом болешћу и кажњени су таквом казном, да већу нико од њих не би могао да поднесе. Ако пак желиш ове прве да испуниш радошћу, другима да изложиш прецизније знање а треће да казниш, увећај своју огромну доброту. И толико о овој теми. Пошто си ми писао из ког разлога су други ласкали Ироду више од његове праве вредности и викали су: „Ово је глас Божији, а не човечији”[78], а он је кажњен, кажем ти да се ово десило зато што их он нити је прекореО, нити је одбио њихово ласкање које је било безбожно и манијакално. Јер тиме што је прихватио ово ласкање, водио их је ка још већој непобожности. Међутим, логично је да су и они, ако не одмах, касније ипак били кажњени. Ако су на овом свету избегли казну, на оном неће побећи од ње.

[77] Дап 12, 22.

[78] Исто.

51. - Посланица Теону

О стиху: „Онима који су позвани по намери"[79].

Божанска благодат, спојена са људском ревношћу, спашава човека. Због тога и онај који је имао у себи Христа, који је говорио кроз њега, је рекао: „Бог помаже на добро онима који су позвани по намери"[80]. Јер не само призив (пошто су сви призвани, али нису послушали), већ и ревност призваних допринела је њиховом спасењу. Зато што призив није био принудан, нити је настао на силу, већ је својевољан.

52. - Посланица презвитеру Атанасију

Да је грех страшнији од смрти.

О стиху: „Јер је плата за грех смрт"[81], и, „Да не царује, дакле, грех у вама"[82], и такође, „А жалац је смрти грех"[83].

Грех је много страшнији од смрти. Зато је и Павле, који је био способнији од других да се размишљањем удуби у теме ове врсте, грех назвао царицом, а смрт платом, јер се смрт по вредности налази испод греха. Грех је назвао царицом, не због његовог достојанства (јер ништа није срамотније од њега), већ због слепе

[79] Рим 8, 28.

[80] Исто.

[81] Рим 6, 23.

[82] Рим 6, 12.

[83] 1 Кор 15, 56.

послушности оних који су њиме поробљени. Ако је плата за грех смрт, нека не влада у вама грех, зато што је за оне који имају ум он страшнији од смрти. Ако би постојао избор и било би могуће да изаберем, више бих волео да умрем а да не грешим, него да грешим а да не умрем. Тако је грех, по мом суду, страшнији од смрти. Јер ће се смрт поништити васкрсењем, а грех ће бити кажњен чак и после васкрсења. Дакле ништа неће добити онај који греши, а неће умрети (хипотетички то кажем), ако ће и после васкрсења поднети казну. Али и другим примером јасно је учинио очигледним ово, говорећи: „А жалац је смрти грех". Као кад нека змија или шкорпија не би имали зубе и жаоке, са којима могу да убризгају отров, не би их се нико бојао, тако и смрт, ако не би била изазвана грехом, без страха бисмо је прихватили. А ако би још била изазвана због врлине, прихватили бисмо је са још већом радошћу. Не сматраш ли да је ово могуће? Погледај као сведоке мученике који су пригрлили смрт као увод у бесмртност.

53. – Посланица схоластику Дионисију

„Све дакле што хоћете да чине вама људи..."[84].

Пуни су напретка они који су одгајани урођеним законом и чинили су оно што треба. Јер и сама природа има у себи прецизан и непристрасан критеријум врлине, што је и Христос увео у облику поуке и саветовања, говорећи: „Све дакле што хоћете да чине

84 Мт 7, 12.

вама људи, чините слично и ви њима". Касније, показујући да је ово правило вере и човекољубља, рекао је: „Јер је то закон и пророци"[85]. Али пошто је природа потчинила и затамнила карактеристике врлине, дат је и писани закон. Пошто је и он прекршен, хорови (групе) пророка су преузели његово исправљање. Како су се и пророци уморили, говорећи: „Лечисмо Вавилон, али се не исцели"[86], дошао је овде Онај који је у природу ставио семење врлине, и Који је законом подучавао људе и Који је проповедао кроз пророке. Када је дошао Цар Небески, принудно су установљене и такве догме које одговарају небу и као царским указима, одређен је подробно у Светим Јеванђељима такав начин живота који више одговара анђелима, него људима.

54. – Посланица ипођакону Павлу

О истој теми.

Неизрецива мудрост, да се не расправљамо, истражујући шта је врлина и одређујући вољу сваког (човека) као најсавршеније дело, рекла је: „Све дакле што хоћете да вама чине људи, чините и ви њима"[87]. Међутим, ако имаш у себи ово правило врлина, немој то да тражиш од других, већ искористи своје благо.

[85] Исто.

[86] Јер 51, 9.

[87] Мт 7, 12.

55. – Посланица софисти Арпокру

Да јереси ничу из властољубља и празноверја.

Узрок свог зла јесте властољубље, када настоји да обори државне власти, јер је изазвало страшне ратове, не само у наше време, него и у прошлости. Јер су Питагорејци, увежбавајући ћутање, оповргавали оне који су се гордили због своје речитости. Хомеровци су клеветали Платонисте, а Платонисти су осуђивали Хомеровце због непобожности. Такође су се Аристотеловци борили против Платоноваца, а Стоици нису прихватали Аристотеловце. А за Епикурејце, који су се усудили да допринесу оснаживању зла, најнеумесније је чак и да их спомињемо.

И у медицини су такође истом следили. Зато што Логичари осуђују Методичаре, а Методичари одбацују Логичаре. Први су рекли, да су многи и разноврсни корени болести, зато су користили разноврсна помоћна (средства), истражујући прво узроке болести и лечећи на овај начин изворе болести; а други су одредили да постоје само два узрока болести, сушење (сувоћа), и течење (ток). Зато су и учили да се лечење састоји или у пражњењу или у пуштању течности. А Емпиристи исмевају и једне и друге.

Ако желимо да наведемо међусобне разлике које постоје између говорника и песника и писаца, потрошићемо много речи и времена. И неће уопште бити достојно дивљења. Јер у тренутку када се они хвале именом филозофије нису оклевали да покрену крволочан рат против самих себе, размисли колико би говорнике и песнике било брига за мир, који се нису слагали још ни са Сократовцима, који су одобравали

уздржање, праведност и целомудреност, које је говорнике и песнике исмевао Платон у својим дијалозима, а касније је и он исмеван од Циника, један од којих је био и Лукијан[88], који је саставио дијалоге против скоро свих заједно и ових који су наведени и оних који су изостављени. Платонисти су га прихватили, пошто је театрализовао Богове који су створени од писаца, насупрот (овоме), док су следбеници песника назвали (Лукијана) озлоглашеним, јер је страшно исмевао Богове који су обожавани од (стране) њих.

Ко од оних који су поверовали у ово од Грка, ће се усудити да каже, да су се међу Хришћанима родиле многе јереси, гледајући оне (хришћанске јереси) које су се родиле у тако великом броју (јер треба да кажемо истину), због властољубља? Ако се ово властољубље удаљи од људи, постоји добра нада, да ће сви са једногласним и православним мишљењем хитати заједно ка Божијој проповеди.

56. – Посланица схоластику Петру

О истој теми.

Мислим да су јереси рођене или од властољубља или од предубеђења, две страсти које се тешко савлађују. Јер они који нису заслужили да буду међу верницима, или нису прихваћени од њих, посејали су семе новог учења, зато што нису прихватили да остану верни утврђеним учењима.

[88] Лукијан из Самосате, 2. век после Христа. Славан софиста и писац познатих „Дијалога".

57. - Посланица Адамандију

О истој теми.

Зашто се чудиш, ако су се после доласка оваплоћеног Спаситеља родиле многе јереси, пошто их је ђаво, чувши јасно и беспоговорно, да ће се све подредити суду и да ће (сви) бити кажњени, посејао, да би било много оних који ће да буду прогнани у пакао заједно са њим, јер и пре Христовог доласка су постојале не малобројне јереси? Јер међу људима, једни су веровали да уопште ни не постоји Бог, а други да постоји, али се не брине о свету; једни опет да промишља, али само о небеским стварима, а други, да промишља не само о небеским, већ и о земаљским, међутим, не за све, већ само за оне који владају као (што су) цареви и племићи. Такође, једни говоре да постоји аутоматизам, други судбина, (трећи) да се све догађа по случајности. Једни су опет мислили да је побожност да се клањају идолима, други да се венчавају са својим мајкама, једни су чинили људске жртве, а други су жртвовали животиње; и међу последњима једни су жртвовали волове, а други су клали камиле. И једни су јели друге људе, а други су јели само биљке. Али ако би навео све случајеве људских веровања, можда ми се неће веровати, али бар нећу бити осуђен. Ако се људски род увек бунио против самога себе и није веровао у исто (пошто временом људи постају новотари) или када се буне мењају већ установљене ствари и озакоњују оно у шта тренутно верују, дакле, зашто се чудиш ако се и сада истичу да се не слажу о једној Божанској ствари савладани манијом властољубља?

58. - Посланица ђакону Јовану

Из Јудине посланице: „Звезде лажне, за које се чува мрак вечне таме"[89].

Да си ми само ти писао, да сазнаш из ког разлога је речено: „Звезде лажне, којима се чува мрак вечне таме", можда, урачунавајући твоје незнање и одговарајући ти укратко, сам се спасао од људи, али не и од звезда. Пошто многи, чак и међу онима који мисле да су мудри, који су тражили да ово сазнају и много су ме молили и касније, када су сазнали право значење стиха су ме обожавали, уопште те нећу осудити и покушаћу јасније то да растумачим. Кажем да писац ове посланице не пише о звездама и облацима и таласима и дрвећу, (већ) их користи као примере, за људе који чине неопростиве преступе, осуђујући их да оно што безличне ствари имају по својој природи то су људи својевољно претрпели. Као што облаци који немају воду и покрећу се ветровима и бесплодно дрвеће за које је рекао да је умрло два пута, неће бити кажњени, али ни таласи који стварају пену своје срамоте јер су неразумни и немају осећања, тако и оне звезде које се називају лутајућим неће наследити дубину таме већ људи, који греше својом вољом за које су и коришћени ови примери и да ово што се говори значи следеће: Ови људи о којима бива реч су као лутајуће звезде које скрећу ван правог пута и крећу се супротним (правцем) од овога пута. Зато је сачувана тама за њих, не за звезде, него за људе. Јер Јудина реч није била о звездама или облацима или таласима као што сам рекао горе, него о људима који су пали у нечовечност и блуд и гордост

[89] Јуд 13.

и (својим) друштвом прљају и оне који им прилазе. И да је ово овако (хајде) да испитамо ову тврдњу ако мислиш да је то исправно.

Они који су у овоме врсни зналци другима не говоре ни разумне ни уверљиве ствари. Јер се супротстављају јасноћи и сведочанству очију. Говоре да планете имају свој природни пут, крећући се од запада ка истоку и журе да га превале. Међутим, бивају побеђени од (њима) супротних и бржих кретања лутајућих звезда и крећу се ка западу користећи се и следећим примером: Као кад би се један точак кретао брзо, а један мрав који следи супротан (правац) у односу на кретање точка не постиже ништа тако важно у свом покушају да се креће (јер је побеђен много бржим кретањем точка), ово се (исто) дешава и са планетама у односу на кретање лутајућих звезда. Оно што прекорева ове људе, да их час обожавају као богове, а час да их упоређују са мравима, означавајући само ово (пошто се журим да пређем на другу тему), стаћу овде и доћи ћу на оно што се тражи. И наравно, ово они говоре.

Ја сматрам, пошто се овим именом користе и у Светом Писму, или говорећи буквално, или погрешно или следећи навику многих да, пошто Сунце и Месец и пет других звезда нису познате многима као што су Фенон[90], Фаетон[91], Стилвон[92], Пирои[93], и Фосфор[94] уврштују у планете, они који су безумнији од тебе су им дали имена по неким (људима) који су владали на земљи и живели су на срамотан начин, а завршили су

[90] Планета Сатурн.

[91] Планета Јупитер.

[92] Требало би да је Св. Отац мислио на Меркур или Аполона.

[93] Планета Марс.

[94] (Венера) или Афродита (Звезда Даница).

(свој) живот славно. И Сунце обилази током трајања године северна и јужна места, а Месец сваког месеца, и зато мислим да се и назива месец, а не због тога што Месец постаје полукружан, као што тврде неки, јер се сваког месеца испуњава његов циклус. Зато се Месец и назива месец. Све друге звезде чине овај период сразмерно својим циклусима и путевима, зато су их и назвали планете. Међутим, или је ово истинито или оно, проповеда Створитељева наука, који их је поставио у овај поредак и дао им закон кретања, као што сам говори: „Ја сам дао заповест звездама”[95], а Псалмопојац, показујући да је на земљи прекршена Божанска заповест, јер су људи прибегли безакоњу, а на небу је она пажљиво чувана, рекао је: „До века, Господе, реч Твоја остаје на небу”[96]. Међутим, пошто је речено: „Дао сам заповест звездама”, неки су их окарактерисали као разумне и самовласне животиње (јер познајем неке, не само од оних који су ван вере, већ и од оних који верују, да су поучавали ово) сматрајући ову дискусију сувишном и бескорисном (зато каже: „Да не тражиш веће ствари од своје снаге и више од онога што) можеш да испиташ. Оно за шта ти је дата заповест, о томе да размишљаш, јер ти није потребно скривено”[97], нећу одобрити ово, нити ћу то одбацити, већ ћу рећи следеће: Да Свето Писмо користи ово име за неразумне и безосећајне (ствари), говорећи: „Посла Бог сув источни ветар”[98] и „заповеди облацима”[99] и, „заповеди Бог, те дође црв”[100].

95 Ис 45,12.

96 Пс 119, 89.

97 Сир 3, 21-22. Слободан превод.

98 Јон 4, 8.

99 Пс 78, 23.

100 Јон 4, 7.

Или су разумне животиње, као што говоре неки, или су ватрена сферична тела или су тела у облику диска која су упаљена од огња небеског или округласте светлеће летелице или ужарене масе метала (пошто су неки од философа ово учили) или ствари које прихватају нематеријалну и натприродну светлост, не бих могао то чврсто да тврдим (Зато што уопштено ово сматрам да неће допринети најбољем начину живота), али бих рекао ово, (да је) не само за душу, када скрене од врлине, већ и за тело, кад избегне већ утврђени пут, у Светом Писму коришћена реч лутање. Зато каже: „Виде неки човек Јосифа да лута по путу"[101]. И на другом месту: „И заведе их у беспуће, а не на пут"[102]. Није у опште чудно ако су неки људи обилажење седам звезда које круже горе-доле на север и југ, назвали заблуда, у поређењу са непокретним (телима) која стално пролазе један те исти пут.

Ако круже равномерно и хармонично, зашто да буду кажњени? Ако – ствар која није ни дозвољена да се каже – Грци говоре, да су нестворени и виши од узрока, биће оповргнути њиховом хармонијом и уређеношћу. Јер ред указује на Творца реда. Ако нису убеђени, нека чују Платона који каже:

„Творац овог универзума је добар" и Еврипида:

„Као што Сунце и ноћу ради за људе" и нека престану са овом непобожношћу. Ако звезде имају и узрок и Створитеља – као што је у стварности, и верује се и од Грка и Јудејаца и Хришћана и свих оних који нису лишени ума и разумности – који уређује и кретање и хармонију, са којима се уређују и годишња доба и

[101] Пост 37, 15. Слободан превод.

[102] Пс 106, 40.

дуге и кратке ноћи, очигледно је да њихово достојно дивљења и најхармоничније обилажење не може да буде разлог прекора. И пошто није њихово кретање, не може да буде разлог прекора, како ће тада бити кажњени? Јер ако би и били жива бића са (слободном) вољом – ствар у коју (неки људи) верују да прихватимо ово као претпоставку, која чини још већу оптужбу против њих – ни тада не би требало да буду кажњени. Ако су ишли где су хтели и чинили су оно што су желели, не само од ових (људи), већ и оних који говоре да су творци зла, могла би да има оправдање њихова реч и оправдано би требало да буду кажњени; међутим, ако следе пут који им је заповеђен пре (много) векова, не треба да их називамо творцима зла јер је непобожно и неразумно. (Али ако би то и хипотетички рекли – ствар коју одлучно тврде неки зато што ја не бих могао то да кажем – и то прихватимо мада је неразумно да тврдимо ствари које нису очигледне, да су знамења будућих догађаја, ни тако неће бити кажњени. Јер нису кажњени ни пророци, који су предвидели зла која су требала да буду учињена од стране Јудејаца. Јер се ова зла нису десила јер су их пророци унапред објавили, већ јер су намеравала да се десе, (зато) су их и предвидели. Јер је зло Јудејаца било узрок пророчанства, а не пророчанство зла.

Постало је очигледно свима, као што мислим, пошто је оповргнута свака примедба, да реч писца посланице није била о звездама, као ни о таласима ни о дрвећу ни о облацима, као што то показује и цео смисао посланице, већ о људима који су грешили за које се чува вечна тама. Зато што се стих, почињући од примера, завршио код оних ствари због којих је и написан.

59. – Посланица Полихронију

Из посланице Римљанима, о овоме што је написано: „Зато их Бог предаде у покварен ум да чине шта не ваља"[103] итд.

Пошто си ми писао тражећи да сазнаш из ког разлога „Бог их предаде у покварен ум", рећи ћу ти, да ако прочиташ наставак стиха, и сазнаћеш смисао и ослободићеш се сваке сумње. Јер каже за људе: „Испуњене сваком неправдом"[104]. Уопштено је навео свако зло, а у наставку наводи сваку врсту зла посебно. Дакле, ако их је предао, не оне који ће тек да буду испуњени, него већ испуњене, шта је то неумесно учинио? Ако пак мислиш да је (ово) нејасно, иако је скроз јасно, покушаћу да ти то растумачим на (још) јаснији начин. Није рекао: „Пошто беху предати беху испуњени злом", такође ни, „предати су да би се испунили злом", већ, „беху предати испуњени злом", то јест оставио их је, лишавајући их своје помоћи, као када би неки заповедник војнике, који се не потчињавају његовим наредбама и колико је зависило до њих беху савладани и оставио их је саме, лишио своје мудрости. Јер оне који су сами себе испунили сваког зла, оправдано их је предао злу напустивши их, а да их није гурнуо у покварен ум, већ их је напустио зато што су насрнули на Њега.

[103] Рим 1, 28.

[104] Рим 1, 29.

60. – Посланица ђакону Теологију

О овоме што је речено: „Не само (да) то чине..."[105].

Пошто си ме поново навео да истражим апостолске ризнице јер си питао: Шта значи реч? „Не само (да) то чине, него и одобравају то онима који чине" и додао си: Ако је то да им одобравају страшније од тога што ови чине, зашто је тада ово Павле навео?, усредсређујући мало свој ум, да би разумео апостолски смисао који ти је промакао, послушај! Наиме, неки који не разумеју ово што је речено, а имали су сумњу, као и ти, а мислили су да фалсификују Апостолове речи, овако су их протумачили: „Не само они који их чине, већ и они који одобравају што то чине". Тако, тврдили су они, говори стари рукопис, то да их чине је веће зло од тога да други то одобравају. Ја нисам рекао да су направили грешку по Апостоловим књигама и нисам их осудио јер их нису разумели (можда, иако су овде инфериорни, док у другим стварима предњаче и нешто су схватили), што ни мени није пало на памет, дакле, говорим оно што сам разумео и оставићу онима који ово читају да донесу свој суд.

Кажем да је од тога да неко учини грех много горе и веће што се тиче казне да (неко) похваљује оне који греше, самим тим је оправдано речено: „Не само (да) то чине, него одобравају онима који то чине"[106]. Јер овај први, пошто је згрешио, ако спозна грех, ће моћи временом да пронађе самога себе, имајући Божију помоћ да промени осуду (због) покајања у вези греха, док онај који похваљује зло, лишава самог себе Божије помоћи

[105] Рим 1, 32.

[106] Исто.

да би дошао до покајања. Пошто овај став проистиче из порочног мишљења и припада души која је неизлечиво болесна, логично је да је онај који похваљује грех осуђен као много гори преступник од самог грешника. Јер ће први веома брзо да се удаљи од греха, а други то никад неће да учини, наравно ако и један и други задрже исти став.

61. – Посланица Амонију

О (стиху): „А слава и част и мир свакоме који чини добро"[107].

Питао си, зашто је Павле рекао: „А слава и част и мир свакоме који чини добро, а најпре Јеврејину и Грку", а нигде није навео Хришћанина. Знај, да је Павле говорио о њима пре оваплоћеног доласка Христовог. Зато што тада још није живео у времену благодати. А Грке овде не сматра незнабожцима, него побожним (људима), који су живели по урођеном закону, који су, и без јудејских законодавних прописа, чували све заповести које су стремиле ка побожности, као што су били Мелхиседек, Јов и Корнилије.

62. – Посланица чтецу Епимаху

О стиху: „Јер је грех без закона мртав"[108].

Пошто си желео да сазнаш како „је грех без закона мртав", кажем да Павле жели да каже следеће: Да за-

[107] Рим 2, 10.

[108] Рим 7, 8.

кон тада још није био познат. Јер се не алудира, да нису знали да су згрешили – јер тада би се нашли да су неоправдано кажњени они који су кажњени пре закона (јер су једни постали жртве воде а други храна огњу) – него да су знали закон, али не са тако великом прецизношћу. Зато су кажњавани, међутим не тако строго.

63. – Посланица презвитеру Исхириону

О стиху: „Страдања садашњег времена нису ништа"[109].

Најбољи војсковођа Павле, који није показао неделотворном одлуку о свом Божанском рукоположењу, који је показао својим животом да се својим трудом такмичи са Божанском благодаћу· и подстичући истовремено оне који заиста воде свети рат и не остављајући их да се погорде, сматрајући да су недостојни венаца који ће им бити дати, војничким начином је повикао: „Јер мислим да страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам бити откривена". Рекао је да ће бити откривена показујући да и сада постоји, али се крије, очекајући труд победника. Иако будућност ствара нерасположење, ово треба више да орасположи оне који разваљају утврђења страсти и демона. Дакле, то да је веома велика (слава) и да превазилази и реч и ум и садашње стање, то се тамо пажљиво чува. Јер није једноставно рекао: „Страдања садашњег времена", него да покаже да су она нижа, не само квалитативно, него и квантитативно (зато што садашња страдања престају са садашњим животом, а слава се протеже и у бесмртним вековима), која није могао да

[109] Рим 8, 18.

прикаже ни јасношћу ни речима, окарактерисао их је славом која се првенствено од нас сматра достојном љубави. Јер се верује да је она врх (свих) врлина.

64. – Посланица ђакону Теодору

Да они који губе, треба сами себи да урачунају пораз.

Откада је Логос Божији пристао да постане човек и ставио крај на људска страдања, која су се налазила раније у метежу и показао је тело утврђењем врлине и потчинио је лукаве фаланге демона под ноге својих ученика и оправдано је одредио веће (духовне) подвиге од (оних) пређашњих и припремио је небеске и Божанске награде, они који губе треба да урачунају сами себи пораз. Победа је у нашим рукама, и када не налази оне који знају да побеђују, показујући своју снагу малом броју људи, приписује узрок пораза онима који не желе да је стекну (својим) трудом.

65. – Посланица истом

О истој теми:
„Да вера без дела не спашава човека"[110].

Када је дошао овде Бог Логос, тражећи веру оправдао нас је благодаћу – зато што није било могуће да се спасу праведношћу која долази од закона они који су својом вољом издали (веру). Ово су рекли Псалмопојац и сасуд изабрани Апостол Павле. Први је по-

[110] Јак 2, 21. Слободан превод.

тврдио да „Нема га који чини добро, нема га ни једнога"[111], а други је одлучно тврдио да „јер сви сагрешише и изгубили славу Божију"[112] – и када су поверовали, оправдано је захтевао потпуну праведност. Током старе епохе Цркве благодат је оправдала вернике, а онима који су постали оправдани установио (им) је закон да чине добра дела јер није могуће да се спасу само вером. Јер треба и дела да се оцењују вером и са њима да се оживљава вера. Зато што ће без њих бити мртва[113].

66. - Посланица комити Ермину

Зашто су све Божанске ствари окарактерисане именом огња?

Питао си: Зашто су скоро све Божанске ствари окарактерисане именом огња? Јер заиста се Бог назива огањ[114]и анђели пламеном огњеним[115]и апостолима су се приказали језици као пламени огњени[116] и верници „будите огњени у духу"[117]. Мислим, да су Божанске ствари тако окарактерисане због богатства огња и због његовог увећавања јер се од малог жишка упали безброј великих свећа и не умањује се почетни пламен, већ може да упали још толико и више. Други разлог је што огањ не следи пут којим се природно крећу сва тела јер само огањ, од свих земаљских ствари, тежи ка

[111] Пс 14, 3.
[112] Рим 3, 23.
[113] Јак 2, 26.
[114] Изл 24, 17.
[115] Пс 104, 4.
[116] Дап 2, 3.
[117] Рим 12, 11.

небесима. Јер земаљско тежи земљи, а огањ жуди ка небу. И земљаска тела знају само за кретање ка доле, а огањ пут ка горе. Јер као што камен и вода не познају пут ка горе, тако и огањ не прихвата пут на доле.

67. - Посланица ђакону Теогносту[118]

О читању из списа: „Против Грка".

О благодати Богонадахнутог Светог Писма и од користи од њега.

Много пута сам се чудио онима који су саставили дијалоге и писали преопширне речи, јер су се много бринули о својој слави, користећи узвишену и премудру реч, међутим, није их било брига за добробит њихових слушалаца, за шта је било природно да се много више постарају. Јер уживајући тако велику славу (међу писцима), неће ништа корисно од овога да произађе за саме писце, а када би слушаоци имали корист, могао би да се деси велики напредак у врлини. Али, пошто су се старали само о својој користи, а занемарили су добробит слушалаца, зато и оптужују Свето Писмо, које не користи сувишну и улепшану реч, већ скромну и једноставну. А ми њих заузврат осуђујемо због њиховог самољубља – јер тежећи слави, старали су се веома мало за друге – и заиста Божанско Писмо ослобађамо оптужби, говорећи да се не стара за своју славу, већ за спасење оних који ће га чути. Ако воле високо изражавање, нека знају, да је боље сазнати истину од једноставног (човека), него лаж од софисте. Јер први говори са једноставношћу и сажетошћу, а други много пута

[118] Сагласно са COD. VAT. 650 ова посланица се назива: „Софисти Арпокру".

нејасноћом крије и лепоту истине, а украшавајући лаж лепим речима, сипа отров у златни суд. Ако се истина сједини са лепим речима, може да буде корисна образованима, али за све друге ће бити неупотребљива и бескорисна. Зато је Свето Писмо објаснило истину једноставном речју, да је науче и прости и мудри и деца и жене. Јер од овога мудраци уопште немају штете, док од истине изречене лепим речима највећи део васељене бива оштећен. Ако је Свето Писмо требало да се постара за неке, требало је највише да се постара за већину, међутим, постарало се за све људе, чиме се јасно види да је Божанско и небеско.

68. - Посланица презвитеру Теогносту

Да није исто наредити и допустити.

Није исто, пријатељу мој, наредити и допустити. Јер се једно наређује да треба да се изврши на сваки начин, као ово: „Не чини прељубе, не убиј, не кради"[119] и друго слично томе, а друго се дозвољава да буде по снисхођењу. Једно се озакоњује, а друго се не спречава да се деси. И ово ћу потврдити из Светог Писма. Апостоли нису проповедали, нити су установили обрезање, међутим, дозвољавали су га не због тога што је требало да буде, него је била потреба за мудрим снисхођењем[120]. Јер не би га дозволили, али пошто је

[119] Изл 20, 13-15.

[120] Види Јован Златоусти, Ὁμιλία Δ', εἰς τὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς: „Бог не чини (у вези човека) све одједном, већ користи снисхођење (према људима), због свог великог човекољубља", Στὴ σειρὰ τῶν Πατέρων, Ἅπαντα Ἰω. Χρυσοστόμου, τόμ. 22, σελ. 158, στίχ. 22-23 и Ὁμιλία 3 εἰς τὴν Πρὸς Τίτον: Тако свугде Бог снисходи према човеку. И зашто се

требало да се сачува, спроводили су га у почетку. И за оне који су заједно јели са неверујућима Павле је рекао: „Ако ли вас ко од неверника позове, и хоћете ићи, једите све што се пред вас донесе"[121]. Не дајем вам заповест, каже, да идете, међутим, ако желите да идете, не спречавам вас. Јер једно је наредити, а друго не спречити. Једно је исход установљења закона, а друго снисхођења.

69. - Посланица презвитеру Ирону

Зашто је на жртвенику био натпис: „Непознатом Богу"[122].

Кажу да су два разлога, због чега је било написано на жртвенику у Атини: „Непознатом Богу". Једни кажу, да су Атињани послали гласника Филипида у Лакедемонију (Спарту) ради (стварања) савеза, када су Персијанци кренули у војни поход против Грчке. Када је на Девичанској гори сусрео духа Пана[123]осудио је Атињане да су га занемарили и да су обожавали друге Богове и обећао је да ће да (им) помогне. И када су победили, направили су жртвеник и ставили натпис: „Непознатом Богу". Други, пак, кажу да се поја-

---

томе чудиш? Јер нигде не гледа своју вредност, већ свугде само ово, наиме шта је нама корисно. Јер ако отац не гледа на своју вредност, и сриче са децом имена хране и слаткиша и пића, не користећи грчке називе за њих, већ речи на неком дечијем и варварском дијалекту, много више то практикује Бог. И снисходљиво прекорева Јевреје говорећи: «Ако буду променили пагани своје богове. И свуда се налази Божије снисхођење и у целом Светом Писму, и у речима и на делима Божијим.» оп.п. τόμ 24, σελ. 60, στίχ 7-21.

[121] 1 Кор 10, 27.

[122] Дап 17, 23.

[123] Бог пастира, стада, шума и њива из Грчке митологије.

вила куга у Атини и жарила их је у таквом степену да нису трпели ни најтању одећу. Призивајући оне које су сматрали својим боговима нису имали никакву корист (од њих). Тада размишљајући да можда постоји неки бог кога су занемарили да испоштују и који је послао кугу, изградили су храм и жртвеник, са натписом: „Непознатом Богу" и приносећи му жртву одмах су се излечили. Имајући Павле (ово на уму,) заробио је Атињане, који су се гордили због своје мудрости, са њиховим учењем.

70. – Посланица чтецу Урсенуфију

Пошто сматрамо све животне ствари важним, због тога ратујемо један против другог.

Зато нас лако побеђују, пријатељу, и лако бивамо ухваћени од непријатеља јер ратујемо један против другог, слушајући као команданта заједничког непријатеља. Јер треба заједно да ратујемо против њега, а ми ратујемо један против другог слушајући као команданта оног који жарко жели да уништи обе стране. То да осуђујемо је лако и нешто што може да учини свако, међутим, да кажемо да ћемо престати да ратујемо један против другога, то је дело мудрог саветника. И тврдим да се ово догађа, зато што сматрамо да су богатство, слава и друге животне ствари, које вену као трава, битне ствари у животу. Јер ако научимо сами себе да су оне неважне и ништавне, као што и јесу, не бисмо објављивали због њих крвничка непријатељства и необјављене ратове нама самима, него бисмо пригрлили мир и љубав, због које нестају сваки рат и битка и расправа.

71. - Посланица Касијану

Да Бог није узрочник зла.

Многи који су се истицали због лепоте тела, још више су се истицали и по (лепоти) душе. И ако у то не верујеш, погледај најцеломудренијег Јосифа. Јер је био добар према изгледу (тела) и леп у лицу, као што сведочи о њему Свето Писмо[124], и за њим се Египћанка потпуно помамила, али врлином целомудрености је још више засијао и угасио је пламен (жеље) који се у њему упалио због младости (пошто није био од камена) и савладао је тиранију ласкања. А ласкање је, по мом мишљењу, јаче од страха. И треба да имамо на уму да је она која му је ласкала била господарица и улепшана и ширила је хитон телесног уживања и била је згодна жена и најстрашнији говориник који лако може да заведе оне који не пазе и постала је старо ђаволово оружје са којим је победио многе храбре људе. Међутим, Јосиф се показао супериорнијим од свих ових превара.

Ако желиш да видиш жену која се овенчала по (истом) овом основу, погледај најплеменитију Сузану[125], која је младим телом и неописивом лепотом прекорела бестидност стараца, а није изгубила светињу целомудрености. И ако многи клеветају добре и благе, немој да се чудиш. Прво, мисле да их клеветају, због оних који злоупотребљавају своју лепоту. Друго, многи се занимају тиме да осуђују. Треће, многи људи, пошто нису могли да укроте своју душу, настоје да нападају спољашњи свет који их окружује. То потврђују (ништа нас не спречава да користимо опет исте примере) и

[124] Пост 39, 6.

[125] Дан (Сузана) 1.

Јосиф који је оклеветан и од браће и од господарице, и сама Сузана која је осуђена од презвитера. Али је непристрасни судија овенчао и њега и њу.

Дакле, немој да осуђујеш лепоту, већ срамотну душу која борави у веома лепом телу и понижава га.

72. – Посланица схоластику Ирону

О истој теми.

Благостање коме човек не познаје прави циљ код већине (људи) се развија у изопаченост, а благостање коме човек зна прави смисао много пута има срећан крај. А неки од оних који, иако су угњетавали (људе) на неразуман начин, пошто су надахнуће благостања користили умерено, заслужили су похвале, као што су и многи од племића и потомака од светлих предака преобратили част у бешчашће. Зато и претежно треба да осудимо намеру оних који користе насилну власт ван (сваке) мере.

73. – Посланица Епископу Евсевију

О ковчегу Завета, прекривачу[126], Херувимима, мани и Ароновом штапу.

Ковчег и прекривач, који је био покривач ковчега, симболише човека који чува речи Божије и има Бога наклоњеног (њему) и чуван је од стране Божанске силе, као што каже Псалмопојац: „У срцу свом сакрих

[126] Прекривач Старозаветног ковчега.

речи Твоје"[127], зато је и рекао: „Покровом крила Твојих покриђеш ме"[128] као што су херувимским силама и њиховим крилима чувани ковчег и прекривач, а то још логичније указује на Христа, који је испунио закон и заиста је постао жртва искупљења за наше грехове. Ко испуњава закон, он искупљује грехе света[129]. Јер је њега предодредио Бог, као што говори чувар Господњих пророчанстава, да постане средство искупљења, да крвљу Својом покаже своју праведност[130]. Јер је Бог послао као откуп свог Јединородног Сина, да би благодат имала оправдање. Прихватио је за све једну жртву, чија је вредност била виша од свега и укинуо је непријатељство и опростио је осуду и уздигао нас је у усиновљење и украсио нас је са безброј добара. А Херувими, који су трон и Божије кочије јер говори: „Који седиш на херувимима, појави се"[131], показивали су Оног за кога је изграђен храм, да је био недељив и неуобличен и све ово је било симбол Његовог Царства. Пошто није постојао ниједан разлог за (изградњу) храма да га не (би) овенчала статуа, зато што је владар и Творац ових (ствари) изнад сваке природе и људског стваралаштва, поставио је херувимски трон као карактеристични симбол Свецара Владике. А мана и процветали штап Аронов означавају: Мана, да ће онај који држи Божије законе бити причасник Божије радости и хране, а штап, да ће они који преступају Божанске законе а недостојно су се дочепали свештенства, бити уразумљени.

---

[127] Пс 119, 11.

[128] Пс 17, 8.

[129] Погледај 1 Јн 2, 2.

[130] Рим 3, 25.

[131] Псалам 80,1.

74. - Посланица ђакону Мини

О ропству Јудејаца.

Када је онај славни храм и чувена метропола Јудејаца, која је побеђивала без крви у многим ратовима, уништена огњем Римљана, јер су се у њој десиле оне страшне ствари против Христа, тада су се и Јудејци расули по целој васељени као робови. Јер, иако је разгневљени Христос могао да их побије, међутим, из много разлога то није учинио. Прво, да би им дао времена да се покају, а друго, да виде да се Његове одлуке остварују. Једна је била: „Ето ће вам се оставити кућа ваша пуста"[132], а друга, „Неће остати ни камен на камену, који се неће разметнути"[133] и трећа, да гледају свугде Његову славу како сија и да буду огорчени и размишљајући (о томе) како њихови преци, када су пали у многобоштво и када су убијали своју децу и клали пророке, нису тако нешто страшно претрпели, већ су се опаметили и поново су се вратили у домовину, а сада живе у ропству које се не може укинити, да би тако добро научили истину. Ако се не науче од (ових) догађаја, на оном свету ће кроз казне и невољно да исповеде Христа, када њихово покајање више неће имати никакву корист.

75. - Посланица Адамандију

О истој теми.

Ако желиш да сазнаш о праведној казни грешних Јудејаца, који су се са великом разјареношћу понели према Христу, прочитај Јосифову историју о паду

132 Лк 13, 35.

133 Лк 21, 6.

(Јерусалима)[134], који је човек Јудејац, али истинољубив, да видиш Богомдану историју, такву какву сво време овог света није видело, од тада од када су настали људи. И да нико не би посумњао у њихове невероватне и неразумне несреће, Истина није припремила неког из другог народа (можда, или више из нужде, не би му се веровало), већ из самог њиховог народа и човека ревнитеља, да опева трагедије толиких неразумних страдања.

76. – Посланица презвитеру Ирону

О овоме што је речено: „Царство Небеско је као зрно горушичино"[135].

Способност тумачења показује се јаснијим наглашавањем онога што се говори и на неки начин поставља испред очију оно што је скривено, због чега и слушаоци, као да се налазе испод лира, и то нарочито када истраживање не бива о уобичајеним (стварима), нити о веома штетним, већ о многима непознатим стварима, и на тај начин се показује мудрост оних који ће да их разјасне, од којих се рађа и јасна жеља код оних који слушају. Јер је привлачно оно што није веома уобичајено. Ово сам ти рекао јер си ми написао: Шта значи то да је Царство Небеско слично зрну горушичином? Наравно, реч Божије проповеди је мала када се сеје и проповед не садржи ништа од учења оних које сматрају мудрацима, а говори се са веома мало речи, не само због краткоће, већ због једноставног израза. Када се обрађује, расте и шири се и налази се изнад

[134] Вероватно Свети Отац мисли на пад Јерусалима 70. Год. П. Х.

[135] Мт 13, 31.

свих речи којима су се људи икада до сада дивили, јер природно у себи носе истину и не улепшавају лаж. Не постоји ништа веће од истине. Зато и они који се узвисују именом философије, пошто су се опростили од својих учења, жуде за сенком Божијом и прибегавају јој. Јер заиста, колико је охолих и дрских Питагорејаца, који су од учитеља постали ученици речи? И колико је Платоничара, који су напустили своју надменост због отменог изражавања, посађено испод Његове сенке? Колико је Аристотеловаца и Стоика, који су презрели мудрост, због које су се гордили, и више су заволели да се уврсте међу вернике?

77. – Посланица ђакону Евтонију

О Јосифовој врлини.

Египћанка се заљубила у младића, а младић у целомудреност. Зато и она која га је ловила није успела у лову, иако је раширила све ловачке мреже своје ланене одеће, а он је успео у ономе што је ловио, превазилазећи (прескачући) све Египћанкине мреже. Јер на Египћанкиној страни се борио непријатељ целомудрености, а на Јосифовој њен Законодавац.

78. – Посланица чтецу Арсенуфију

О Јосифовој[136] врлини.

Много се радујем зато што си се обрадовао приповедањима о Јосифу. Јер онај који похваљује целомуд-

[136] Пост 39, 1.

рене људе, очигледно да је љубитељ целомудрености. Јер имамо обичај да похваљујемо оне врсте врлина према којима смо искрено посвећени. Међутим ти, поред тога што си љубитељ телесног уздржања, имај на уму и ово, да је врлина господска ствар, чак и ако онај који се подвизава у њој падне у ропство. Јер заиста је Јосиф био господар своје браће у очевој кући љубећи Узрочника доброг понашања; био је господар и у египатском ропству иако је био продат у њега. Због пристојности свог начина (понашања) имао је благонаклоност (господара) који га је купио, коју му је усадила Божија благодат, (а) постао је владар и господарице, или још боље телесног уживања, које је владало као цар над свим младима; постао је господар и у тамници иако је осуђен због прељубе, јер је имао благонаклоност управника затвора, коме је помагао у надгледању затвореника, којима, сматрам, је тамо био послат као лекар њихових великих несрећа. Како је (онај) сурови и немилосрдни (човек), који је искоришћавао туђе несреће, јер су такви скоро сви чувари затвора дозволио најпитомијем и најблажем Јосифу, иако није имао никакву корист од овога, да корисним речима и благим саветима излечи у тамници болове оних који су или праведно или неправедно били затворени? Али је очигледна и овде Божанска благодат која свугде овенчава врлину.

Јосиф је био господар и у царској палати, када је тиранин Египта преобразио тиранију у царство. Јер му је све препустио, сем имена. Потом је владао својом браћом, када га нису препознали да им је брат, и клањали су му се као цару. Постао је и владар Египта, који је требао да буде уништен од глади, и нахранио је Божијом помоћу земљу која је хранила друге земље. Владао је над самим собом, што је највећа од свих власти, јер се показао по-

ниженима као узвишен, а узвишенима понизан. А злима се показао као непокоран и слободан, а пристојнима као најревноснији и неуморан. Ни у очевом дому, нити у египатској палати није се узнео у надменост, гледајући да буде вољен од свих људи, нити је прекореo пожуду оне Египћанке, иако је за веродостојног сведока имао лепоту њене телесне љубави и надмећући се са наклоношћу господара, који га, иако је оптужба за прељубу са господарицом водила право у смрт, није ни бичевао, већ га је само затворио у тамницу.

Ако неко мисли да је показао велику мудрост јер није могао да се одбрани против оптужбе, нека буде јасно да, ни када је постао цар, није се бранио против ње. Наиме, нити је осудио, иако је оклеветан, ни кад је ушао у царску кућу и када му је тамо додељена власт се није уобразио и газио друге, већ напротив, олакшао им је, колико је могуће, тежину туге, сећајући се можда свог искуства, када је био неправедно затворен, размишљајући и о њиховој сличној несрећи. Јер сви уобичавају да на основу својих искустава формирају мишљење и о другима, а нарочито Јосиф, који је свугде показивао примере своје врлине, јер је био искушан као злато у огњу и показао је доказе своје племенитости. И зашто говорим унутар куће, где се и (код) најбезосећајнијих рађа нека скромност и доброта, која клија или због савести или због места дома, у тренутку када ни од царске власти није био прекорен, него је и тамо Јосиф показао исту благост, хранећи са једне стране Египћане, а са друге пружајући руку спасења онима који су стизали одасвуд, а својој браћи, не само да се није осветио, него им је учинио и добро дело? О величино врлине, која си роба учинила великодушним, а цара скромним! О врлино, која си свугде оставила доказе о себи! О врлино, која си достојанствена у ве-

ликим несрећама, а блага у надмоћи! О врлино, која ни развратом ниси побеђена, нити си се због клеветања наљутила! О врлино, која се према свему односиш на царски начин, а само према телесним уживањима на тирански! О врлино, која и када си се нашла у нужди да испричаш своју верзију догађаја и постидела се да каже истину, да не (би) изгледало да сама себи ставља венац целомудрености! Јер нити је обелоданила заверу браће према Јосифу, нити пожуду Египћанке, него је рекао: „Јер су ме украли из земље Јеврејске, и овде нисам учинио ништа лоше, али су ме бацили у ову јаму"[137]. Праведно га је, дакле, Законодавац и Настојник целомудрености наградио венцем, показујући га славним у поређењу са прецима, а славног и потомцима.

80. - Посланица чтецу Арсенуфију[138]

О Апостолу Павлу да:
„Ми је он суд изабрани"[139].

„Он ми је суд изабрани", рекао је за Павла Христос, када му је поверио апостолску проповед. Пошто није било могуће да Цркву, за коју је пролио Своју часну крв, уручи и преда учитељу који неће сопствену врлину да надовеже на благодат дату му од Бога, али не би дао свој пристанак да није видео како његова ревност иде корак уз корак сразмерно величини његове апостолске мисије. Јер је Бог желео да се свугде рашири проповед, оснажена не само речју, него и начином

[137] Пост 40, 15.

[138] Приређивач грчког текста није навео 79. Посланицу већ је одмах прешао на 80.

[139] Дап 9, 15.

живота оних који су је проповедали. Јер чуда могу да створе и нека лукава подозрења, а исправан живот запушује уста ђаволу.

Нека они који не желе да покажу никакву бригу о исправном начину живота не мисле да је проповед преовладала само чудима. Јер шта год да се дешавало и говорило при проповеди Јеванђеља, њој је допринео исправан начин живота проповедника, тиме да није дат никакав повод за осуду. Ако би сада живот учитеља био упоредив са понашањем апостола, можда би се и чуда дешавала, а и да се не десе, то би било довољно да се просветле они који их гледају.

81. – Посланица магистријану Немесију

О (стиху): „Шта и год да је рекао Господ наш, а ми ћемо творити и слушати"[140], и о (стиху): „А телесни човек не разуме шта је од Духа Божијег"[141], и о (стиху): „Не може дрво добро родова злих рађати"[142]

Можда ти сматраш ове речи чудним, јер су речене од Јудејаца, који ништа исправно нити говоре нити чине, међутим ја, пошто их Законодавац није осудио због овога, мислим да треба да чинимо оно што треба да научимо јер ћемо кроз чињење то да учимо. Зато је исправно речено: „Шта год да је рекао Господ наш, ми ћемо творити и слушати"[143]. Јер одређени (људи), учећи нешто друго, оправдано прво то чују, а после то

140 Пнз 5, 27.

141 1 Кор 2, 14.

142 Мт 7, 18.

143 Пнз 5, 27.

чине, док други, спроводећи прво Божије заповести, уче их у пракси, јер знање се не рађа толико кроз реч, колико кроз праксу. Јер се заиста подвижник врлине кроз овај подвиг учи врлини и на неки начин учи да је врлина веома корисна и веома одговарајућа и да нас много штити и да је установљена због наше користи. И о овој теми оволико је довољно рећи.

А стих: „Не може дрво добро родова злих рађати"[144], не укида покајање, већ исмева останак у злу. Јер бивајући труло, не може да роди добре плодове, међутим, када се преобрази ка врлини, донеће добре плодове. Ако је реч Спаситеља била о дрвећу, важи ово што си рекао, међутим, ако је била о људима, то је искористио као пример (јер оно што је за дрвеће природа, то је за нас слободна воља), чиме се побија твоја сумња. Јер каква врста дрвета мислиш да је Петар? Добра? И онда како се одрекао Господа? Лоша? Тада, зашто сво копно и море пева химне о његовим подвизима и достигнућима? Такође, какво је дрво био Јуда? Лоше? Како је онда био удостојен почасти да се уброји међу апостоле? Добро? Тада зашто Га је издао?

Али ако на овом месту наведем све промене које су се десиле код људи, промаћи ће ми да наведем мноштво таквих примера. Због тога, избегавајући да ти наведем све овакве примере из Светог Писма, наставићу ка тумачењу апостолског стиха: „А телесни човек, иако не разуме шта је од Духа Божијег"[145], међутим, разумеће. Јер није рекао: Неће их разумети, већ, „не разуме". Такође је рекао: „Не може да зна". Није рекао: „Неће моћи да зна". Наиме, ако неко види усијано гвожђе и каже: Не може да се охлади, међутим, моћи ће у будућности,

144 1 Кор 2, 14.

145 1 Кор 2,14.

тако и за ово што је речено је једно за садашње време, а друго за будуће.

82. - Посланица Атанасију

Да нам није на корист да имамо знање о свим стварима.

Наравно, ја мислим да је мудро, оно што ти кажеш да је нелогично. Ако би све било очигледно, где бисмо користили нашу промишљеност, јер (тада) не би постојало истраживање? Ако, пак, ништа не би било очигледно и тада би смо могли да паднемо и не би постојало испитивање. Међутим, сада кроз очигледне ствари постају разумљиве на неки начин и оне које нису очигледне. А ако нам у крајњем случају промакну и на тај начин ће нам бити на корист, јер тако ублажавају нашу надменост.

83. - Посланица Евлогију

О непојмљивом[146].

Изводљиве ствари се постижу лако, јер није потребно много покушаја, међутим, тешко достижне, иако су напорније, ипак могу да се постигну. Међутим, недостижне (ствари) ни на који начин не могу да се постигну и изазивају мучење онима који се усуде да их започну и настојећи у било каквој прилици да постигну нешто што је изнад могућности успеха, не успевају да дођу до краја.

[146] Прочитај што се тиче овога шест познатих Речи: О Непојмљивом, од Св. Јована Златоустог, ЕПЕ, његови одговори, том. 35, стр. 10-219.

84. – Посланица Лукијану

Да не треба да чинимо неправду, нити да неправедно судимо.

Наравно, лоше је да чинимо неправду, али је још горе ако судимо неправедно. Јер ово прво оставља неку наду (на) помоћ ономе коме је учињена неправда, а ово друго и њу ускраћује зато што потврђује неправду. Дакле, нити чинимо неправду нити, ако се нађемо (као) судије, неправедно да судимо.

85. – Посланица схоластику Ирону

О стиху: „Говоре да познају Бога, а делима Га се одричу"[147].

У опасности си, мудри мој, да не познајеш оно што знају сви. Пошто си ми писао, шта значи: „Говоре да познају Бога, а делима Га се одричу". Наравно, да ово сви знају, не само ученици светих заповести већ и они који их уопште нису ни прочитали, то сведочи и Демостен говорећи: „Да се свака реч, из које изостају дела, сматра узалудном и празном". Али и нехришћански законодавци нису кажњавали због речи оне којима је суђено за велеиздају, већ по издајничким делима. И Христос, показујући у причи два сина неког оца, од којих је један чуо очеву заповест да оде у виноград да ради, и обећао је да ће да оде, али на крају није отишао, Христос га је прекорео, а другог који није обећао, али је ипак (то) урадио, њега је

[147] Тит 1, 16.

прихватио[148]. Јер се ставови не оцењују тако добро по речима, колико по делима. На пример: Исповедио си да постоји Бог. Добро си рекао, јер постоји. Међутим, реч је недовољна, ако јој се не придода сведочанство у делима. Ако, исповедајући да постоји Бог, чиниш оно што би чинио неко ко сматра да не постоји Бог, како твоје дело неће осудити твоје исповедање вере, и зар такво понашање неће избрисати све што си изговорио? Са оним што чиниш да исповедаш да постоји Бог, да и твоја реч и твоја дела ово проповедају и они који слушају ће се уверити. Ако се, међутим, зауставиш на речима и не интересује те оно што треба да чиниш, не могу да разумем како ће било ко моћи да поверује у оно што чује од тебе ако не види да чиниш оно што доликује вери.

86. – Посланица Павлу

О стиху:
„Око за око"[149] и оно што следи.

У опасности си да не знаш, да још и овај (део) закона које се чини нељудским, одише благошћу. Јер оно што је донето као закон „око за око да се извади", није сурово и нечовечно, већ је пуно праведности и када се површно испитује, међутим, када о томе дубље размислимо, пуно је човекољубља, као што сам рекао. Зато што је оправдано то установио, желећи да уразуми потенцијалног злочинца из страха да не претрпи исту ствар и да тако спречи зло.

148 Мт 21, 28-30.

149 Мт 5, 38.

87. - Посланица Панелинију

Из *Изласка*: „Свако да тражи од суседа судове сребрне и златне"[150], итд.

Ово, што кажеш да је додато од стране онога који се свађао са тобом, одише највећом праведношћу. Пошто Египћани нису дали плату Јеврејима за коју су радили током дугачког периода ропства, приморао их је сам Бог, као извор праведности, да је нехотице исплате. Зато је рекао, нека свако узме од (своје) сусетке и жене из исте куће сребрне и златне судове. Наравно, да је ово наређено а да Јевреји нису робовали, можда би неко помислио да је ово неправедно. Ако је онима којима је била ускраћена слобода, наређено да се освете преко сребних и златних ствари, не само, могао бих да кажем, да онима (Египћанима) није учињена (никаква) неправда, него им није изречена ни одговарајућа казна. Како (може да буде) једнако ускраћивање новца и лишавање слободе, због које не само да поклањају своју имовину, већ желе да погину (за њу) они који је сада имају?

88. - Посланица презвитеру Зоилу

О забораву.

Богоносни Павле, иако је имао изобилне духовне благодати, није се мало старао о читању Светог Писма. Зато је и свом изузетном чеду писао: „Пази на читање"[151]. Јер је страшно, и то нарочито оном који је окусио Божанску мудрост, да је буде лишен, не само што се сећање не обнавља, већ и постојеће сећање се

150 Изл 3,22.

151 1 Тим 4, 13. Скраћени стих.

предаје забораву. Јер ова сила, посебно ако се не гаји сваког дана, по природи бежи, јер не прихвата нерад и лењост и изговор за нечитање. Управо ово не знајући многи, или (још) боље прикривајући своје незнање, исмевају љубитеље речи и мудраце, не знајући да се мудрост више радује мудрим ученицима.

89. – Посланица Филитр(и)ју

О овоме што је написано у закону: „Сиромаху се не смилуј у парници"[152].

Законодавац је, кажњавајући како похлепу власти тако и радознало бављење сиромаштва[153] неодговарајућим стварима, установио: „Сиромаху се не смилуј у парници", не проповедајући овим нељудскост, већ ограничавајући подмуклост, да не би злоупотребљавали своје сиромаштво за неприличне ствари. Ако закон у вези сиромаха, који се бори са тешко укротивом звери, то јест сиромаштвом, забрањује да му се смилују на суду, много више је казнио похлепу богаташа.

90. – Посланица Алипију

О читању Светог Писма. Против Грка. О благодати богонадахнутог Светог Писма и о користи од њега.

За оне који сматрају да ствари трају колико траје овај овде живот, мислим да је крај живота подношљивији него да живе у незнању. И ако ово важи за њих,

[152] Изл 23, 3.

[153] Бављење сиромашних људи неодговарајућим стварима.

много више важи за нас који имамо за циљ живота будући век и дужни смо да свакога дана вежбамо размишљање о Божанским речима.

91. – Посланица софисти Арпокру

О истој теми.

Жеље људи у вези писане речи су различите. Јер једнима се свиђа да пишу и говоре на атичком дијалекту као људи из антике, а други, да би говорили са јасношћу, одбацују атикизам, говорећи: Каква је корист од тога да следимо атички начин (писања) речи, када се оно што се говори крије као у тами и потребни су други (људи) да би се то изнело на светлост? Једни су опет задовољни еповима, а други узвишеношћу трагедија, једни брбљањем комедија, а други финоћом изражавања реторике. Али ни они сами се међусобно не слажу. Јер једни прихватају Платонов стил, други узвишеност Тукидида, једни једноставност Исократове речи, други опет реторичку умешност Демостена. Мисле да су нахрањени свим њиховим уметностима речи и да превазилазе све и у вештини речи и у заједљивости и дирљивости и силовитости. А једни воле Лисијин стил, јасан свима и често коришћен, други Исејев, који је више правнички расположен од Исократа и узвишенији од Лисија, а трећи јасан и недвосмислен стил Есхина. Пошто је тако много писаца који се међусобно разликују, како да се (само) један од писаца свима свиђа, то не могу да кажем.

Они који теже слави, нека пишу како желе, али пошто су свете и небеске речи речене и написане за

добробит целог човечанства, у њима је преовладала јасноћа. Јер од јасноће, они којима се свиђају друге врлине писане речи (а њих је мало) не бивају уопште оштећени, јер одједном разумеју значење текста, међутим, сви они који се баве пољопривредом и занатима и другим животним занимањима, имају користи од јасноће, учећи за најкраћи (могући) временски период оно што је потребно и праведно и корисно. Јер је у тако великој сажетости обухваћена Божија педагогија да каже да ће жеља сваког бити правило врлине. Зато каже: „Све дакле што хоћете да вама чине људи, чините и ви њима, јер је то закон и пророци"[154]. Шта имају да покажу пред овом врлином и сажетошћу и јасноћом Платонови дијалози или Хомерови епови или законици законодаваца или књиге Демостена или перипетија трагедија или радња комедије? Нека исправно оцене ствар они који исмевају једноставност божанских речи и нека изложе свој непристрасни суд. Колико је само дијалога написао најученији Платон, желећи да покаже шта је праведно и не дошавши до икаквог јасног закључка не само да није убедио никог, већ је умро изгубивши и саму слободу? Колико је списа написао Аристотел супростављајући се Платону и исмевајући његова учења? Али ни он уопште није донео никакву корист, осим тога што је изазвао рат речима у животу. Колико су списа написали Стоици ућуткавајући Аристотела? Али и њихова су се учења угасила. Нека се упореде наведени мудраци са јасноћом Божанских речи и нека престану да брбљају и нека прихвате Божански начин изражавања, који није тежио надметању за почаст, него добробити оних који су их слушали.

154 Мт 7, 12.

92. – Посланица Петру

Да не треба узалудно да се боримо, нити да се свађамо око ништавних ствари.

Немој да се узалудно бориш, пријатељу, нити, свађајући се око ништавних ствари, да себи наносиш огромну штету у великим и значајним стварима, нити завиди онима који камилу прождиру и цеде комарца[155].

93. – Посланица презвитеру Данилу

О (стиху): „Блажени сте, када вас нагрде и успрогоне и набеде сваким злом лажући..."[156].

Не бивају све оптужбе због Христа, него се у неким ситуацијама (дешавају) због нас самих, када чинимо неправду или када чинимо нешто друго. Постоје, међутим, и оптужбе које се дешавају због Христа, и (оне) су истините а не лажне. Две ствари захтева највише правило успеха: Да оптужбе буду лажне и да буду због Христа. Ако недостаје једно од ово двоје, наравно друго се неће поништити, нити ће бити неделотворно јер је то неумесно, међутим, неће завршити у највећем блаженству. Јер ако смо осуђени због Христа, а оптужбе су истините, плата се умањује, а ако се оптужбе не дешавају због Христа, а лажне су, опет плата неће бити највиша. Сваки од ова два случаја носи своју плату, али не толику као када би се ујединило ово двоје. И када каже: „Мене ради", не треба

[155] Мт 23, 24.

[156] Мт 5, 11.

да размишљамо ниско о нама самима и нипошто да немамо на уму ствари које су свакодневне и тичу се само створеног света јер је надмено о таквим (стварима) мислити да не претходи Божански циљ, него о онима чије је интересовање за много веће и за веома опасније борбе.

94. – Посланица ђакону Илији

О (стиху):
„Зато не судите ништа пре времена"[157].

Ја знам да се неки (људи) са великом жељом старају да спрече разврат других, док размишљања неких људи природно нагињу према овој склоности, а други се моле Богу са циљем да живе у изобиљу, једни опет теже моралној чистоти само због побожности, а други стреме неправди и користе праведност као маску за своју неправду, а једни у тежњи према правди имају мишљење као водича. Ако сам ја, који сам као човек ништаван и спор у схватању, могао да разумем да многи (људи) нису посадили корење добра због врлине него су поштовали добро стремећи нечему другом, да ли ће неисказива Мудрост и неизразива промишљеност која познаје све (ствари) и пре него што се десе, прихватити да донесе пресуду на основу грана у тренутку када је корен супротан? Ја у најмању руку то не мислим, већ ће Бог и корење и прве плодове и склоности и покрете душе провести кроз детаљно испитивање, и донеће пресуду својим непристрасним судом. Мислим да је на овај начин разјашњен апостолски стих који си тражио да ти се објасни: „Зато не судите ништа пре

[157] 1 Кор 4, 5.

времена"[158]. Очигледно је да је то речено или за нејасне ствари, којима се не улази лако у траг или о храни која превазилази оквире чистог и нечистог, о чему је потрошио много речи у посланици Римљанима. Јер је доносио суд о очигледним стварима и заповедио је да и ми доносимо суд о њима и избацио их је и наредио је да буду избачене изван Цркве, а о нејасним стварима је заповедио да чекамо на доношење суда док не дође Господ. Јер није исправно да отмемо власт Судији и да непромишљено изнесемо осуду и да је не поверимо правилу истине.

95. – Посланица презвитеру Павлу

О (стиху):
„Зашто радије не (пре)трпите неправду?"[159].

Ако неко, као што си ми написао, због жеље за туђим стварима изазива у својој души суманутост, знајући да не само да чини неправду, већ и прича глупости (Јер је написано: „Зашто радије не (пре)трпите неправду?"), нека чује (ово) ако има уши, ако их није запушио среброљубљем, да, премда је ово написано за мене, међутим, за тебе није написано да отимаш. Немој да ти апостолова поука буде повод за похлепу, нити, (пошто) је мене саветовао да их се лишим, да помислиш да је теби дата дозвола да чиниш неправде. Јер када ми се чини неправда (то) ми доноси спасење, а теби то да отимаш туђе ствари (доноси) казну.

[158] Исто.

[159] 1 Кор 6, 7.

96. – Посланица презвитеру Мартинијану

О Ироду четворовласнику и Крститељу и Иродијади.

Ни мали број, ни незнатне, већ многе и велике прекршаје је учинио четворовласник. Зато што је био дете нижег рода, неугледан пород дивљег лава. Јер плашећи се да не би био сматран ванбрачним сином свога оца, поклао је Витлејемску децу и изазвао је такву трагедију да се скоро надметао са оним који га је родио; мислим да је и због још нечега назван четворовласник, не само зато што је управљао једном четвртином царства наслеђеног од свога оца, него и због тога што је савладан када су над њим владале четири опште врсте зла. Прво је незаконито оженио Иродијаду. После, када је осуђен од Крститеља, уместо да се уразуми, бацио га је у тамницу, иако Крститељ није преступио закон, већ зато што је прекореο преступ. После је желео да га убије, али се побојао народа, а није се уплашио непристрасног ока Божијег. Затим се непромишљено и претерано заклиње ћерки жене која је испланирала (ову) драму, мислећи да ће брак да учини вреднијим ако јој да оно што тражи, међутим, није утврдио да ли ће да јој да исправне и праведне (ствари), већ је била толико непромишљена његова одлука да обећа да ће јој дати и пола царства, не схватајући да је горе да изгуби праведност него царство. Затим под привидом држања заклетве, превазишао је свако кршење заклетве. Јер је боље за одвратне људе, за оно што су обећали лоше, да прекрше обећање чинећи добро, него да га не прекрше чинећи зло, мислећи да тако држе своју заклетву; и ово је вероватно било лажно оправдање за убиство[160]. Јер

[160] Прочитај одломак Мк 6, 17-29.

као што се зао слуга боји прекора свог господара, тако се и он бојао Крститеља. Јер истински господар је онај који чини и наређује оно што треба, а не онај који носи пурпурно царско одело и има силу у оружју.

Показујући заклетву као маску свог страха и заклањајући своју одлуку умишљеном опасношћу кршења заклетве, напредовао је ка убиству. Јер није задржао ни спољашњи (привид) суда, као што су многи чинили, ни тужиоце није показао нити је сведоке потплатио. Јер је добро знао да је казнио човека који није учинио неправду, већ је осуђивао безакоње. Али Ирод, намеравајући да сакрије Јованов прекор, брзоплето је починио страшан злочин, а Крститељ не само да није ућуткан већ се проповеда још гласније. Јер још и сада виче целој васељени: „Не можеш ти имати жене брата свога"[161]. Пошто желиш да сазнаш повод (јер се говори да је замршен) очигледно је да једни говоре да је оскрнављен закон Мојсијев. Јер иако је његов брат имао потомство, ипак је Ирод узео братовљеву жену, ствар која се није дозвољавала[162]. Јер да је његов брат био без деце, закон би дозвољавао да је узме, док не подигне потомство ономе који је умро, зато што се немање деце сматрало веома великим злом, јер је сећање на умрле потпуно нестајало. Међутим, како се десило да је и ћерка, оставивши оца и живела заједно са прељубником и прељубницом и покушала да убије оног који је говорио о оцу који ју је родио? Хајде некако да прихватимо да је њена мајка била пијана од љубави. Међутим, како је и ћерка сарађивала у (овој) драми?

Други опет, међу којима је и Јосиф Флавије, говоре да је узео братовљеву жену, а био је жив њен муж

[161] Мк 6, 18.

[162] Пнз 25, 5.

и имао је и ћерку. Говори Јосиф у својој Осамнаестој историји да се са својом ћерком Саломом Иродијада, гнушајући се предачких обичаја, удала за Ирода, брата од истога оца, са којим је био у свађи, коме би могао неко да одговори, говорећи: Зашто га тада Јован није осуђивао као прељубника, него као човека који се оженио незаконито? Њему би могао неко да одговори, говорећи: Можда је Иродијада била разведена од мужа документом о разводу[163]. И опет ће да одговори: Како тада ово што закон дозвољава Јован то назива незаконитим? Јер још није дат закон Јеванђеља, који ову врсту заједнице карактерише прељубом. Други опет кажу да је убио свога брата, јер је желео царство и узео му је и жену у коју се заљубио много времена раније према којој ће се оправдано показати прекор. Како тада Креститељ није осудио убиство његовог брата? Јер се сматра да је то толико страшније, колико је и братоубиство гнусније од убиства.

Или први или други или трећи разлог је имао прекор, по мом мишљењу, али свакако храбар и частан (човек) Креститељ, који је прекорео грех и умро, зато што је штитио Божије законе, треба да се прославља. Ако би опет неко рекао: Зашто је Бог дозволио да Јован пострада оволико?, рекао бих да он уопште није оштећен. Јер ако треба у сваком случају да одемо из (овога) живота, онај који одлази славно је блаженији. Затим јер Божанско човекољубље уступа време онима који греше да су покају. Ако се ни тада не покају, наметнуће им веће казне. Као што говоре неки, зло које влада светом мења се ка бољем најављујући као у сну долазак (страшног) суда. Против овог најбољег човека ратује неморалан, али се лако савлађује. Да гово-

[163] Књига отпусна.

рим о свим светлим стварима једним примером, против Цара праведности, када је дошао овде, ратовали су заштитници неправде, али су претрпели такав пораз и тако је пуно њих збрисано, да се Он свугде прославља, а они који су мислили да у животу ништа не може да се уради ће (бити) поражени са свим (својим) одлукама.

97. - Посланица презвитеру Мартинијану

Зашто је Христос, када је ишао ка распећу, прекорео жене које су (Га) оплакивале[164]?

Пошто си ми писао, из ког разлога је Христос, када је корачао ка крсту или (још) боље када је вођен, прекорео жене које су га оплакивале (иако је ствар била из незнања, али је у сваком случају имала ознаку брижности), кажем: Зато што Његово страдање није било недобровољно, ни нежељено и оправдано Му је њихово саосећање изгледало као увреда. Саосећање нити је пријатно нити достојно прихватања, Њему коме страдање није било без (слободне) воље.

98. - Посланица монаху Ниламону

Ако је Христос требао да пострада, зашто су кажњени они који су Га разапели?

Пошто си ми писао питајући (ме): Ако је Христос требао да пострада, зашто су кажњени они који су Га

[164] Лк 23, 28.

разапели? Одговарам ти: То да је требало да пострада показује добровољно кретање ка страдању и Божији домострој, а не сматра се оправдањем за оне који су то учинили. Јер завера непобожних није била у сагласности са вољом Божијом. И она је пожурила да заврши оно што је Бог имао у својим плановима. За оне несрећнике оно што се десило је била непобожност, а за Бога мудар домострој и за људе слобода, то да преокрене њихово зло у доброчинство људског рода и да искористи тела змија за припрему противотрова (као) помоћ.

99. - Посланица презвитеру Евдемону

О Никејском[165]сабору.

Као што си написао, једни говоре да уопште ни не постоји Бог – то су они који подижу победничке пехаре у непобожности – други опет да постоји, али се не брине о свету, једни да се (ипак) брине, али (само) о небеским стварима, а други да се стара и о земаљским, али не о свима, већ само за цареве и племиће, а једни да се природно стара о свима јер Његова промисао достиже и до мрава, али се не клањају једносушној Тројици, други опет одлучно тврде да постоји аутоматизам а други судбина, једни верују да је Бог установио закон само кроз Мојсија, други да постоји супротна сила, једни да Логос, који се родио од Бога, није дошао у свет, а други да је дошао у фантазији, једни уче да у Христу постоји збрка и мешање и нестајање природа, а други да је рођен од човека, једни да

[165] Никејски сабор је сазван 325. По. Хр. и учествовало је 318 Богоносних отаца.

је нижи од Оца, а други су дефинисали да је створење, а једни опет не исповедају да је Свети Дух Бог, док Га други називају служитељским и освећујућим. Ми, међутим, не треба да следимо мишљења оних који су болесни у питањима вере, него да узмемо доказе од мишљења оних који су здрави у вери и да следимо сабор који је сазван у Никеји и нити шта да додајемо, нити шта да одузимамо. Јер је он надахнут од Бога установио догме истине.

100. - Посланица ђакону Исидору

Шта значи: „Да покаже своју правду"[166].

Пошто си ми писао, питајући ме шта значи реч: „Да покаже своју правду", одговарам ти: Када је људска природа била савладана од маније и тиранија греха је била неподношљива и било је време одлуке јер је праведност осудила људски род на пропаст (зато што је био оспорен сваки начин терапије, јер ни закон, ни пророчка реч није могла да отера смртоносну болест која је завладала), управо тада је Бог послао Јединородног (као) откуп да би реч имала благодат. Зато је апостол рекао: „Да покаже своју правду". Јер је принет као једна жртва за све и изнад вредности свега што постоји. И тада је престао гнев и дошло је до помирења и непријатељство се претворило у пријатељство и уместо осуђујуће пресуде дат је натприродни дар усиновљења и Бог је дао безброј дарова којима се украшава Црква да се у исто време покаже праведност Божија и да се објави мноштво Његове доброте.

[166] Рим 3, 25.

101. - Посланица презвитеру Мартирију

О стиху: „Даде им Бог духа неосетљивог"[167].

Тражио си да ти појасним реч : „Даде им Бог духа неосетљивог, очи да не виде и уши да не чују до самог данашњег дана", па послушај: То „дао је" и то „предао је", у складу са законима и идиомима[168]Светог Писма, значе „оставио је" и „уступио је". Ако не прихватиш ово, објашњење ће бити настављено доказом. Павле каже за оне који су одали Божанско поштовање идолима: „Зато их предаде Бог у срамне страсти"[169] оставио их је (то јест) напустио их је. Јер како и не би дошли дотле када не препознају природу и ваљају се у противприродним греховима они који су се поклонили творевини а не Творцу? И опет: „Зато их Бог предаде у покварени ум да чине што не ваља"[170]. Затим, тумачећи самога себе, рекао је: „Оне који су испуњени сваком неправдом, злобом и похлепом"[171]. Ако су били испуњени страстима, како их је предао? Пази на прецизност излагања. Није рекао: Предао је оне који ће бити испуњени, већ их је оставио (напустио) испуњене. Као (кад би) неки добар пастир овце које су нападнуте заразном болешћу, прогнао ван стада и на неки начин их предао вуковима, не стављајући их (директно) у уста вуковима, већ лишавајући их свог старања и заштите. То „дао је" има ово значење, а „дух неосетљивости"

[167] Рим 11, 8.

[168] Идиом или фраза је израз који се састоји из више речи и чије се групно значење разликује од значења појединачних речи у њему. Идиоми се због тога не могу буквално преводити.

[169] Рим 1, 26.

[170] Рим 1, 28.

[171] Рим 1, 29.

има значење запрепашћења и повређивања. Јер „бости", значи повређивати и ударати сагласно са овим: „Прободоше Христова ребра копљем"[172]. Пошто „повредити" значи „бости", оправдано је речено да када је прободен и повређен је.

Потом је тумачећи сам „неосетљив", да значи „запрепастио" и рекао је: „Очи да не виде, уши да не чују"[173]. Јер ово се обично дешава онима који су запрепашћени. Јер када је ум узнемирен чула одбијају своје природне функције. И да ово (то) значи, послушај шта писмо каже: „Блажен је онај који није скрхан тугом због свог греха"[174]. Зато што жалост по Богу изазива покајање за спасење где нема више повратка на грех. Шта значи ово што се говори? Ако кажемо, као што мисле неки, да се овде благосиља онај који уопште није ни згрешио, можда нико неће уживати ово блаженство. Јер се сви налазимо под епитимијом за неки грех. Заиста ко може да се погорди да има чисто срце? Или ко може да каже са дрскошћу да је чист од греха? Ако опет кажемо да благосиља не оног који се ожалостио, већ оног који је скрхан тугом и издао је своје спасење, као што је пострадао Јуда, који се обесио ужетом за вешање (ствар за коју се уплашио Богоносни Павле, да не би то учинио онај међу Коринћанима који је блудничио, рекао је да га прихвате јер се покајао, „да не падне у превелику жалост"[175]), можда ћемо (овим) прићи истини стиха. И ако се на добро дешава запрепашћење, да се нико не чуди. Пошто сматра да су и тамо повређени добрим (стварима), као и душа савла-

[172] Јн 19, 34.

[173] Рим 11, 8.

[174] Сир 14, 1. Слободан превод.

[175] 2 Кор 2, 7.

дана Божанском љубављу, која је викала: „Рањена сам љубављу”[176].

Треба да знамо да иста имена (називи) и глаголи немају увек исто значење. Зато што је и Давид рекао: „Тако да ти пева слава моја и нећу бити снужден (и ућутати)”[177], што мислим да значи да нећу да будем умртвљен, нити ћу променити своје мишљење да ти не певам химне никада више. И додао је: „Господе, Боже Мој, прослављаћу те вечно”[178]. И они који су били око Симеона и Левија после увреде (части) невиности своје сестре, савладани тугом били су забезекнути и рањени неописивом жељом за осветом и тако су пали у непоколебљив гнев да су помоћу лукавства побили не само оног који ју је обешчастио, већ цео град од младићког годишта на горе[179].

102. – Посланица Филитрију

О стиху: „Подајте сваком шта сте дужни, коме страх, страх”[180].

Пошто си ми писао: Ако је Павле саветовао: „Хоћеш ли пак да се не бојиш власти, чини добро, и имаћеш похвалу од ње”[181], како недуго затим каже: „Подајте сваком шта сте дужни, коме страх, страх”[182]? Мислим да ако неки не желе да прихвате да је ово ре-

[176] Песма над Песмама 4, 9. Слободан превод.

[177] Пс 30, 12.

[178] Пс 30, 12. Слободан превод.

[179] Пост 34, 1.

[180] Рим 13, 7.

[181] Рим 13, 3.

[182] Рим 13, 7.

чено за Бога (јер је написано: „Да поштујеш Господа, и бићеш снажан; изузев Њега немој да се бојиш никога другог"[183]), оно (прво) је рекао да би пријатељ врлине избегао страх од мача, који прети онима који преступају закон и имаће похвалу господара, а ово (друго) је рекао за страхопоштовање које смо дужни да имамо током сусрета са надређенима и поштовању и за почаст која им се дугује. Јер такав човек нимало није нижи због овог поштовања, које му не причињава никакву штету, већ га чини поштованијим и сјајнијим. Јер треба свом снагом да се повинује свему ономе што ни (мало) не оштећује ни побожност ни врлину, већ се показују царскије и знаменитије због благости оних који их практикују.

103. – Посланица чтецу Епимаху

О (стиху): „Ви сте тело Христово"[184].

Пошто си ми писао питајући ме: Шта значи? „Ви сте тело Христово и удови међу собом", мислим да, пошто су верници Цркве у васељени тело Христово, да су (тако) и Коринћани били један део овог тела, зато је рекао: „међу собом", дакле, ваша Црква је део Цркве која се распростире по целом свету. Треба да имате јединство не само међу собом, јер су били несложни, већ са свим верницима који постоје у васељени, терајући далеко (од вас) сваку неслогу.

[183] Пр 7, 1. Слободан превод. Овај стих се налази само у Септуагинти.

[184] 1 Кор 12, 27.

104. – Посланица ђакону Јераку

О стиху: „Јер вама дарова Бог, не само да верујете у Њега, него и да страдате за Њега"[185].

Велики подвизи се по (својој) природи постижу великим трудом, а веома велики са још већим трудом. Наиме, немој да мислиш, пошто чиниш мала и дела недостојна речи, да ћеш добити велике награде, нити се надај да, ако више волиш безбедан и удобан живот, ћеш се истаћи на челу фаланге. Јер прослављање припада оном који је био у опасностима и заслужио трофеје. Наравно, ако и умре у боју, остаће вечно у сећању, а имаће веће награде од свих људи. А храбри војсковођа Христов, чак и страдање за Христа оправдано сматра венцима, говорећи: „Јер вама дарова Бог, не само да верујете у Њега, него и да пострадате за Њега"[186]. Јер, чак и да занемарим, каже, будућа добра, ова страдања, којима постајемо заједничари са Владиком, највеће су награде и најлепши победнички венци.

105. – Посланица граматику Офелију

О демонима.

Пошто си рекао да се чудиш: Како су неки од подмуклих демона тражили да њихов исцелитељ буде праведан, а други су гледајући да чине оно што је неправедно, показали стрпљење[187], мислим да су тражи-

[185] Фил 1, 29.

[186] Исто.

[187] Погледај Мк 5, 6.

ли да њихов исцелитељ буде праведан јер су глумили да су богови, међутим, служили су неправедно, јер су постали зли својом вољом. Пошто су знали да многи људи поштују врлину,претварали су се да воле пријатеље врлине, да би се мислило да су добри, међутим, мало касније су својим одвратним делима показали да им ум нагиње ка злу.

106. – Посланица чтецу Епимаху

О онима који су добили пет и два талента[188].

Пошто си рекао: Зашто су онај слуга, који је добио пет талената и удвостручио их и други слуга који је добио два талента, имали исти третман од господара, кажем ти: Да је ово било исправно. Јер критеријум није био лењост једног нити ревност другог, већ величина суме која је дата сваком, коју је господар дао сразмерно снази оних који су се трудили. Оправдано је похвала била иста, иако добитак није био исти.

107. – Посланица Теодосију

Зашто је написано за земљу: „Неће бити померена довека"[189].

Пошто ово што је речено за земљу, „неће бити померена довека" када је упоређено са стихом „Он који погледа на земљу и чини да се тресе"[190], ти си помислио

188 Мт 25, 15.

189 Пс 104, 5.

190 Пс 104, 32.

да говори нешто супротно (од овога), знај да ће земља бити затресена, али се неће померити са своје путање. Затрешће се, да покаже страх, али неће се померити са своје путање, да покаже своје границе. Дрхтањем исповеда своју послушност, а тиме да не излази ван своје путање, показује трајне границе које су постављене од Бога.

108. – Посланица Нилону

О стиху: „И свукавши поглаварства и власти показа их јавно, и победи их у себи"[191].

Пошто оно што показује борца снажнијим и вештијим, када ухваћен захватима противника, ослободи их се, бацајући их у јаму, зато је и Христос прихватио битку са демонима кроз распеће, да би их победио (још) светлијим победама. И то је оно што си желео да сазнаш: „И свукавши поглаварства и власти показа их јавно, и победи их у себи"[192]. Заиста су демони били вођени (као поражени) у Његовој тријумфалној поворци, побеђени од борца који је био прикованих руку и ногу. Заиста је ђаво јавно осрамоћен, јер је побеђен и устукнуо од једног обешеног тела на крсту.

191 Кол 2, 15.

192 Исто.

109. - Посланица ђакону Писту

Из Прича Соломонових.
Шта значи реч:
„Онај који иде код удате жене
неће бити невин од греха"[193].

Пошто си ми написао: Из ког разлога је после оног што је написано да „Онај који иде код удате жене неће бити невин од греха"[194], још је речено и „који год је се дотакне"[195]? Кажем то да је смисао израза „ићи код" био у полном односу са њом, сагласно са оним што је Сара рекла Авраму: „Него иди робињи мојој, и роди дете са њом"[196], а глагол „дотаћи" треба схватити у смислу да је воли или да долази у додир са њом. Јер ако се ове ствари и упореде са полним актом, не изгледају да су грехови, међутим, када се суди по истини ово су преступи и то би логично и били. Ако се радознало гледање сматра да је чињење прељубе, (онда) ће се много већом прељубом сматрати додир. Јер као што је на сликама боја изражајнија од цртежа, тако је и код људских тела додир изражајнији од гледања. Ако је гледање, као тананије, осуђено као грех, додир који је опипљивије уживање, није неосновано забрањено.

193 Пр 6, 29.

194 Исто.

195 Исто.

196 Пост 16, 2.

110. – Посланица Епископу Леонтију

Шта значи реч? „И биће по горама као ожалошћене голубице"[197].

Пошто си ми писао и питаш (ме) шта значи ово што је написано од Језекиља: „И биће по горама као ожалошћене голубице", кажем ти да је за тумачење у сваком случају потребно много речи, међутим, ја ћу ти га рећи што је краће могуће. Реч пророка се односи на оне који су се током напада Вавилонаца спасили бежећи у планине да, иако су помислили да су избегли непријатеља, ипак неће избећи правду. Јер заузимајући пуста места, мислили су да су избегли страдања, међутим управо тада ће оплакивати губитак жена и деце и других рођака. Метафором голубова показао је велику бол њихове душе. Јер неки људи вичући и говорећи ближњима о својим страдањима, добијају велику утеху у вези свог страдања јер детаљним изношењем својих мука су на неки начин ублажили свој бол, док други људи, да ли из страха или из неког другог разлога, ћутањем крију своје велике несреће, показујући свој бол само уздисајем, (тиме) чинећи неподношљивим зло које их је снашло, јер то не доприноси излечењу, већ само води ка појачању зла. Желећи да покаже величину казне, али и претерани страх, пошто се не усуђујемо ни да вичемо, јер страх од напада непријатеља стално вреба, пророк Језекиљ је употребио ову слику.

[197] Јез 7, 16.

111. – Посланица ђакону Лампетију

„Дакле, ако принесеш свој дар ка олтару..."[198].

Веома је велика ствар за Логос Божији, реч о помирењу људи једних са другима. Онај који је помирио небеско са земаљским, Он укида и непријатељства, не дозвољавајући им ни да изникну, а ако и проклијају чупа их из корена. Зато каже: „Не гневи се на брата свога низашто"[199]. Пошто зна да људска немоћ (лако) склизне са правог пута и када се десе непријатељства одсеца (њихово) корење и прихвата да се дар ка олтару још не принесе, (све) док се не помиримо међу собом. Ово што је речено садржи велико човекољубље, и није лишено ни исправног расуђивања. Зато каже: Ти тражиш човекољубље, а оштећени освету. Ти Ме називаш милосрдним, а онај праведним. Ти тражиш опроштај, али онај коме ниси помогао вапи. Заустави га да не вапи праведно и тада нећеш бити лишен Моје наклоности. Помири се са оним коме си учинио зло и тада Ме замоли да се помирим са тобом. Даром ка олтару не продајем правду туђе освете. Не кварим непристрасан суд. Не дајем своју благонаклоност теби који си учинио неправду, све док нариче онај коме је учињено зло. Поклањам ти оно што није мало, већ је баш насупрот веома велико. Одлажем формирање (Свог) мишљења. Не доносим одмах крајњи и непроменљив суд. Дајем ти прилику да се оправдаш пред оним коме си учинио неправду.

[198] Мт 5, 23.

[199] Мт 5, 22.

112. – Посланица Ориону

О синтакси апостолског стиха који каже: „Који забрањују женити се...“[200].

Пошто си желео си да сазнаш, шта значи ово што је Павле рекао: „Који забрањују женити се и заповедају уздржавати се од јела“, знај да неки, претварајући се да не знају да је Павле добио благодат знања и мудрости и да се сматрало (за њега) да је Хермес[201], ипак кажу да га је апостол, неразумевајући овај стих, потпуно супротно протумачио. Јер стављајући ово „забрањују брак“ заједно са овим „да се уздржавају“, отишло се у супротни смисао. Јер нису спречавали да се уздржавају. „Дакле, требао је да каже: Забрањују брак и заповедају уздржавање од хране“. Ако је ово претрпео и негде другде овај чудесни човек, нека и то буде прихваћено. Јер не треба да се свађамо. Пази, можда је грешка настала у једном слову или једној интерпункцији. „Спречавају брак, а одају се храни“, или „Забрањују брак, а предају се храни“. Црква, која сматра брак часним, ни хране се не гнуша, али ни не заповеда да јој се одајемо, већ заповеда и браку и храни средњи пут[202]. Јер је најбољи онај који је изнад уживања ових (ствари), али и онај који их ужива са умереношћу не заслужује да буде кажњен, док онај који их осуђује биће остављен ван Цркве.

То да много пута једно слово које се променило или је изостављено или је додато, помућује значење онога о чему се говори, очигледно је код реченог у *Делима*

[200] 1 Тим 4, 3.

[201] Хермес је старогрчки гласник богова, заштитник путника, лопова, пастира, песника.

[202] У оригиналу пише да се брак и храна стављају у средњи простор или место.

Апостолским: „Ако ли му говораше дух или анђео"[203] и то што је наведено у *Посланици Јеврејима*: „Да је савршенство постало кроз левитско свештенство"[204]. Ако је „ако" постало „после", уништава се значење и постаје супротно мишљењу апостола и ово „прави супругу"[205], постаје „права", ако се дода слово јота или се пише заједно, али се не изговара заједно. И стих из *Прича Соломонових*: „Касније ће да хода још огољенији од авана"[206], ако је именица аван. Јер није рекао го или најогољенији као аван, што значи или „аван"[207] или галерија[208] што је требао да каже, већ „огољенији". И ово што је речено у Псалму: „Стаде као лахор"[209], то јест променило се у мирно и пролећно стање, наиме, преобразило се, „стаде као лахор"(променило се у лахор). И опет ово: „Господ ће (боравити и) седети над потопом"[210], то јест умириће га и ублажиће се потоп. Није рекао „становаће", као што неки мисле, већ „боравиће" као ово „Који усељује неплодну у дом"[211] и ово „Бог настањује усамљене у дом"[212], и „Ти се Господе Сам усељаваш у мене"[213], зато што друго значи „становаће".

Међутим, неки можда нису разумели, па су написали: „И седеће Господ Цар у векове (векова)". Њих пре-

[203] Дап 23, 9.

[204] Јевр 7, 11.

[205] Фил 4, 3.

[206] Тучак или женски орган цвета. Слободан превод.

[207] Пр 23, 31. Слободан превод. Овај стих се налази само у Септуагинти.

[208] Галерија православних хришћанских храмова која служи као женска одаја у Цркви.

[209] Пс 107, 30.

[210] Пс 29, 10. Грчки превод: „Господ ће боравити и седети..."

[211] Пс 113, 9.

[212] Пс 68, 6.

[213] Пс 4, 8. Слободан превод.

коревају акростихови који почињу са „Господ"; „Господ Цар у векове (векова)" и „Господ ће дати народу Своме снагу, Господ ће благословити свој народ миром"[214]. И у *Песми над Песмама*: „Заклех вас, кћери јерусалимске, силама и моћима у пољу, не будите љубави моје, не будите је, док јој не буде воља"[215]и уместо овога: „Дозволите љубави да подигне на висину оне које жели". То „ако", пошто нису разумели да значи „оставите", (тако) су преписали: „Ако пробудите и подигнете (моју) љубав". Требало је да се дода: Ако је пробудите, десиће се ово и да не оставе реченицу неизвесном. Али да не дужим посланицу више него што треба, рекавши оно што не само да не уништава смисао Светог Писма, него га и потврђује, чинећи га сигурним и постојаним и растерује (сваку) нејасноћу, престаћу са овим излагањем, подстичући оне који ће да га читају и да га сагледавају без свађалачког настројења. И ако је тачно ово што је написано, нека одају захвалност Богу, а ако није тада нека опросте ономе који га је написао, који није донео закључак, већ је уступио глас читаоцима да они одлуче.

113. – Посланица ђакону Уранију

О (стиху): „Јер је завет по смрти потврђен"[216].

Пошто си ми написао, мислећи да је Павле донео супротан закључак од онога што је желео да каже, Шта значи његова реч „Јер је завет по смрти потврђен, будући да нема никакве важности док је жив онај који

---

[214] Пс 29, 11.

[215] Песма над Песмама 3, 5.

[216] Јевр 9, 17.

га је начинио"[217], одговарам ти: да ово „ни уопште", значи „тада", јер је можда из незнања неко од преписивача додао акценат на једно слово; јер сам то нашао и у старим рукописима. Зато што није могуће, да исти тај Павле који је украшен Духом Светим и за кога су мислили да је Хермес[218], да донесе закључак са супротним (значењем). „Пошто не важи уопште, док је жив завешталац, него важи после његове смрти". Ако се пише „ни уопште" и да акценат одлази на „ни", онда би „нипошто" значило „ни на који начин".

114. - Посланица презвитеру Ирону

О овоме што је написано:
„Као што није слично лице са другим лицем,
тако нису слична ни срца људска"[219].

Иако су све врлине достојне љубави оним (људима) који не живе без љубави према добру, ипак, неки од (њих) показују посебан афинитет за одређене врлине. Једни су нарочито поштовали целомудреност, други праведност, трећи разумност, четврти храброст, а неки неке друге врлине, али нису лишени ни осталих врлина, већ су (само) постали познатији по њима. На пример да наведем један или два или три од ових случајева, за Јосифа се каже да је био најцеломудренији, иако се подвизавао и у многим другим врлинама. Авраам је био гостољубив и верујући, иако је био украшен и многим другим добрима. За Јова се каже да је био храбар, иако је поседовао сваку врлину.

[217] Исто.

[218] Дап 14, 12.

[219] Пр 27, 19.

Дакле, она врлина која је била најизраженија у њима надвладала је у имену сваког. И да је ово овако, хајде да истражимо пажљиво канон истине, то јест Свето Писмо. Наиме, шта каже: „Као што није слично лице са другим лицем, тако нису слична ни срца људска"[220]. О чуда! У свима постоје исте карактеристике, међутим, постоји толико мноштво различитих лица, да не буде пометња у разазнавању када их људи гледају. Још ако (и) изгледа да међу неким (људима) постоји сличност, наћи ће се у сваком случају нешто што ће да их раздваја. Јер иако постоји много очију, али и међу њима постоји разлика. Пошто су једни радосних очију, други имају боју вина, једни су црнооки, а други имају светле очи. И по боји и облику косе постоји посебност. Иако постоје неки са равним носем, међутим, нису сви слични, него један има овај део леп, а други онај део бољи. Један је бео, а други црн. У сваком случају постоји нешто што их разликује. Не можемо да кажемо да су сви исти.

Таква су и срца људи. Не допадају се свима исте ствари, већ се једнима допада ово, а другима оно. Још и они који су љубитељи истих ствари, немају исту љубав према онима које воле, већ једни жуде више, а други умереније. Колико (њих) је целомудрено! Међутим, не на исти начин. Једни целивају девственост, други уздржање, а трећи частан брак. Колико (њих) су милосрдни! Али се разликују међу собом. Колико (њих) су праведни, али (опет) се разликују.

Не само у врлинама, већ и у злу можемо да видимо исто. Колико (њих) су веома зли, али се распознају по својим препознатљивим (стварима). Колико (њих) су похотљиви! Међутим, нису сви савладани од истих

[220] Исто.

ствари. А када су савладани од истих, не понашају се сви на исти начин, једни се задовољавају стварима по природи, а други уживањима ван граница природе. Једни се понашају бестидно (у оквиру) закона природе, а други обешчаћују и позадину. Једни су кукавице, а други се препуштају ризику. Једни су штедљиви, а други су расипни. Једни не могу да чују ни једну реч покуде, а други се не боје ни казни. Једни су ласкавци, а други желе да им се ласка. Једни се задовољавају опијањем, а други (сценским) спектаклима. Једни песмама, а други нарицањима. Једни пљачкају у пустињама, а други у градовима. Једни убијају, а други не могу да гледају ни коња како убијају. Једни су плашљиви, а други су дрски. Али ако бих настојао да набројим све грехове, не бих могао да станем, чак и ако бих то и желео. Зато, бескрајно поштујући Свето Писмо, престаћу овде.

115. - Посланица Епифанију

О ономе што је написано
о поређењу прељубе и крађе:
„Ако буде ухваћен лопов који краде..."[221].

Изгледаш као да не знаш, да упоређивање бива са оним што припада истом роду, а не са разнородним, а да се оно што се упоређује не премешта у супротни поредак ствари, већ се упоређивањем показује инфериорност и супериорност. Као што је и међу преступима један лош, други гори а трећи најгори (крађа је лоша, блуд је гори, а прељуба најгора), тако је и у подвизима. Један је добар, други је бољи, а трећи је најбољи.

[221] Пр 6, 30-32.

Јер брак је добар, уздржање је боље а девственост је најбоља. Оно што је мање од најбољег не премешта се у супротан поредак од најбољег, већ у нижи положај, али у истом (роду). Јер ниједан целомудрени (човек) неће упоредити девственост са блудом, већ са уздржањем и часним браком. И Свето Писмо упоређујући крађу и прељубу, рекло је: „Није чудно ако буде ухваћен лопов који краде, јер краде да насити своју гладну душу; али ко учини прељубу са женом због безумља свога, душу ће своју да изгуби"[222]. Наравно, Свето Писмо није ово рекло дајући опроштај лопову и ослобађајући га од оптужби, већ упоређујући крађу са прељубом, која је најгори грех, рекао је да је крађа мањи грех и лакша и пре свега се рађа из сиромаштва.

116. – Посланица ђакону Евтонију

О Лазару и богаташу[223].

Изгледаш као да си се узнемирио слушајући, да је овде Лазар уживао грехове, а богаташ подвиге, међутим, да си пазио на оно што је речено, не би ово претрпео. Пошто тиме не каже добио си, већ „уживао си" (јер једно показује благодат, а друго награду), разјашњава и потврђује сав смисао који смо рекли. А то је да не само они (људи) који су достигли највиши врх врлине имају неки људски грех (само је Бог безгрешан), него и они који су пали у бездан зла имају неки подвиг, што проповеда Свето Писмо, говорећи за прве: „Ко ће се погордити, да има чисто срце? Или ко ће рећи са храброшћу да је чист од греха?", док за други случај наводи

[222] Исто.

[223] Лк 16, 19-31.

Неправедног судију, који нити се Бога бојао, нити се људи стидео, међутим, учинио је нешто добро, чинећи милост удовици која му је стално одлазила и казнио је оне који су јој чинили зло. Ако и код најбољих постоји неки недостатак и код веома злих постоји нека врлина, зашто се онда чудиш што, када су овде умрли обојица, су отишли на онај свет, један огољен од грехова, а други пуст од подвига? Због тога је један убрао чисту радост, а други је поднео неутешну казну.

117. - Посланица презвитеру Валентинијану

Зашто је закон губавцима или онима који су боловали од нехотичних болести наредио да остану изван храма.

Изгледаш као да не прихваташ оне који подстичу читаоце на созерцање Светог Писма. Јер као што си (сам) рекао, сматрајући сами себе мудријима од Светог Писма, преводећи Божанске речи у које год су желели, много обмањују оне који их слушају. Међутим, ја ни њих не би могао да осудим, ако би обећали да би открили нешто мудро, ни тебе, ако не желиш, не бих приморао да користиш алегорију, већ бих ти одмах дао одговор на сумњу. Јер си рекао: Из ког разлога је Законодавац за губаве и оне који су патили од других нехотичних болести донео закон да остану ван светог храма. Послушај дакле укратко, усредсређујући свој ум (јер није исправно да јасно објављујемо тајне природе, ово је наредио да би зауставио разузданост родитеља и да би ставио узде на телесна уживања и да одреди мере у полним односима). Јер пошто многи улазе у полне односе када то није дозвољено и од

неправовременог[224] полног односа рађају се нечиста и наказна тела, побринуо се (Бог) да се ово не дешава. Јер не толико онима који су рођени, колико онима који су их родили проузрокује веће казне, као што верујем да не (постоји) нико а да ово не зна. Пошто деца никако ту ствар не сматрају казном, јер навика укида казну, родитељи подносе неисправљиву казну, гледајући да се удаљавају од светих сабрања они за које су се надали да ће бити бољи од њих самих. А деци нехотично страдање, олакшава њихове велике несреће, а родитељима чињеница да знају да је ово симбол њихове добровољне разузданости, причињава неиздржив бол.

118. – Посланица Алипију

О стиху: „Ако ко напоји само чашом студене воде..."[225].

Изгледаш као да самога себе обмањујеш и да Свето Писмо погрешно тумачиш. Јер стих „Ако ко напоји само чашом студене воде" се односи на оне који имају само ово, а не на оне који имају изобилно богатство, који могу да дају и одећу онима који су опкољени од глади и болести и голотиње. И немој да се чудиш ако, онај који даје воду то не чини без награде. Јер се милостиња оцењује не по ономе што дајеш, већ по намери, тако да понекад и само реч бива прихваћена као милостиња. Зато се каже: „Да је реч узвишенија од доброга дара"[226]. Али иако је речено: „И ово обоје постоји

[224] Полни однос који се дешава у време када је он забрањен.

[225] Мт 10, 42.

[226] Сир 18, 17. Слободан превод.

у човеку пуном благодати"[227], дакле у ономе коме је могуће и да дβ. Наравно, ако је ово што је дато толико, колико дозвољава имовина и (слободна) воља онога који даје. Многи од много ствари дају мало, а многи од мало ствари дају пуно. Јер се не истражује количина ствари које се дају, већ се расуђује колики је иметак оних који их дају. Зато је и жена која је поклонила две лепте[228] превазишла све друге који су много даривали храму. Пошто су они дали (само) један део од онога што су имали, а она је поклонила сву своју имовину.

119. – Посланица Ирону

Из посланице Петру: Зашто заповеда мушкарцима да одају почаст жени као слабијем полу[229].

И ако је брак частан, а брачни кревет неупрљан, међутим не треба му прилазити стално, већ на неки временски период треба паузирати у вршењу брачних дужности и да обуздамо (нашу) природу све док се не очисти и не постане одговарајућа за рађање деце. Наравно, ово је одредио Закон, а Христова благодат је саветовала да овај прекид буде због духовне чистоте и сталне молитве. И кроз Павла каже: „Да се бавите молитвом"[230], а кроз Петра је рекао управо оно што си желео да сазнаш. Дакле, рекао је: „Да мужеви треба да одају почаст жени као слабијем полу"[231].

[227] Исто.

[228] Мк 12, 42-44.

[229] 1 Пт 3, 7.

[230] 1 Кор 7, 5.

[231] 1 Пт 3, 7.

120. – Посланица Епископу Исидору

О стиху: „Ако је могуће колико до вас стоји"[232].

Иако онај који је осуђен није узвратио никаквом осудом ономе који га је извређао због његове дрскости, због његовог занимања јер би га показао кривим због овога што је учинио, међутим, у његовим ушима још одјекују псовке. Пошто он треба да се излечи, други лекар за ове болести не постоји, осим онога који га је ударио који може да се извини овом човеку.

121. – Посланица Ђакону Касијану

О Лазаревој несрећи и слави која се наводи у Јеванђељу[233].

Иако реч Јеванђељске проповеди наводи да је Лазар достигао највишу тачку страдања, ипак је његова велика несрећа постала за њега почетак велике среће и истине. Јер да није доспео до тако велике несреће, не би се попео до тако велике славе. Заиста, шта је славније – да изоставимо награде које има у Царству Божијем – од тога да се прослави у Јеванђељу и да за хвалитеља има Бога и за заступника Авраама?

---

232 Рим 12, 18.

233 Лк 16, 19.

122. – Посланица ђакону Илији

О стиху: „Да сваки који погледа на жену са жељом, већ је учинио прељубу у срцу свом"[234].

Ако је прљавштина дотакла само предворје храма, а не и Светињу над светињама, можда би страст могла лако да се исцели. Међутим, ако дотакне саму душу, (тада) нико да се не заварава. Ако међутим неко каже варајући људе: „Ако и војује, не добија венац ако право не војује"[235], сматрајући законском борбом гледање жене, ако избегне дело, нека зна да је покровитељ такмичења и судија ових игара рекао: „Да сваки који погледа на жену са жељом, већ је учинио прељубу у срцу свом"[236]. Законита борба није установљена од лењости и мишљења сваког (човека), већ од стране непристрасног Судије.

123. – Посланица презвитеру Исидору

О стиху: „А он хтеде да се оправда, па рече Исусу: А ко је ближњи мој?"[237].

Питао си шта значи ово што се говори у Јеванђељу за законика: „А он хтеде да се оправда и рекао је: А ко је ближњи мој?"[238], дакле, послушај: Законик је мислио да је ближњи само праведник за праведника, узвишени

[234] Мт 5, 28.

[235] 2 Тим 2, 5.

[236] Мт 5, 28.

[237] Лк 10, 29.

[238] Исто.

за узвишеног, наравно, према критеријуму врлине. Јер није оцењивао свог ближњег према суштини која је једна, већ или по звању или по делима. Зато и желећи да оправда самога себе, то јест да покаже да је праведан, пошто је био узвишен по врлини или значајан јер је био учитељ и рекао је: „А ко је мој ближњи?". Покажи ми оног који је толико велики! И Спаситељ, као Творац (јер је и малог и великог Он створио), одредио је ближњег не по делима, нити по звањима, већ по природи, као да му је на неки начин рекао: Не говорим сада о теби, јер се уопште не разликујеш од других, да не помисле истински пријатељи врлине, да само најближима дугују љубав, јер су мислили да је твој прекор исправно учење, али и све да је тако да узмемо то као чињеницу, а ти се постарај да будеш ближњи ономе који је у нужди, не само према близини по месту, већ и према расположењу и бризи о њему. Зато је и Самарићанина окарктерисао као теби ближњег. Јер се карактер ближњег оцењује по природи, а не по врлини; по суштини, а не по звању; по састрадавању са невољником а не по месту; по начину терапије, а не по близини места. Пре свега да сматраш као свог ближњег оног који је у нужди и без његовог позива иди да му помогнеш.

124. – Посланица презвитеру Египтију

О души.

Верујемо да је душа Божанска (међутим, не и једносушна са најбожанскијом и најцарскијом природом) и бесмртна, али није део беспочетне и творачке и вечне Божанске природе. Јер да је била део те неописиве (природе), не би сагрешила, нити би била осуђена.

Пошто, међутим, страдално подлеже овим стварима, исправно треба да се верује да је душа дело најузвишеније Божанске суштине, а не њен део, да не би изгледало као да Божанска природа осуђује саму себе.

125. - Посланица схоластику лекару Проесхију[239]

О истој теми.

Питагора и Платон и други славни грчки мудраци следећи нужностима аподеиктичких судова, окарактерисали су душу да је доминантнија од тела и назвали су је мајстором, а тело оруђем и да је (она) бестелесна, а (тело) да је тродимензионалано, а њу такође да је бесмртна и нетрулежна. Јер ако су се око других ствари удаљили од истине, у вези ове теме су погодили у центар. А Гален[240]који није промакао онима који су читали са пажљивошћу, сматравши душу хармоничном лиром а не свирачем лире, је душу окарактерисао смртном. Додајући је рекао: Да саставу тела следе силе душе и тако је рекао да не постоји бестелесна и бесмртна душа, већ да је смртна и не знам како је одредио мешање душе, тако да се осуђује пошто је неправедно брбљао о имену душе мада није веровао да противречи многим мудрим људима, дозвољавајући ово, а ратовао је са душом, само јој конвенционално уступајући име бесмртне и непропадљиве ствари.

Али не треба сада да пазимо на ово. Јер је следио лекарско учење, а желећи да подржи своју вештину,

[239] У VAT COD у наслову стоји „Προσεχίῳ" уместо „Προεσχίῳ" .

[240] Клаудије Гален био је веома познати грчки лекар и филозоф у Римском царству.

није се занимао за истину. Јер о лечењу тела овај човек, пошто је био познат мајстор, шта год жели нека говори јер му неħу одузети његову вредност по питању лечења, али у темама о души да се не надмеће са мудријима, нити да улази у борбу за коју је неувежбан и необучен, ни(ти), због тога што је атлета, да оцењује музику, нити, пошто је сва његова мудрост исцрпљена учењем о телу, да филозофира о души, такође нити да верује, да се душа састоји у стварању хармоније елемената тела. Ако претпоставимо да је ово прихваћено, мада нико од мудрих људи не би размишљао тако, пошто је ово велика истина, заједно са Галеном, или још боље заједно са телом, угасиће се и она. Јер ако хармонија последња настаје, а прва се губи јер лира и струне, када се споје рађају хармонију, а када се раставе, остају неки временски период заједно, док хармонија прва нестаје, шта ће да каже наш веома драг пријатељ за средства мучења, која су и од песника и филозофа и књижевника истраживана на филозофски начин, да ће на сваки начин и у сваком случају постојати? И какву ће награду измислити за њих који овде у животу живе исправно? Јер онима који се тако понашају, у великој већини, су одређени подвизи са веома великим напрезањима и пуни зноја до краја овог (земаљског) живота. И какву ће казну да одреди за оне који до саме смрти теже сваком злу, а уживају богатство и част? Како ће се протумачити од стране Хомера поука од рационалног дела душе ка афективном?

Да ли срце страда?

Да, наравно!

Душа остаје и одлази у ад?

Да, наравно!

Дакле, постоји и у становима ада[241].

Ствар која означава, да заиста постоји и тамо. Како је исто и Еурипид[242], кога такође сматрате мудрим, рекао: Да будеш радостан и у становима ада?

Како дакле, ако је душа хармонија, се изненада претвара у несклад и постаје нескладна и шкрипећа мелодија? Јер врлина је нешто мелодично и хармонично, а зло је нескладно и шкрипа. И како верује да треба да се похвале они који се баве наукама, ако су по свом саставу оно што јесу? И како ће осудити оне који користе бескорисне вештине, ако су по природи увежбаване од њих? И зашто осуђује стицање новца од лепих тела, ако је њихова природа то изазвала? И како ће се оправдати промене које се дешавају свакога дана? Јер су многи развратници узлетели у целомудреност, а многи су (се) целомудрени стропоштали у бестидност. И наравно није се променио састав њихове душе, јер су се неки, који су као млади били развратни, на крају свог животног доба поново вратили у пристојност, а да се истовремено није променио састав њихове душе, већ је то постигла њихова воља.

Али да не дужим посланицу говорећи о свим променама које су се десиле, остављајући их, наставићу да говорим о ономе што њему изгледа као силно неслагање. А какво је оно? Ако је душа бесмртна, каже, као што жели Платон, зашто се одваја када се мозак јако охлади, или кад се претерано осуши, или када се много покваси? По овом питању, избегавајући да га прекорим, много пута на основу пулса (срца)[243], кога можда

[241] Хомер, *Илијада*.

[242] Еурипид је трећи из велике тројке грчких драматичара заједно са Есхилом и Софоклом.

[243] Не зна се на шта тачно мисли Свети Отац, можда мисли на пулс срца

назива хармонијом, предсказујући некима да ће умрети, а другима обећавајући да ће да живе, направио је грешку, зато што су први преживели, а други су умрли. Тако, пошто је лекарска уметност погађачка, бежи јој истина. Остављајући такође и ово, да су многи били зачарани отровним лековима, а њихове душе се ипак нису удаљиле од тела, тако се ни душа не одваја од тела у сваком случају када се охлади мозак, па бих рекао следеће: Да постоји нека Божанска веза, која повезује оно што се међусобно веома разликује и неописива комуникација бестелесне душе са телом и неизрециво састрадавање саосећање бесмртне суштине са смртним органом, као што верује и сам Платон. А Гален се претвара да не може ни ово да разуме.

И ово се десило са циљем да се душа много брине о телу да се не надује од гојазности, него да буде здраво, јер ако то не учини патиће и она, због састрадавања, од болешљивости тела, иако не сходно претходном и карактеристичном за душу оштећењу. Лош састав тела и опијеност проузрокују страдање и души, која се, као кормилар по великој олуји, узнемирава и не показује своју науку када тоне. И када се на неки начин нађе испод површине мора, носи се и води пуно пута тамо где је води влажност[244] која је и изазвала олују. Ово не показује да је душа бесмртна, већ да се спречавају њене енергије, јер ни најбољи музичар, имајући ненаштиману лиру или ако залута на пучину, неће моћи да одсвира хармоничну мелодију.

Наравно, ово је речено на основу силогизма[245]. Нека се сада дода и одлука Створитеља, која запе-

или нас мрт од повишеног крвног притиска.

244 Испаравање воде, то јест влажност која ствара кишу.

245 Умовање или закључак.

чађује оно што је речено и која говори: „Не бојте се оних који убијају тело, а душу не могу убити"[246]. Дакле, да се понашамо и да поступамо тако, верујући да је душа бесмртна.

126. - Посланица Исидору

О стиху: „А грешнику рече Бог: Зашто ти..."[247] и о осталом.

Верујем, барем ја, да превазилазе све границе дрскости они који се нимало не брину за врлински живот а стално се свађају о догматима. Пошто је њихово произвољно мишљење затворено, не вратима и црквеним звонима, које би могао неко и да развали, већ Божанским заповестима које вичу: „А грешнику рече Бог: Зашто ти казујеш законе Моје и узимаш завет Мој у уста своја?"[248], они су доспели до таквог степена дрскости, да не само да не прихватају Божије судове, које чак и проклињу, него их и цензуришу јер би то можда било мање зло, него се штавише занимају и за неисказиву и беспрекорну Божију природу. Дакле, саветовао бих им да не комадају, наравно колико зависи до њих самих, Божанске ствари својим прљавим и проклетим устима, које су и много већим подвижницима тешко доступне, већ да окрену своје истаживање ка себи, можда ће и моћи да очисте мрље, које су беспотребно прикачили сами себи.

246 Мт 10, 28.

247 Пс 50, 16.

248 Исто.

127. – Посланица ђакону Нилу

О стиху: „Душевни човек не разуме шта је од Духа (Божијег)”. Шта значи духовни, шта душевни а шта телесни човек[249].

Духовним људима, мудри мој, Павле назива оне који су украшени духовном благодаћу и нису само напредовали више (од људске) природе, него су кроз веру превазишли буквални логички след речи, један од којих је био и Павле, као и они којима је писао: „А ви нисте у телу него у духу, јер Дух Божији живи у вама”[250]. А душевним људима назива оне за које је написао: „Људи душевни, који духа немају”[251], који су више утврђени у израчунавања и силогизме и размишљања и мисле да овим средствима проналазе оно што је праведно и корисно, баш као што су то чинили Грчки софисти (мудраци). На крају, телесним назива оне који су побеђени од страсти тела, називајући их тако по ономе делу људске личности који преовладава у њима, какви су сви развратници и нечисти и помамљени на полне односе. Зато што телесно-духован (човек) има тело и душу, а одуховљени душевни човек има тело, и телесни душу, сваки се назива по ономе делу који преовладава у њему. Јер као што се тело назива земаљским, иако садржи и друге природне елементе, назива се тако јер садржи највећим делом земљу, тако је и осталима име произашло из најдоминантнијег (елемента) у њима.

[249] 1 Кор 2, 14. Слободан превод.

[250] Рим 8, 9.

[251] Јуд 19.

128. – Посланица Евстефију

О славној смрти нашег Спаситеља.

Питао си: Одакле се јасно види да је Христос својом вољом отишао у смрт? Углавном јер је владичанском влашћу васкрсавао мртве. Јер Онај који је даровао живот мртвима, сигурно не би без своје воље отишао на страдање. И да није желео да искористи Божанску власт, могао је да се оправда и да избегене (страдање), наравно само да је то желео. Осим тога имао је у тој ствари за сарадника и Пилата, који је у једном тренутку рекао: „Не налазим никакве кривице на овом човеку”[252] и опет: „Ја нисам крив у крви Овога”[253]. И да и није желео да се оправда, могао је у сваком случају да се позове (на цара) као Павле[254]. Зато што су се налазили под римском влашћу. Пошто је Август, цар Римљана, када их је све покорио, међу којима су били и они, наредио да се попише цела васељена, пре него што ће се родити Спаситељ као човек, и римски намесник им је био Пилат, који је уређивао тамошње ствари и оне који су се позивали на цара, слао их је у Рим и обезбеђивао им је азил. Као и Фист, ако (тако) желиш, хилијарх, који је спасио Павла од смртоносне скупине (људи) и послао га је цару у Рим. Али ништа од овога није учинио Христос! Јер није искористио ни власт, ни одбрану, ни позивање (на цара), да јасно покаже да је на овај свет дошао да усмрти смрт.

252 Лк 23, 4.

253 Мт 27, 24.

254 Дап 25, 11.

129. - Посланица монаху Стратигију

О стиху: „Сваки грех који човек чини ван тела је"[255].

Стих: „Јер сваки грех који човек чини ван тела је, а који се курва он греши свом телу", је могуће, блажени, ономе коме жели, да отвори многа врата (различитих) значења. И то прво ово: Није рекао да греши кроз своје тело, као што мисле многи, изазивајући тако потешкоће тумачима, већ греши у њему, чини грешку у њему, сβмо тело прља, сβмо тело чини оскрнављеним. Као када би неко рекао: Онај који вређа себе, мислећи да вређа другог. Јер се реч Апостола овде не односи на казну која ће следити после овог греха, већ на обешчашћење, наиме прљање, које се дешава телу због телесног сјединења са проститутком током тог дела. Јер онај који убија, убија другог, а онај који се курва, обешчашћује себе. Онај који чини друге преступе, чини их другом човеку, а онај који се предаје делима разврата, срамоти себе, (и) прља самога себе. Зато се и туширају после чина[256], размишљајући о прљању и

---

[255] 1 Кор 6, 18.

[256] Погледај Διαταγαὶ διὰ Κλήμεντος „Ἀνὴρ καὶ γυνὴ νομίμῳ γάμῳ συνερχόμενοι καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀπαρατηρήτως προσευχέσθωσαν, καὶ μὴ λουσάμενοι καθαροί εἰσιν· ὃς δ' ἂν ἀλλοτρίαν γυναῖκα ὑποφθείρας μιάνῃ ἢ συμμιανθῇ πόρνῃ, ἀναστὰς ἀπ' αὐτῆς, οὐδ' ἂν τὸ πέλαγος ὅλον καὶ τοὺς ποταμοὺς πάντας ἀπολούσηται, καθαρὸς εἶναι δυνήσεται", Σειρὰ ΕΠΕ, Ἀποστολικοὶ Πατέρες τόμ. 1, σελ. 328, στ. 24-29 (Муж и жена који полно опште у законитом браку и да се не окупају после полног чина су чисти. А онај ко туђу жену покваривши упрља или упрља се са проститутком, када устане од ње не могу га опрати ни цело море нити све реке да би могао да постане чист). Такође Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. 18, εἰς Α' Κορινθίους," Τοῦτο δὲ καὶ ἡμῖν ἔθος, ἀπὸ μὲν τῆς πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς οὐκ ἄν τις σπουδάσειεν ἐπὶ βαλανεῖον ἐλθεῖν, ἀλλ' ἀδιαφόρως ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἄνεισιν, ἀπὸ δὲ μίξεως πόρνης, καθάπερ ὅλος γενόμενος ἀκάθαρτος, ἐπὶ τὸ λούσασθαι ἔρχεται. Οὕτως

гадећи се непристојног дела. Јер се други преступи односе и на оног коме се чини неправда, а курварство наноси зло самоме преступнику. Други (греховИ) се налазе ван тела онога који их чини, међутим курварство прља оног који то чини. Код других грехова чини зло другима, а са курварством, код курварства самом себи.

А ако желиш да ти отворим и друга врата значења, размисли да, пошто пуно пута човеку који нема грехове веће од оних који се могу опростити, саветујући му, говоримо: Брате, удаљи се од ове болести, јер је она најгора од свега, не због тога што превазилази све грехове, већ јер желимо да га ослободимо и од овога греха, иако апостол није никад ово рекао за курварство. Јер желећи да уразуми једног од Коринћана који је блудничио, написао је ове речи. А ако желиш да ти отворим и трећа врата значења, размисли да, као што онај који баца жито или неко друго семе у море, спречавајући га да донесе плод чини грех према семену, тако и онај који у проститутку сеје своје семе, греши своме телу, јер проститутка не само да убија новорођенче, већ га спречава и да се роди. А ако желиш да ти отворим и четврта врата значења, треба да размислиш, да човек, сагласно са оним што чини, тако и страда. Јер да није пострадао, не би дошло до истицања семена, међутим пошто је дошло до истицања, претрпео је штету, и пошто се искварило, обешчашћено је. Несумњиво је да ни у једном другом делу, него

ἔχει τινὰ τὸ συνειδὸς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ταύτης ὑπόληψιν αἰσχροτέραν", ΕΠΕ Ἅπαντα Ἰω. Χρυσοστόμου, τόμ. 18, σελ. 498, στ. 12-17 (Ово је и код нас обичај, да после грамзивости и отимања нико не би журио да иде у јавно купатило, већ би свеједно ишао кући, међутим после сједињења са проституткОм, пошто би цео постао онечишћен, ишао би да се опере.).

само током полног односа мушкарца и жене, каже се да су се искварили и девица и младић који су учинили ово дело.

Ако желиш и пета врата, размисли, да ако се роди дете човеку који одлази код проститутке одгаја се у блуду и онај који ће то видети касније ће рећи: Заиста је онај човек нанео себи зло. Јер његово семе или још боље његово тело блудничи. Међутим, ако желиш и шеста врата, знај да, ако неко полно општи са робињом и оно што ће се родити биће роб. Како онда неће себи сагрешити онај који се постарао да му се дете роди као роб. Ако желиш и седма врата, уочи да се чини зло и детету које је рођено из курвања, тиме да се назива ванбрачним и третираће се свугде као нечастан (плод), и ако уђе у скупштину или на суд, избацује се (напоље) и кроз њега и (отац) који га је направио са проститутком доживљава срамоту, јер је оставио сећање на своју похоту. Ако отворимо и осма врата, да истражимо и ово што је речено: Пошто онај који се курва постаје једно са проституком, јер своје удове чини деловима удовима проститутке, истински греши самом себи. Јер неки су учинили убиство на добро (као Мојсије[257]и Финес[258]) и из гнева (Петар и Павле)[259], међутим курварство нико никад није искористио на добро. Зато што курварство прља и онога који га чини. Наравно, прећутаћу, да оне које убијају у рату њих поштују и са споменицима и приповедањима (о њиховој храбрости).

Ако би сада желео да се окренемо и ка путу алегорије, нека ово буду и девета врата која ће се отво-

[257] Изл 2, 12.

[258] Бр 25, 7-8.

[259] Дап 5,1-11.

рити. Пошто је Црква једно тело а верујући су делови тела једни другима, онда онај који се курва греши према свима. Јер се његов преступ качи целој пуноћи Цркве, од које је Апостол наредио да се одлучи из ње, док се не покаје[260]. Међутим, ако желиш да отворим и десета врата, могло би се рећи да, пошто они који се сјединњују часним браком постају једно тело (зато каже: „И биће двоје једно тело"[261], зато и жена не влада својим телом, него муж, нити муж својим телом, него жена)[262], логично је да мушкарац који блудничи са проститутком греши својој жени, то јест своме телу, а она која блудничи греши своме телу, наиме своме мужу, који је постао њено тело. Јер сви други греховi су ван тела супружникβ, иако су се законски сјединили браком у једно тело са учесником у курварству. Ни ако учини кривоклетство, или убије, или украде, и (ако) учини човек неко друго зло, грех се не преноси на жену. Такође ни жена ако убије, или учини кривоклетство, њен грех се не преноси на мужа већ се једино курварство дотачиње заједничког живота и супружника и један чини неправду другом ако га неко од супружника учини и чини да се рађа сумња у очинство деце и све то потреса кућу из темеља. Зато и Христос каже да је неопходно да мушкарац трпи све мане своје жене (пошто ово што се дешава не доводи у везу са Њим) и само у случају курварства жене је наређено да је отера, јер се ова неправда одражава и на супруга[263].

260 1 Кор 5, 13.

261 Пост 2, 24.

262 1 Кор 7, 4.

263 Мт 5,31-32.

130. – Посланица Ипатију

Шта је заједничко што (треба да) пружимо нама самима, а шта једнако; Шта да доводимо у сумњу и да се не свађамо, а чему да се радујемо и чиме да се задовољавамо.

Многи људи, не само они који се такмиче у борбама изван Цркве, него и они који настоје да тумаче Свето Писмо, не задобијају себи слушаоце на исти начин и постају узрочници многих и различитих зала. Јер се једни уопште не занимају за истину и тапшу због говорника као да су љубитељи возача коњских запрега или плесача. Други, пак, звижде из непријатељства, и све ово (чине) много пута а да уопште нису ни тачно чули оно што се говори, нити су разумели. У већини случајева, када они који говоре нису ни мудри, и деси се да се ружно изражавају, а не разумеју ни наклоност слушалаца, нити своје пријатељство према њима, нити непријатељство противника, због којих су им пљескали, охрабрени не само од аплауза, већ пијани и од себељубља, осим тога и заробљени пристрасношћу, много пута подучавају нека невероватна и смешна учења. А након тога, иако нису требали ни да их изусте, покушавају још и да их ојачају аргументима.

Они који слушају такве речи, треба да знају да се опасност од њих тиче душе и да не постоји ништа корисније од истине, али и размишљајући о злу које се рађа из непријатељства и пристрасности, да се заједнички односе према обе групе слушалаца, али не исто према свима. Зато што није то исто, као што мисле неки. Пошто треба заједнички да чују обе групе људи, да не одају обема исту почаст, него разумнијој групи већу, а неукијој мању. И мудроме да доделе похвале, а необразованом, ако са осудама може да се уразуми, да

му се упуте критике, у противном нека буде мук. Оволико нека буде речено о слушаоцима.

Говорницима опет кажем да је прикладније да их оспоравају, али да их не раздражују. Пошто се обично оспоравања излажу пријатељима, а свађа се са противницима. Тако ће да буде веома добро и корисно окупљање и за оне који говоре и за оне који слушају. Пошто и говорници, иако су веома успешни и ако не буду похваљени као успешни значи да су достојни примања у душе слушаоца, који без преваре доносе непристрасне одлуке, а у томе да су похваљени речима пуно пута провејава ласкање, и нема никакве истине, а слушаоци се посебно радују свему, али се не задовољавају. То „радују се" значи када сазнају нешто најлепше и усавршавају своју промишљеност, а „задовољавају се" значи да једу или чине нешто слично што се дешава са телом.

Ово да одлуче и ово да одреде и ово да одрже и неће бити само велики напредак слушалаца ка врлини, него и оних који настоје да говоре у правцу философије.

132. – Посланица Павлу[264]

Да нам није на корист да знамо све о својој будућности.

Покушаћу укратко да решим многе проблеме. Кажем (ти): Да тежња ка знању оних ствари које треба да учинимо, или ће нам се десити у овоме животу, када би и била, као што си рекао, могућа и лако разумљива, ипак би била потпуно бескорисна и погрешна. Јер

[264] Посланица 131 се не налази у оригиналу.

ако није могуће да се сачувамо, то нам одузима врлину која нас припрема за сучељавање са оним што се дешава. Јер од онога што нам се изненада дешава, обично ништа не обезбеђује исправно суочавање са тим догађајима колико увежбавање врлине. Јер они који су истерали из своје душе добру наду, уопште неће бити ревносни да учине било шта од онога што треба, чак и да унапред сазнају своју будућност.

133. – Посланица Епископу Леонтију

Да је узрок трагедија међу људима немар према читању Светог Писма.

То што се због велике лењости занемарило читање Светог Писма и што свако више воли своје страсти уместо Божанских заповести, постало је узрок тако великих трагедија. Јер је избио крвнички и необјављен рат међу проповедницима мира и ако би могли са великим задовољством би појели један другога и учинили би све да их живе побију и да се одрекну умрлих и куће да опустоше и да униште сваки споменик. Тако се наоружавају један против другог и плету своје завере, они који су научили, да Христос није по чудима одредио своје ученике, него по љубави[265]. Сматрам, да их слушаоци (зато) и не следе. Зато што се не понашају као ученици према учитељима, него као судије према осуђеницима, мислећи на (један) бедан и јадан начин, да ће као оправдање својих грехова имати немар (својих) учитеља. Али ћеш (сигурно) рећи: Дакле, шта треба да чинимо? Ако је могуће да се исправимо, а ако не (онда) да се смиримо.

[265] Јн 13, 35.

134. – Посланица најсветлијем Јераку

Да су законска и пророчка учења припрема за нову Јеванђељску философију.

Законска и пророчка учења су припрема за нову и Јеванђелску философију. Јер прва доносе закон за руку, а Јеванђелска философија за душу. Прва подучавају праксу, а Јеванђелска философија усмерава и управља мисао. Јер прва личе на учитеља писања, а Јеванђелска философија на философа који је достигао врх мудрости.

135. – Посланица чтецу Јакову

О стиху: „Који прима пророка у име пророчко, плату пророчку примиће"[266]

Ово: „Који прима пророка у име пророчко, плату пророчку примиће", са мало речи значи следеће: Да нико неће бити, пријатељу, учесник славе добра ако захтева почаст због добра из неке друге потребе или оправдања, већ ће се заједно са добрим прославити само онај који поштује добро као истинито. Јер многи поштују пророке и праведнике, тежећи или слави људи или добитку у овом животу. Јер постоје људи који онима који им ово обећавају дају новац, за које нико не би могао да каже да ће примити плату пророчку. Ако би неко, без таквих прикривања, са веома чистом душом и тежећи добру, поштовао светитеље, он ће се оправдано прославити са светитељима.

[266] Мт 10, 41.

136. – Посланица Алипију

Како се на силу узима Царство Небеско?

Пошто су награде веће од сваке људске вредности и много више превазилазе награде које се дугују труду (јер онај суд изабрани је рекао: „Јер мислим да страдања садашњег времена нису ништа према слави која ће нам се јавити"[267]) и присиљава се слабост наше природе. Зато је и речено: „Царство Небеско на силу се узима и насилници га добијају"[268]. Који то насилници? Они који приморавају (муче) своје тело постовима и целомудреношћу и осталим врлинама и подредили су га законима (Светога) Духа, чинећи га послушним врлини и њеним војним утврђењем.

137. – Посланица монаху Ориону

О овоме што је написано: „Будите мудри као змије а безазлени као голубови"[269].

Примери се не узимају буквално у свему, јер тада не би били примери, већ истоветност. Јер ако је Христос наредио да опонашамо чистоту и незлобивост голуба, ипак треба да избегавамо његову глупост, то јест да прибегавамо онима који намеравају да нас улове. Јер ако не треба ником да нашкодимо, нити треба да дозволимо да будемо непоправљиво оштећени, ни да трчимо оним људима, од којих нам је ослобођење од њих (веома) велика добробит. Ако желиш да имаш јасно сведочанство о овоме што се говори, послушај пророка који каже: „И био је Јефрем

---

[267] Рим 8, 18.

[268] Мт 11, 12.

[269] Мт 10, 16.

као непромишљен голуб, који нема срца"[270]. Ако опет тражиш и узрок, притом он сам одмах додаје: „Египат је позвао у помоћ и сам је кренуо на Асирце"[271]. Дакле, кажем за два народа који су патили од тираније и мржње и старе похлепе, од којих је од првог затражио помоћ и прибегао другом да се спасе. Ко би могао да постоји безумнији од њега, јер је прибегао онима који су прижељкивали његово поробљавање и ропство?

138. – Посланица Алипију

О стиху: „У свету ћете имати невољу"[272].

Наоружавши самог себе надом за добра која треба да буду дата онима који су постигли светле победе против зла и веома добро се оградивши одасвуд и учинивши својим молитвама овај зид чврстим, одбиј напад малодушности. Јер је малодушност страшна у томе да јој се потчини чак и честита душа, осим ако не поднесе невоље непрекидно сањајући о победничким венцима.

139. – Посланица Теогносту

О стиху: „А кад ти опоменеш безбожника, а он се не врати од безбожности своје, и он ће погинути са безакоња свог, а ти ћеш сачувати душу своју"[273].

Пошто је више злобних људи него оних који осуђују злобу, шапћући им зло много пута их успављују да се

[270] Ос 7, 11. Слободан превод.

[271] Исто

[272] Јн 16, 33.

[273] Јез 3, 19.

не би са искреношћу старали о спречавању безакоња, треба са искреношћу спојити љубазност и са прекором да помешамо љубав и тако да саветујемо. Ако они ни на овај начин немају користи, већ злобно спречавају оне који су достојни највећих венаца и који ће у сваком случају бити прослављени од Бога и који ће бити удостојени прихватања од стране мудрих, то ће храбро поднети осуђивачи зла и жалиће, не размишљајући о себи, јер се није десило ништа друго, осим да се сматрају прљавима, већ због изопачења и маније оних, који су тако неизлечиво болесни, да осуђују чак и лекаре.

140. – Посланица софисти Арпокру

О читању, против Грка. О благодати богонадахнутог Светог Писма и о користи од њега.

Многи од оних (који су) ван Цркве су пуно написали, што ни онима који су у (то) поверовали не доноси корист, а ни онима који за њих нису ни чули не причињава штету, док Свето Писмо онима који су поверовали (у њега) доноси веома велику корист, а онима који су показали непослушност према њему, причињава не малу штету. Јер су први писали тежећи слави, а Свето Писмо је написано у циљу спасења оних који га слушају.

141. - Посланица Леонтију

Зашто је закон наредио да губави или они који пате од нехотичних болести остану ван светих места[274].

Природно је да се лош састав тела и одвратне болести многима дешавају због неуздржања родитеља. Неуздржање не произилази увек због лошег састава тела, јер да ли губавац роди рађа губавог, а гонорејичан гонорејичног, то не могу да кажем са сигурношћу, али да онај који пати од подагре[275] рађа дете са подагром, сложили би се сви. Реч Законодавца, као што мислим – јер не треба доносити суд о ономе што је нејасно, већ дозволити суд о оним стварима које су већ познате – је била о неуздржању, да мушкарац и жена не опште полно у свакој прилици, јер ће се болест пренети деци која ће се од њих родити. Да ово није установљено циљано, доказ је да се онима који пате од подагре не брани да уђу на света места. Јер они који су се разболели од ове болести, пре свега нису то претрпели због лошег састава тела, већ су је стекли због лоше исхране и провода и глупости и нерада, због чега су и кажњени овом болешћу, а деца која су од њих рођена нису спречена да учествују у светим сабрањима. Јер док су овакви потомци нужно постали наследници лошег састава тела, али не и неуздржања својих родитеља, они који су кроз лепру наследили на својим телима изопаченост својих родитеља, наравно нису кажњени јер није наређено у Закону да буду каменовани, јер је њихова болест нехотична, међутим, осрамоћени су да би се уразумили њихови родитељи.

[274] Лев 13, 45-46.

[275] Обољење ножних зглобова.

Ако неко мисли да ово није исправно установљено као закон, шта би тек рекао за смрт, где је само једна особа згрешила (то јест Ева), а осуђен је на смрт цео људски род[276], иако су се многи истицали у врлини и нису следили грехове предака? Ако су у том случају – када је умро корен, неизбежно је умрло и грање – као наследници такве одлуке, и прихватили су заједно са кореном и страдање, шта је онда чудно ако је и у случају лепрозних због корена осрамоћена и грана, неминовно проузрокујући и корену страдање? Јер бол корену због осрамоћене гране није мањи. Јер се овај (корен) нада да ће видети своју грану као најбољу, а када схвати да је због свог разврата болест прешла на грану, на овом свету ће бити измучен својим размишљањима, а на оном свету казном. Међутим, да их је Бог, знајући од раније да ће они бити лоши, уздржао овим оковима и зауздао (њихове) страсти, не могу то да кажем са сигурношћу, али да су ове болести многима постале разлог за победничке венце, то бих са храброшћу потврдио. Ако је Закон био сенка будућих добара, а не сама икона ствари, сматрам да је кроз губавца установио закон да се избаце са светих сабрања Цркве многогрешан и зликовац, кроз оног који болује од гонореје курвар и блудник, кроз човека нечистог у души[277], наиме са оним који је дотакао мртво тело, онај који са грешном душом сарађује и сједињује се са њима, а кроз онога који жали, онај који носи црнину и плаче због својих великих несрећа.

---

[276] Рим 5, 12. „Зато, као што кроз једног човека дође на свет грех, и кроз грех смрт, и тако смрт уђе у све људе, јер сви сагрешише".

[277] Вероватно Свети Отац мисли на човека који је ђавоиман или душевно оболео.

142. – Посланица ђакону Илији

О (стиху): „У почетку беше Логос..."[278].

Безвремено и вечно и непосредно и више од сваке речи и ума Христово порекло од Оца Свето Писмо назива рођењем, не да би означило Христово страдање, већ да установи Његову једносуштност са Оцем. Јер заиста, оно што се рађа је једносуштно са својим родитељима. Да се не би измишљало да је Логос нешто новостворено, каже: „У почетку беше Логос". И у наставку проповеда Његову везу са Оцем: „И Логос беше у Бога". Затим и Његово достојанство: „И Бог беше Логос"[279]. Да бисмо научили да са речју „Син" Свето Писмо означава Његову једносушност са Оцем, са „Логос" Његову бестрасност, са „у почетку беше" Његову савечност Оцу, са „беше у Богу" Његову блискост са Оцем, са „беше Бог" Његово достојанство и да би са сваким Његовим именом одбацили недоличност која би могла да се изговори против Њега, као, рецимо, због имена Сина да верујемо да је млађи од Оца, због имена Логоса да је неипостасан и да спознамо да је Христос Бог вечан и једносуштан, који нестрадално и безвремено происходи од Оца, и као таквом да Му се клањамо.

143. – Посланица Василију

О почетку, и да је „Почетак врлинског живота чинити правду"[280].

Онима којима је (дато) да владају законски, несумњиво им следује да буду добри (људи) и постићи ће да чине

278 Јн 1, 1.

279 Јн 1, 1.

280 Пр 16, 7. Слободан превод. Овај стих се налази само у Септуагинти.

добро, када се учврсти вера, која је највише добро и врхунац Божијих заповести, која образује исправно мишљење о Богу и истинито исповедање и показује страх Божији и Његову љубав, као и љубав и саосећање према људима, о којима виси цео Закон и Пророци. А то је за људе на власти нешто надземаљско, узвишено и силно. Ово је законска власт и брига за добробит сваког поданика, као што насупрот овоме постоји тиранија, власт која је сама себи закон и која поступа само у интересу тиранина. А они који су наследили да врше ову власт, украшавајући главу побожношћу као златним венцем састављеним од драгог камења и носећи праведност као алургиду[281], теже да владају и да држе узде власти сагласно са вољом Божијом, трудећи се да са великом праведношћу врше власт. Јер на себи показују најистинитије свето учење, које каже: „Мноме цареви царују и владаоци постављају правду"[282]. Зато што знају да „Почетак доброг пута (врлинског живота) је чинити правду"[283].

144. - Ненасловљена

Да је све оно због чега су се дрзнули против Хришћана било или због великог неискуства и непознавања ових догмата или због великог неверовања и ниподаштавања Божијих заповести.

Сазнавши од царског апокрисијара по први пут за часну заповест благочестивог и од Бога изабраног великог нашег Цара и за здравље и спасење вашег благочестивог Царства, и испунивши се великом благодаћу усрдно смо узносили велико славословље и захвалност Богу на-

281 Античка свечана одећа пурпурне боје.

282 Пр 8, 16.

283 Пр 16, 7. Слободан превод.

шем, и од своје болести сам се опоравио и испунио сам се добрим расположењем. Када сам прочитао часну вашу заповест, утврдио сам да се заповест о миру надовезала на законодавство царева који су раније владали. И ми смо пре неког времена начули нешто о овоме и било нам је тешко да се усагласимо са овим мишљењем, знајући да (ову) дрскост нико од претходних царева Хришћана није учинио, нити је на ум пала претходним властодршцима, а ови су се усудили да учине тако нешто. Чини ми се да је ово настало или због великог неискуства и незнања Хришћанских учења, или због великог неверовања и ниподаштавања Божијих заповести. Јер да су чули Божанске речи, сачували би поштовање (према) чистоти и беспрекорности наше вере, и не би дозвољавали незнабошцима и неразумнима да додирују наше свете и поштоване (ствари), нити би они учествовали у прљавим и гнусним (стварима) незнабожаца, сагласно са њиховим поганим и чудним заклетвама. Која је разлика, када Хришћанин и незнабожац, верујући истим заклетвама и истим обичајима, изгледају као да потврђују један другог, у ономе што веома добро знамо да љути и гневи Бога? Јер је Бог свих и Владика дао заповест кроз Свето Писмо: „Да не скрећете од написаног ни десно ни лево"[284].

145. – Посланица Епископу Теодосију

О стиху: „Ко је дакле тај верни и мудри слуга, кога је поставио...?"[285].

Блажени (мој), док си исмевао безумље и безнађе оних који сами себе бацају у неизводив подухват или

[284] Пнз 5, 32. Слободан превод.

[285] Мт 24, 45.

са лакоћом то прихватају, не знам како си занемарио оно што у највећој мери приказује ову непромишљеност. Дакле, шта је ово? Сви људи нису нападнути од истих болести, нити је свима потребна иста терапија, али пошто су болести и многобројне и различите и различитих врста, (тако) и средства (лечења) треба да буду бројнија и разноврснија. Ако ти ово што је речено прави велику пометњу, сачекај мало и ова пометња која те је савладала ће прећи да мучи оне (друге). Пошто су болести многобројне и разноврсне, прво је човеку тешко да их препозна, а после када их дијагностикује, тешко је да сазна који је одговарајући лек. Јер свима не одговарају исти лекови, нити се сви могу лечити истим (лековима); јер оно што је једноме било од користи, другом је нанело штету, а оно што је једном одговарајуће, другог је убило. И да не бих изгледао како ти говорим парадоксалне ствари, разоткрићу (ти) смисао онога што говорим.

Они који се воде разумом и уразумљују се примером не управљају се ка бољитку један са овим, а други са оним примером. Нити они којима су неопходне мамузе, прихватају и узде, него они који су спори и троми ка чињењу добра се разбуђују разумним ударцем, а (они који су) жешћи и више него што треба и (који су) неукротиви и као ждребад беже даље од мамузања, имају користи (само) од зауздавања и задржавања. Једни се уразумљују похвалама, а други прекорима, ако се обе ствари дешавају у одговарајућем тренутку[286], међутим доводе се у супротно (стање), ако се ово дешава у неодговарајуће време. Јер се једни обуздавају молбом, а други критиком. Једни одбацују своје преступе када их прекоре јавно, а други наро-

[286] Погледај Сир 39, 34: „Јер ће све у своје време бити успешно".

чито када су посаветовани насамо. Јер први воле да ниподаштавају своје саговорнике, када се уразумљују јавно, а други, избегавајући јавне прекоре и одбацујући срамоту, са прекором у тајности и саосећањем се воде у послушност. Једне треба да посматрамо у свему, оне који мисле да их нико не види, јер смишљају преваре, имајући идеју да су мудрији, док код других постоје ствари које треба да игноришемо, да се не би раздраживали ка безосећајности и да на крају буду недисциплиновани у свему, одбацујући највећи лек који води ка послушности, који је осећај стида. И тамо где треба да се гневимо да се не гневимо, и да занемаримо ствари које не треба да превиђамо, и да опростимо ствари које не треба да праштамо, и једне да лечимо благошћу, а друге одвајањем (од њих). И једне да победимо, а другима да одајемо утисак да смо побеђени, којима ово иде на духовну корист. Пошто је толико много и болести и лекова и не лече се сви истим лековима, већ напротив понекад се неодговарајућим лековима раздражују на (још) горе грехове, (Ко је тај) који ће моћи, а да његова душа није задобила просветљење Духа Светога, да препознаје ове болести или да препише ефикасну терапију? Али пошто се усуђују да владају, мислећи да је власт одговарајућа за њих, а да нису разумели тешкоћу нити су чули глас Господњи, колико је ретка благодат власти, да користи и тешко разумљиве речи: „Ко је дакле верни и мудри слуга кога постави господар његов над својом чељади, да им даје храну на време?”[287].

[287] Мт 24, 45.

146. – Посланица Епископу Исидору

О стиху: „И да избави оне..."[288].

Питао си, шта значи ово: „И да избави оне који год од страха од смрти у свему животу бише робови"[289]. Послушај, дакле, не смрт, најрођенији, већ суд после смрти нас одвраћа од казни. Пошто неверујући, мислећи да је душа једна варница, која када се угаси, као што су говорили, постаће пепео, верујући да ће само тело да умре, и да неће бити осуђени јер су ово рекли, (као што знаш, у књизи која има наслов: *Премудрости Соломонове*[290], а ако то не знаш, узми књигу у руке, и то ћеш сазнати), нису оставили ниједно зло а да га нису учинили. Са идејом да неће постојати после смрти, настојали су да чине све што је било достојно срамоте и смрти и казне, говорећи: „Ово је наша судбина, и наше наслеђе"[291]. А онда је дошао Спаситељ, заједно са свим оним што је постигао, да ослободи људе од ове заблуде. Јер је одредио да је душа бесмртна, рекавши: „Душу не могу убити"[292] и обећавши васкрсење тела, рекао је: „О васкрсењу мртвих нити ће се женити нити удавати, него ће бити као анђели"[293] и проповедао је будући суд кроз многе изреке, међу којима рекавши и следеће: „Него се бојте Оног који може и душу и тело погубити у паклу"[294], све их је тако ослободио од оне заблуде или, да то кажемо прецизније, из ропства. Имајући на уму Божански суд и поглед усмерен ка њему као пре-

[288] Јевр 2, 15.

[289] Исто.

[290] Прем 2, 1. Слободан превод.

[291] Прем 2, 9. Слободан превод.

[292] Мт 10, 28.

[293] Мт 22, 30.

[294] Мт 10, 28.

ма свом циљу, неће се усудити да учине никакво зло. Дакле, мислим да је стих постао јасан. Ако желиш да буде преведен на још разумљивији језик, рећи ћу ти следеће.

Пошто су људи, као они којима је предстојала смрт, беспоштедно робовали греховима јер их је страх од смрти, гледајући их страшним погледом и рађајући у њима помисао да више неће постојати, подстицао на свако робовање греху, зато је и дошао Христос да их ослободи и од овог ропства. Ако ни тако (ово) није постало разумљиво, биће речено још јасније, пошто смисао апостола многима није разумљив. Ослободиће их, каже, од страха од смрти, која за њих представља непостојање, и довешће их до појма о непристрасном суду после краја овог живота. Пошто су они задовољно корачали путем који води ка врлини, осокољени надом о победничким венцима, избегавали су грех страхом од будућих казни. Ако размишљање апостола тежи и нечему другом, остаје на твојој мудрости да то расуди. Јер је вероватно да значи и тако нешто. Пошто су многи били уплашени од смрти, која их води у непостојање, прихватили су да чине и подносе многе срамотне ствари, и поред тога што се то супротстављало њиховим ставовима, да не би били кажњени од снажнијих јер савладани пожудом и не постижући свој циљ, смислили су преваре и интриге, које су претиле смрћу, као што показује прича о Јосифову[295] и Сузани[296], дошао је Христос да научи људе да је смрт боља од зла и да пре треба да прихвате смрт, него да чине или претрпе нешто срамотно. Јер ће смрт бити уништена васкрсењем, док ће зли људи скончати у казнама.

---

[295] Пост Главе 37-45.

[296] Дан (Сузана) 1-63.

147. – Посланица Маркијану

О ономе што је написано: „Јер да је Исус Навин оне довео у покој".

Павле не говори овде о покоју Јевреја, који је био у Палестини, под вођством Исуса сина Навинова, јер о њему Павле није имао ниједан разлог да пише, него очекује онај покој који треба да дође и на њега се односи циљ његових размишљања. И да је ово истинито, то сам Павле говори тумачећи себе: „Јер да је Исус очигледно Навијев син оне Јевреје довео у покој, не би после тога говорио за други дан покоја. Дакле тек предстоји почивање народу Божијем"[297].Зато каже: Да их је онај одморио, не би рекао Давид, после много генерација, говорећи за покој: „Данас ако глас Његов чујете, да не отврднете срцем вашим као у време огорчења"[298]. Даље, каже, истински покој народа Божијег, то јест оних који су се исправно понашали после тренутка када су поверовали, чека спреман не у Палестини, већ у небеском Јерусалиму.

148. – Посланица ђакону Исидору

О стиху: „И онај који чини неправду, благосиља се"[299].

Питаш, шта значи ово: „И онај који чини неправду, благосиља се", послушај, дакле ово: Пошто се „Благосиља се", овде каже „благо (добро) се говори" (говоре се лепе речи за њега), то јест похваљује се,

[297] Јевр 4, 8-9. 3, 8. 3,15.

[298] Пс 95, 8-9.

[299] Пс 10, 3. Слободан превод.

хвали се од оних који му ласкају и распирују његово зло и не прихватају да код њега изазову осећај болести својим ћутањем, зато је овај човек неизлечив. Јер тиме да ни не осећа да страда је болестан, човек нити тражи, нити прихвата терапију. А ово је страшније од свега, када се зло похваљује и када се уопште ни не сматра да је зло. Зато је потребно, посебно ако је то могуће, да исправимо оваквог човека. У супротном, не треба нити да му ласкамо, нити да раздражујемо његову страст, већ нашим ћутањем да му створимо осећање свог (сопственог) зла. Ако ни ово неко не жели да учини, онда да га избегава колико год брже може, да се ласкањем не покаже учесник у неправди и да се не нађе као саучесник у његовим казнама. Јер као што се онај који иде ка врлини овенчава победничким венцем, чак и ако ништа не постигне у борби зато што је учинио оно што зависи од њега, тако се кажњава и онај који наговара неког на зло дело чак иако ништа није постигао, јер је и он учинио све што је зависило од њега.

149. – Посланица ђакону Илији

О стиху: „Једном говораше Бог..."[300], из шездесет првог псалма.

Плен, пријатељу, који желиш да ухватиш и најмудријима је тешко да га улове, а онима који су духовно неосетљивији је немогуће да то схвате. Пошто си питао: Шта значи реч: „Једном говораше Бог, ово двоје чух"[301], сматрам (пошто треба да отворим вра-

[300] Пс 62, 11.

[301] Исто.

та тумачења и да их оставим (отворена) мудријима да пажљиво истраже слабо (разумљиве) делове стиха), да је тако речено као када би један (човек) рекао. Тај ме је један пут срео, али ми је говорио о различитим стварима. Ово је импровизовано значење овог стиха. А оно дубље и тачније значење је расуто по целом Светом Писму. Изнећу ти поводом тога један или два случаја, иако бих могао твоју пажњу да усмерим на многе примере, који имају извор у генијалности Псалмопојца. Када је Бог рекао Адаму: „Јер си прах, и у прах ћеш се вратити”[302], није додао да ћеш нестати, ни да се нећеш вратити, а ја сам кроз ћутање о овим стварима чуо и обећано будуће васкрсење. Јер је дао изгнанику наду за повратак. Јер ова пресуда, иако изгледа једнозначна, садржи царско човекољубље и рађа наду на повратак. И Ниневљани, људи варвари, иако су добили скоро јасну пресуду, нису је доживели на варварски начин, него разумевши да ово: „Још три дана, и Нинива ће бити уништена”[303], показује Божанско човекољубље (пошто је пресуда, која је била пуна неумољиве претње, имала скривену могућност поништавања повезану са њеним временским одлагањем). Јер Бог није рекао: После три дана, већ нешто као следеће: Три дана (ћу) вас трпети и пошто су се покајали, избегли су катастрофу и донели су род спасења. Јер пресуда Ниневљанима није изгледала да је садржала једну ствар, већ две: Или казну ако остану непокајани, или спасење ако се покају, ствар која се показала на крају, која је више нагињала ка исправном тумачењу (ове) пресуде.

302 Пост 3, 19.

303 Јон 3, 4. Слободан превод.

150. – Посланица Ниламону

Зашто је Павле у *Првој Посланици Коринћанима* рекао: „Јер нисам мислио да знам ишта међу вама осим Исуса Христа, и то распетога"[304].

Из ког разлога, кажеш, је Павле, заобилазећи оне мудре и чудесне (ствари), које је проповедао за Христа, написао Коринћанима: „Јер нисам мислио да знам ишта међу вама осим Исуса Христа, и то распетога"[305]. Сматрам да и из ових речи прекора извире велика сила и част. Због тога је ово рекао, као да је на неки начин викао: Показујем вам везаног спортисту и пошто је постао победник олимпијаде, проповедаћу га (још) славније, полагајући пред војсковођом најништавније и пуно греха свеоружије, да још теже уздише онај који пати од болести многобоштва, побеђен примитивним оружјем.

151. – Посланица Нилу

Шта значи реч: „Није ли Бог на висини небеској?"[306].

Писао си ми, желећи да сазнаш шта значи ово што је речено: „Или можда Онај који горе обитава горе не види?". Послушај дакле: Онај који горе борави јер то значи глагол „боравити"[307], од чега произилази „храм";

[304] 1 Кор 2, 2.

[305] Исто.

[306] Јов 22, 12.

[307] Свети Отац пореди две грчке речи које имају исти корен „ναιος" и „ναος" зато и говори да реч „храм" произилази из речи „ново".

као што и од именице „стан" произилази „становати", тако и од храма ово „боравити", Он види све и ништа му не промачиње. Или, каже, зар Онај који борави горе не надгледа све што се дешава на земљи? Уместо овога: Да, све надгледа! Ово је најјасније исказао Псалмопојац: „Који на висинама живи, и на смирене погледа"[308]. А три младића још најјасније кажу: „Благословен си, Ти који гледаш на дубине мора, који седиш на Херувимима"[309]. Дакле, ти који се налазиш изнад небеских насеља, не занемарујеш нашу ништавност, него истовремено владајући и невидљивим силама, управљаш веома благим погледима и свиме оним што се налази у дубинама.

152. – Посланица схоластику Дидиму

О стиху:
„Дуготрпељив човек је веома мудар"[310].

Заиста је дуготрпељив човек веома мудар. Назива се тако јер има огромну и велику душу, којом ниједна страст није овладала, јер и гнев, који је најснажнији од свих страсти, онај који избегава помисли и предупређује размишљања, зауздава и затвара га унутар својих граница. Као поређење са овим великодушним, поставио је малодушног, говорећи: „А малодушан је веома безуман"[311]. Јер онај кога због своје малодушности узнемиравају све могуће страсти, тај је заиста веома безуман.

[308] Пса. 113, 5-6.

[309] Дан 3, 55. Слободан превод. Овај стих се налази само у Септуагинти.

[310] Пр 14, 29. Слободан превод.

[311] Исто

153. – Посланица ђакону Исидору

О овоме што је написано: „Ја наредих свим звездама"[312] и ово: „Ни звезде нису чисте пред Њим"[313].

Стих: „Ја наредих звездама", када се повеже са овим: „До века, Господе, Реч Твоја остаје на небу"[314], не изазива никакву осуду или преступ. Јер ако кажу, да је за Божански Логос речено: „Господе, Реч Твоја остаје довека на небу", питаћемо их: Зашто није речено да остаје свугде? Пошто Он све држи и све ствара. Ако они који су прекорени кажу да се овде говори о од Бога датом им закону, о томе којом орбитом треба да се крећу, док је на земљи прекршен (закон), одговарамо им: Из ког разлога се онда ово овде појављује: „Ни звезде нису чисте пред Њим"[315]? Јер се показује да следе Његов закон и не преступају Његову заповест. Ако је то тако како је речено и доказано је да је (то тако) и питају нас: Шта значи? „Ни звезде нису чисте пред Њим", одговорићемо (им): Да су по својој природи звезде чисте, као што су настале од Створитеља. Међутим, упоређене са самим Створитељем толико су много удаљене, као мрав од неба или Сунца или неког другог небеског тела, зато није то рекао неодређено, „нису чисте" (јер би ово значило да су сагрешиле, већ је додао „пред Њим". Не (сме) да се сматра да ово значи поређење, сагласно са оним што је речено на другом месту о Богу: „И не иди на суд са слугом Твојим, јер се неће оправдати пред Тобом нико жив"[316]. Јер ће се оп-

[312] Погледај Ис 45, 12.

[313] Јов 25, 5.

[314] Пс 119, 89.

[315] Јов 25, 5.

[316] Псалам 143, 2.

равдати сваки праведник ако сам себе буде судио, али не ако се сравни или упореди са Њим.

154. – Посланица ђакону Анатолију

О стиху: „Учите се правди, ви који живите..."[317].

Онима који се јавно хвале и поштују Божије ствари, међутим тајно чине супротно, пошто филозофирају речима, а не делима, Исаија громогласно виче: „Научите чинити добро ви који живите на земљи, јер ће непобожан престати да постоји"[318]. Пошто је пророчким очима видео изнад сваке речи долазак Спаситеља у телу, који је остварио безброј и изнад сваког чуда добара људском роду и ослабио је тиранина и викао је: Научите се да чините правду. Јер је тиранин престао да напада сваког (човека) и сваку (жену) и сви се налазе на сигурном, осим оних који се својом вољом поклањају и потчињавају његовој превари. Јер ђаво може само да обмањује, али не може никога да присили да чини зло.

155. – Посланица Монаху Ориону

О стиху: „Они који су подигнути од утробе и васпитавају се до старости своје"[319].

Стих: „Они који су подигнути од утробе и васпитавају се до старости своје" сагласан је са овим „Који

[317] Ис 26, 9.

[318] Ис 26, 10. Слободанпревод.

[319] Ис 46, 3. Слободан превод.

се свагда уче, и никада не могу да дођу ка познању истине"[320]. Они који уживају у учењу, то јест они који се уче и који слушају, али старе заједно са незнањем, не зато јер су целог живота били знатижељни јер би их такве Бог прихватио, нити зато јер су почели да се уче у старости (јер је ово друга врлина, и зато каже: „Боље је да будете ученици у старости, него незналице"[321]), него пошто се претварају да стално уче, одбацујући жељу за мудрошћу, ухваћени су да су истински пород незнања.

156. – Посланица Епиктиту

Шта значи: „Чашу пада и пехар гнева"[322].

Ово „чаша пада и пехар гнева"[323] то је претња Божија онима који су криви да би се исправили, дајући их у руке некад Вавилонцима а некад Асирцима, (чаше) које су пили Јевреји, које су их опијале, али их нису удостојиле бољег живота. Насупрот (томе) Христос, пијући горку чашу горе на крсту, (и) излечио је горчину и донео је велику радост.

---

[320] 2 Тим 3, 7.

[321] Ἰσοκράτους, Παραίνεσις πρὸς Δημόνικον.

[322] Ис 51, 17.

[323] Српски превод не одговара грчком оригиналу. „Чаша пада и сасуд гнева" овако стоји у оригиналу.

157. – Посланица ђакону Анатолију

Шта значи ово што је речено: „Свакој души која је умрла не приступај”[324].

Ово „Свакој души која је умрла не приступај”, можда си то написао желећи да сазнаш шта ово значи. Дакле, послушај: Да не успостављаш однос са душом која је згрешила. Јер да ово, „нека не приступа” значи да не (смеш да имаш) однос са њим, послушај шта каже Сара Аврааму: „Него иди робињи мојој, не бих ли добила деце од ње”[325]. Наравно да мртво тело не прља (никог) (јер природне ствари не носе кривицу), научи ово и од самог Законодавца, то јест Мојсија, који је сенкама и симболима открио истину. Јер онај који је ово наредио је пренео Јосифове мошти и с правом би могао неко да му каже: Мојсије шта то радиш? Зашто чиниш оно што забрањујеш? Зашто чиниш оно што сам не дозвољаваш? Зашто предузимаш оно што браниш? Или још боље (речено), зашто чиниш оно што си законом забранио? Могао би неко да те осуди, као што изгледа, као првог човека који нарушава закон. Не нарушавам га, каже, него тиме показујем, да спроводим оно што објављује спис закона. Јер ја мудраца, који је мртав, не познајем. Ја не сматрам мртвим онога, који је учинио добро онима који су спровели у дело заверу против њега. Живи са Богом и ако се сада нама чини да је мртав. И саветујем вам, не само да избегавате грех који води у смрт, него ни са онима који греше да имате (било какву) везу. Јер природни недостаци не проузрокују кривицу, а прекршаји који произилазе из слободне воље су достојни осуде и казне. И ако пажљи-

---

324 Бр 6, 6.

325 Пост 16, 2.

во истражите (ову) реч, ово ћете пронаћи. Јер нисам рекао: Човеку или телу које је умрло, већ „души". Јер говори: „Која душа згреши она ће умрети"[326]. Јер ако је мртво тело оно што нас чини нечистим, како је и Соломон (јер треба и ми да додамо аргументе Мојсијевој одбрани), рекао: „Боље је ићи у кућу где је жалост, него у кућу где је смех"[327]? Како су се украшавала и сахрањивала тела? Како су тела полагали по кућама, ако нису сматрали да је то света (ствар) којом освећују тела? И како је тело Јелисеја, иако је било мртво, васкрсло мртваца[328]?

158. – Посланица Нилу

О стиху: „Праведник ће згрештити седам пута"[329].

Стих: „Праведник ће згрештити седам пута", није речен случајно, већ због тога што онај који се бори по правилима, неопходно је и да спортски пада. Ово није увек узрок пораза, него пуно пута и победе. Јер многи рвачи, пошто су пали, умртвили су снагу противника који су мислили да усправно стоје, обарајући ногом цело противниково тело на земљу и отимајући им победу. Јер није рекао само да ће пасти, већ је додао и да ће устати, да покаже (свима) победнички венац. И ако, када човек падне у грех, устаје веома брзо, то као најбољи знај добро.

[326] Јез 18, 4. И 20.

[327] Проп 7, 2.

[328] 2 Цар 4, 35-36.

[329] Пр 14, 16. Слободан превод.

159. – Посланица ђакону Евтонију

О стиху: „Тако да се светли ваша светлост"[330], и да ово није противно стиху: „Пазите да милостињу своју не вршите пред људима"[331].

Онима који чине добра дела, то да их чине јавно је корисно зато што је то рекао Спаситељ: „Тако да се светли ваша светлост пред људима, да виде ваша добра дела, и прославе Оца вашег на небесима"[332]. Пошто неки не теже речима Господњим, већ својој слави, зато је и саветовао: „Пазите да милостињу своју не вршите пред људима, да вас они виде; иначе немате награде код Оца Вашега који је на небесима"[333], показујући претходним (примером) милосрдност и љубав према добру, које чак и да добрачинитељи желе, то неће моћи да остане сакривено, док је са другим примером желео да спречи славољубље. Са оним првим спречава зло, а са овим другим разметање. Зато онај (пример) није у супротности са овим, већ спречава истовремено постављена зла, која чекају погодан тренутак да оштете врлину. Јер свака врлина која постоји без хвалисања, она може углавном да се назове врлином, а ако је проузрокована славољубљем, престаје да буде искрена врлина. Јер прећуткујем, да они који чине милостињу са хвалисањем не чине то из превелике доброте, већ обелодањују велике несреће других људи. Јер желећи да се назову милосрднима, не престају да разглашавају несреће других. Пошто је ово речено „тако да се светли

[330] Мт 5, 16.

[331] Мт 6, 1.

[332] Мт 5, 16.

[333] Мт 6, 1.

ваша светлост"[334], не да би се ми разметали, него јер се добро дело не може прећутати, чак иако га крију они који га чине. Као што једна велика свећа, која се упали у ноћи без месеца, аутоматски привлачи погледе људи, тако и врлина, чак и да то не желе они који је поседују, по својој природи осветљава све.

160. – Посланица презвитеру Теодосију

Шта значи стих: „Извадићу из тела њиховог камено срце и даћу им срце меснато"[335].

Ово: „Извадићу из тела њиховог" (то јест из оних који добровољно прилазе Божанском учењу) „камено срце", значи безосећајну и неосетљиву навику душе, која се супроставља законима Божијим, а ово: „И даћу им срце меснато"[336], то значи кротко и послушно, које слуша Божанске законе, из којих се по природи рађа и чувени хор врлине. Ако желиш то да научиш и кроз примере, послушај: Као што учитељи писања и софисти прихватају необразовану децу, па их шаљу назад пошто су их ослободили од њихове неукости, а да им нису заменили њихов језик (јер то није могуће), већ стављајући у њих вештину речи, и не мењајући њихове душе, већ одстрањујући њихов немар, тако и Божанска мудрост, одстрањујући из душа зло и незнање, ставља у њих мудрост и знање.

[334] Мт 5, 16.

[335] Јез 11,9.

[336] Исто.

161. – Посланица презвитеру Артемидору

О (стиху): „Иђаше сваким путем рђавим"[337], и о (стиху): „Јер душа његова благосиљаће се за живота његова"[338].

Ово „Иђаше сваким путем рђавим", што је речено за сваког грешног човека, значи да (им) је помогао, постао је бранилац зла и оправдао га је. Јер као што непобедиви говорник, који се појављује на суду, користи своју вештину за заступање оних којима је потребна помоћ, тако и онај грешник није избегао да постане бранилац зла свом својом снагом. А стих: „Јер душа његова благосиљаће се за живота његова", опет је речен за веома лошег човека и значи следеће: Чуће лепе речи, уместо,"биће похваљен", „биће прослављен", „биће благосиљан". Зато што реч „благослов", произилази из „благо словити"(говорим лепим речима), показује се добар глас. Јер многи, пошто се суд о стварима искварио, похваљују и благосиљају оне који треба да се сажаљевају и оплакују, јер су веома богати и имају живот (пун) уживања, и ако чине безброј зала, о којима не размишљају да ће мало касније бити кажњени, већ виде (само) садашње уживање. А Псалмопојац, исмевајући овај искварени суд о стварима, – не само јер не намећу казну онима који греше, нити им само ласкају, него ако затреба, зарад грешника осуђују и саму врлину и њој чине зло – је рекао: „Јер душа његова благосиљаће се за живота његова"[339]. Ово: „За живота његова" речено је јер ће после смрти бити кажњен. Јер

[337] Пс 36, 4.

[338] Пс 49, 18.

[339] Исто

ово значи и следеће: „Отићи ће до рода отаца својих". Онај који треба да оде (после смрти), не одлази у непостојање, као што неки мисле, већ ће бити затворен у месту, где је очигледно да вековима неће видети светлост. Јер ће бити утамничен у бескрајни мрак заједно са онима који су га хвалили, да би био кажњен за оно што је чинио.

162. – Посланица граматику Офелију

Како треба да разумемо реч: „И једите хитно"[340].

Заповест: „Јешћете Пасху у журби"[341], неки су мислили, као што се чини, да је речена, јер су требали брзо да оду из Египта. Нека ово разумеју и овако (зато што је мудрост неписменог (човека), да се свађа о стварима које не доносе никакву штету слушаоцима), међутим (ово) „у журби" је опасност да се једна радња догоди пре (неке) друге радње. Зато се и значајним (људима) називају они који се истичу својим напретком и разликују се од злих. И у ово нас уверава Исократ, онај коме се веома много дивиш, који пише Димонику[342]: „Навике злих људи нестају у (веома) кратком временском року, а од значајних (људи) ни цео (један) век не може да их искорени". Треба да будеш значајан (човек), то јест пријатељ врлине, онај који ће да једе Божанску и истиниту Пасху. И ово што је речено знају посвећеници у тајну, сагласно са духовним уређивањем Законодавца.

[340] Изл 12, 11.

[341] Исто. Слободан превод.

[342] Димоник је био антички краљ у граду Китиону на Кипру.

163. – Посланица Евлогију

Против Оригена.

Реч о паду душа, која као што верујем, није истинита, већ се сматра вероватном, поред много осталих, међутим, дефинитивно постоје два аргумента, који по мом мишљењу, изгледа да је оспоравају. Први аргумент је то да није јасно речено у Светом Писму, а други је потпуни заборав. Јер они не разумеју какав је скандал могао да се изазове, због тога што је ово Оригеново учење било јавно проповедано. Јер лакше би се вратила у почетно стање душа која је пала ако би ово знала, међутим, такав је овај апсолутни и дубоки заборав, да се због њега душа оданде ничега не сећа, а ако би се ових (ствари) сетила, могла би (још) брже да се врати оданде одакле је испала, чак иако би требало да претрпи безброј мука. Јер као што, ако је један царев син због лењости изгубио царску славу и више воли да живи са разбојницима и убицама, сећање на своје првобитно благостање може без (велике) муке да га веома брзо поново поврати у очево достојанство. Међутим ако се потпуно угаси из његове душе сећање на прошле (ствари), тада неће тешко подносити дружење са разбојницима, него ће живети са њима са великим задовољством, али неће моћи да учини ништа од онога што би могло да га поново врати у царство, о коме уопште нема ни свести да постоји и не чинећи оно што би га могло одвести тамо, неће се (тамо) никада вратити.

А реч о сећању душе, ако би пад душе био истинит, све људе би одвела у повратак и јасно учење Светог Писма о томе би га (још) више потврдило. Верујемо да су и неке друге (ствари), које су више од наше вредности, сакривене, али ово, као што верујем, изгледа (да

је) веома много корисно, то да не знамо која се од ове две (ствари) дешава, тако да су у наш живот ушла многа учења. Јер једни мисле да се заједно са телом гаси и душа, а други опет да су дошли у овај живот само са циљем да уживају његове благодети. Једни су такође замишљали аутоматизам, а други су оно што се тиче њих поверили судбини и рођењу настајању и срећи[343]. Једни опет кажу да је свет рођен, а други да небо ужива Божију промисао, а земља не; једни да је тело створено из зла, и не може да буде средство врлине и безброј других (ствари), које ћу изоставити да не бих дужио овај есеј.

Све ово би било уверљиво, ако би сећање на претходно стање постојало у души, ако би била истинита реч о паду душе и ако би се у Светом Писму најјасније проповедао пад душе из претходног стања, позивајући човека на повратак. Јер у вези првога и Грци и варвари, а у вези другог Јудејци и Хришћани и сви они коју верују у Свето Писмо су сазнали оно што је било неопходно да знају. Видим да и тело, које је затвор душе, не само да не спречава, већ увећава грехове. Јер како се кажњава душа која је добила највећу слободу да греши? Постоји ли већи грех за душу од убиства или прељубе, или магије кроз лекове? И ако би се укинула душа, да би се уразумила чак и ако то не жели, ово учење би имало оправдање. И коју казну подноси душа, предајући тело уживањима и блудничењима и другим противприродним телесним уживањима, које још ни тело не жели да остави, она која се нада дубокој старости, она која чини све, да се нипошто не спречавају телесна уживања, она која много

[343] Судбина, настајање и срећа су једна и иста ствар. Види Βιβλίο Γ', Ἐπιστολὲς ΚΣΤ, ΡΛΕ, ΡΝΔ, ΡΣΑ.

пута буди и успаваног и предочава му и подстиче га на пут разврата? Нико, желећи да казни онога који је згрешио, му не даје велике поводе за изопачење. Зашто пророк каже: „Из утробе мајке моје Ти си Бог Мој"[344] ако је постојао и пре рођења? И како се проповеда васкрсење тела, а не враћање душе у пређашње бестелесно стање? И зашто су Авраам и Ана оплакивали своју бездететност? И како, се ово сматра благословом: „Рађајте се и множите се, и напуните земљу"[345]? Јер смо дошли на овај свет да би смо се борили, а не да би били кажњени за претходне грехове. И ако смо упали у борбу због немара, а тражили смо одмор, тада и само тада нећемо праведно задобити победничке венце.

Међутим, они који су учили да је тело зло, саветовали су да се човек посвети врлини (јер су је они сматрали најбољим водичем ка повратку), али исто тако и Црква која одлучно тврди да ће повести људе у борбу, охрабрује нас ка врлини (јер је обећано да ће кроз њу, они који ће победити, бити проглашени победницима и овенчани на небу), да прекинемо онда да се свађамо о спорним стварима, и да се усмеримо ка ономе што сви заједнички исповедају – ка врлини. Ако и ми и они обожавамо врлину, али је нисмо испоштовали иако јој се обе стране диве, предајемо себе ономе што се сматра да није очигледно. Јер или ако је душа отпала од првобитног блаженства, као што они кажу, потребна је врлина за њен повратак, или ако је дошла на овај свет да се бори, као што ми говоримо, у сваком случају се победнички венци плету једино врлином.

---

344 Пс 22, 10. Слободан превод.

345 Пост 1, 28.

164. – Посланица ђакону Јовану

О (стиху): „Јер ће анђелима својим заповедити за тебе"[346].

Стих „Јер ће анђелима својим заповедити за тебе, на руке ће те узети, да се не спотакне нога твоја о камен"[347], говори и о праведнику и за ђавола, који је лукаво размишљао или је размишљао како жели да га превари, или је размишљао зло, а Христос га је јавно и брзо прекореo, говорећи: „Али и то стоји написано: Немој кушати Господа Бога свог"[348]. Јер је Бог обећао помоћ ономе који је у опасности, а не оном који Га искушава; оном који се налази у нужди, а не оном који се хвалише, и тежи испразној слави. Наравно не говорим о себи, коме су потребни и анђели да бих био спашен, већ Псалмопојац говори за праведника.

165. – Посланица презвитеру[349] Јераку

О стиху: „Не могу сви примити те речи"[350].

Ово што је речено о девствености, „Не могу сви примити те речи, до они којима је дано", је речено не зато што је некима то дато неким жребом (јер им није дато Царство Небеско као награда), већ прво да се види, да имају потребу за помоћју Божијом они који се боре у овој борби која превазилази моћи наше приро-

[346] Пс 91, 11.

[347] Пс 91, 12.

[348] Мт 4, 7.

[349] У Ватиканском кодексу 650 записано је „најсветлијем".

[350] Мт 19, 11.

де. Следеће, да овај савет силази са неба, не доносећи закон, већ се користи као поука. Треће, да се даје онима који су јачи од неуздржања, који призивају савез са небесима и постовима и бдењима чувају ову драгоценост и не предају се звери кроз лењост и уживање. Јер ако би се Царство Божије давало жребом, била би сувишна награда. Није дато ни на поклон, већ је дато онима који желе да га узму. Зато што онима који га не желе нико им га неће (ни) дати[351].

166. – Посланица презвитеру Архивију

О стиху: „Јер у њему живи сва пунoћа Божанства телесно"[352].

За стих: „Јер у њему живи сва пуноћа Божанства телесно", си сам рекао да га не разумеш, међутим, ја мислим да је речено „телесно" уместо „суштински". Јер оним пресветим храмом Христовог тела није управљала Божанска енергија, која се рађа из њене суштине, него суштина која има безброј енергија, која нема делимичну благодат, већ је извор свих добара. Он, каже, који влада заједно са Оцем и држи узде над целим небеским светом, и кормиларећи земаљским стварима постао је човек, и са генералским оружјем стао је у борбени поредак, да и њих доведе у ред, и да дарује победу људском роду, и да потуче до ногу подмукле демоне, и да укине њиховог вођу, који се на-

351 О истој теми Богоносни Игнатије говори у својој седмој посланици: „Јер хоће то нама да учине, и Бог је спреман то да да", као што и Григорије Богослов каже: „Онима који су изабрали добро, Бог пружа руку", али и код свих отаца је распрострањено ово учење.

352 Кол 2, 9.

дуо због велике гордости, и да испуни Цркву са безбројним даровима. Цар, каже, је постао генерал, а није генерал који се украсио царским достојанством. Цар је обликом слуге сакрио своје достојанство у строју, а није генерал који је прогласио себе достојним царске власти. Био је цар који је установљавао законе, а не генерал који је покушавао да их доноси. Јер ово: „Ја вам кажем" је карактерна црта цара. Јер ово: „Хоћу, очисти се"[353], је карактерна црта самодржца. А ово: „Нека ти буде како хоћеш"[354], је карактерна црта оног који има самосталну власт. Ово: „Ћути, престани"[355], је карактерна црта господара и друго слично (томе), да све не набрајам одуговлачећи ову реч. Ако те, пак, узнемирава Христово страдање, које је дрскост против Бога, али је додирнула само тело, послушај врховног апостола који каже: „Јер Христос пострада за нас телом"[356].

Ако је онај који је држао кључеве од небеса[357] рекао да је уопштено пострадао телом, које једино и може да прихвати страдања (јер Божанско је бестрасно) и ако су Јудејци, убивши наследника, претрпели веће зло од сваке трагедије, нека те не узнемирава страдање, него да те одведе у (још) већу захвалност чињеница да је нестрадални цар, који не прихвата ни сенку промене[358], предао своје тело и рекао много тога као нејак човек, да би тактичком преваром победио лукавог, и пошто је постигао светле победе, попео се на не-

353 Мт 8, 3.

354 Мт 15, 28.

355 Мк 4, 39.

356 1 Пт 4, 1.

357 Мт 16, 19.

358 Јак 1, 17.

беса обукавши се у првину наше природе. Ако је био само обичан човек, као што кажу, који је (само) био украшен Божанском благодаћу, из ког онда разлога Јудејци, који су убили многе свете људе, нису претрпели ниједно такво страдање, док је њихово страдање проузроковано убиством Христа превазишло сваку трагедију, упоређено са њиховим (дотадашњим) страдањима? Међутим, очигледно је да су ови праведници пострадали од Јудејаца били свети, а Јединородни Син је прихватио да постане човек. Јер то што су одведени у страдање не са истим достојанством, него они бивајући слуге, а Христос Владика, проузроковало је Јудејцима неопростиву казну. Пошто каже: „Ово је наследник"[359], а виноградари су се устремили да убију наследника, не слугу једнаког њима, већ истинског Сина Домаћиновог, а не једног од оних који је унапређен у достојанство (Божијег) усиновљења. Јер како је после слугу послат Син, кога су требали да се постиде[360]? И зашто је назван другим човеком са неба? И како је Бог дошао међу људе, или како је сарађивао са човеком? Како је понизио самога себе, а био је једнак Богу[361]? И како је Бог послао свога Сина у обличју греховног тела[362]. И како нису понижене пресвете тајне, мислећи да је то тело и крв људска обичног човека? И како је рекао: „Али си ми тело приправио"[363]? Како је такође неопходно да Он има нешто од онога што се приноси[364]? И како је поробљене искупио својом сопственом

[359] Мт 21, 38.
[360] Мт 21, 37.
[361] Фил 2, 8.
[362] Рим 8, 3.
[363] Јевр 10, 5.
[364] Јевр 8, 3.

крвљу[365]? И како су разапели Господа славе[366], и како је Логос постао тело[367]? Такође како је Отац, који је много пута и на различите начине говорио кроз пророке, а касније им се обраћао Сином[368]? И како је Син на сличан начин постао учесник истих страдања[369]?

Али да не изазовем превелику пометњу у твојим ушима наводећи ти све ствари, рећи ћу ти закључак ка коме све води. То да говори смирено, а Бог је, и то што је по домостроју а и корисно је, и не квари уопште пречисту природу, и то да је човек, а да говори о Божанским и натприродним стварима, представља највећу могућу смелост. Јер је цару дозвољено да говори са скромношћу и умереношћу, а војнику или генералу није дозвољено да се обраћа царским гласом. Да је био Бог, као што и јесте, при очовечењу би било места и за скрушено понашање, а да је био само човек, не би било места за небеске ствари.

167. - Посланица Нилу

О мудрости Данила и три младића.

Тада када су се Вавилонци преузносили због својих војних успеха и надимали се из уображености због својих победа и разметали се због пророчанства, Бог их је запрепастио, показујући поробљене младиће, не мудријима од њих по поређењу (јер поређење бива само између једнородних ствари), већ као најмудрије.

[365] Јевр 9, 12.

[366] 1 Кор 2, 8.

[367] Јн 1, 14.

[368] Јевр 1, 1.

[369] Јевр 2, 14.

168. – Посланица ђакону Јовану

О стиху: „Ко преступи закон Мојсијев без милости да умире код два или три сведока"[370].

И док Закон неумитно кажњава оне који чине грехове веће од могућности опроштаја, када је дошла благодат и крштењем усмртила смртан и живот пун страсти, кроз ново рођење, као аутоматски, обновила је човека у други живот, и наредила му је да најбољим начином живота осуши, или још боље да умртви страсти, док оне који су згрешили а нису се покајали, њих је строжије казнио него што је предвидео Закон и запретио им је казнама. Они који су удостојени тако великог дара и уздигнути су у царско достојанство, и постали су учесници Божанских тајни и благодати, ако би касније показали немар, били би удостојени много веће казне. И ово потврђује Павле, говорећи оно што си желео да сазнаш: „Ко преступи закон Мојсијев без милости (да) умире", то јест без сажаљења и размишљања и опроштаја „код два или три сведока", то јест да буде каменован. „Колико мислите да ће горе муке заслужити"[371], каже, онај који својим делима вређа Оног који га је ослободио и учинио му почаст?

169. – Посланица Епископу Исидору

О стиху: „Блажени миротворци..."[372].

Спаситељ је благосиљао миротворце и обећао им је да ће бити синови Божији, прво они који се помире сами са собом и не противе се (себи), већ спречавајући

[370] Јевр 10, 28.

[371] Јевр 10, 29.

[372] Мт 5, 9.

у себи грађански рат тиме да потчињавају тело духу и убеђујући га да као ниже буде поробљено вишим, ропством које је боље од сваке слободе и царске власти, а (тек) после тога мирећи друге, који се противе сами себи и другима. Јер нико не би могао да дарује другом оно што сам нема. Зато се и дивим ненадмашној великодушности Божијег човекољубља, јер обећава да узвраћа добрим не само онима који то задобијају својим трудом и знојем, већ и срећом на неки начин, и пошто је мир врхунац свих ствари које изазивају велику радост, када он недостаје, ништа од онога што доприноси душевним и телесним уживањима неће важити, јер рат гаси мир. Добро је рекао, да ће се миротворци назвати синовима Божијим, и ова награда се додељује само за овај подвиг. Јер пошто је Он, бивајући истински Син Божији, измирио све, чинећи своје тело војним утврђењем врлине, и два народа, оне који су веровали од Јудејаца и друге од незнабожаца, пошто их је уобличио у новога човека и сјединио небеско и земаљско, логично да је онима који чине ово исто, наравно колико им је могуће, рекао да се сете овог (Божанског) наименовања и стећи ће достојанство усиновљења, које је најузвишенија дефиниција блаженства.

170. – Посланица презвитеру Зосими

За које грехове Закон даје опроштај кроз жртвоприношење.

Закон је кроз жртвоприношење, или милостињом, или прописима за очишћење опраштао оно што се сматрало греховима, а оно што су (заиста) били греxови није! Оно што превазилази границе опроштаја, то је осудио на смрт. Заиста је наредио да се усмрте на

сваки начин они који греше, не да би смо ми чинили (то) исто, то јест ако неко не буде ухваћен у греху да баци камен на грешника ухваћеног на (делу), него са циљем да они који (то раде) буду чисти од неопростивих грехова и да би изнели оптужбу против оних који су сагрешили. Зато што је веома неразумно и страшно, да превидимо многе (људе) који чине велике грехове, али нису ухваћени, а да каменујемо оног који је учинио мањи грех, али је ухваћен.

171. – Посланица схоластику Ирону

О Божијој промисли.

Не само оно што не зависи од нас, мудри (мој), као што мислиш, већ и оно што можемо да учинимо, ако нам не дође велика помоћ (Божије) промисли, не бисмо били у стању да то доведемо до срећног завршетка. А доћи ће у сваком случају онима који чине све што зависи од њих без оправдања и не изостављају ништа од онога што овоме доприноси. Јер промисао Божија подстиче оне који не желе да се труде, а оне који желе да се труде и чине све и подвигу се предају са ревношћу, у сваком случају ће их узвести на врх подвига.

172. – Посланица презвитеру Емилијану

Да није мала корист од приповедања највећих подвига.

Није мала корист од приповедања највећих подвига[373]. Зато што душе које спавају оснажује ка врлини,

[373] Други рукопис: «Οὐ μικρὰ ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν μεγίστων κατορθωμάτων

а оне троме чини делотворнијим, а оне које целивају зло, њих учи да црвене од срамоте и води их ка покајању. И управо ово желећи да покаже писац *Прича Соломонових* је рекао: „Лепе речи су саће од меда”[374]. Добрим (људима) назива оне који се крећу око побожности и врлине, а не оне који се горде вештачким улепшавањем, већ који природну лепоту истине износе из себе самих. Не оне који језде на песничким и реторичким двоколицама, него оне који практикују урођено и дато им од Бога (пешадијско) марширање. И каква је корист од овога? Научи нас мудри мој: „Слаткоћа из ових речи је терапија души”[375].

Пошто није мала корист коју проузрокују јунаштва старих нараштаја, (треба) стално да износимо њихове подвиге и њихова одликовања и током наших сабрања и током појединачних разговора. Јер ће на овај начин много духовних болести, како тајних тако и јавних, наћи одговарајућу терапију.

173. – Посланица ђакону Илији

У стиху: „Пазиће на речи своје на суду”[376].

Не треба, о најмудрији, да убрајамо међу људе оне који похваљују друге ради неке услуге, а када мрзе осуђују, већ само оне који нас воле и који нас прекоревају исправним судом. Зато и Псалмопојац, проглашавајући праведника, заједно са његовим другим врлинама, додао је и ово: „Пазиће на речи своје на

ὠφέλεια», Vat kod 650.

[374] Пр 16, 24. Слободан превод.

[375] Исто.

[376] Пс 112, 5. Слободан превод.

суду"[377]. Јер не постоји ништа тако добро као здраво расуђивање. Јер они који га немају и следе своје жеље, и ласкају онима које треба да прекоре, а осуђују оне који треба да буду похваљени, они су најнеслободнији људи и треба да се уврсте по својој природи у категорију неразумних животиња.

174. – Посланица Епископу Марону

О овоме што је речено: „Гле, поштовање Бога је мудрост"[378].

Не изгледа ми да је чувени Јов, одређујући мудрост и ученост, рекао: „Гле поштовање Бога је мудрост, и уклањати се од зла јесте разум"[379].Заиста је највиша мудрост исправно схватање Бога и најбожанскија наука је најбоља пракса. Јер овим првим човек исправно верује у Бога, а другим се уздржава од зла. Овим првим човек богословствује сагледавањем стварности, а другим напредује чињењем добрих дела. Ако је онај који воли Бога мудар и учен човек, а истовремено има и теоретску врлину и праксу, једну као душу, а другу као тело, зашто сматрамо да сувишно филозофирамо, у тренутку када смо равнодушни према најбољем владању, а старамо се само о речитости?

[377] Исто.

[378] Јов 28, 28.

[379] Исто. У српском преводу уместо науке стоји разум.

175. – Посланица презвитеру Ирону

О стиху: „Ако те ко удари по десном образу...”[380].

Ако би то да нас неко удари и да нам учини неправду, мудри мој, био пораз, (онда) не би ни Христос ни Павле говорили супротно. Јер је Владика установио: „Ако те ко удари по десном образу, окрени му и други”, а апостол нас је посаветовао: „Зашто радије не (пре) трпите неправду”[381]?Ово је нови закон о борбама, јер је и новији начин награђивања. Јер не постоји више венац од дивље маслине и храњење уританијуму[382], нити статуе од бакра, које сијају (као да су) од злата, пошто су ово јадне и безвредне награде, већ као награде (постоје само) Царство Небеско и живот који не познаје крај. Немој да мислиш, да када се повучеш и супроставиш ствари на филозофски начин, да си поражен, већ да стремиш победи која се налази у ономе што се сматра поразом. Ако се чудиш због овог што је речено, једним примером учинићу јаснијим оно што мислим. Прича се, да је неки цар, који је требао да се сукоби са непријатељима у поморској битки и видећи да су бродови непријатеља много бројнији од његових и повлачећи се пред непријатељима који су га нападали, рекао: „Не бежим, већ тежим свом интересу, који се налази иза (мене)”. Ако се и овде, у наизглед поразу и повлачењу налази корист и победа, да не нападамо оне који нас ударају и чине нам неправду, већ да се повучемо пред њима. Јер ово је закон небеских подвига.

---

[380] Мт 5, 39.

[381] 1 Кор 6, 7.

[382]Ританио (τὸ πρυτανεῖο) је било седиште управе у античкој Грчкој, налазио се у центру града на централном тргу.

176. – Посланица Евлогију

О стварању света.

Велики тајновидац Мојсије није написао просту историју која је могла да забавља (људе), већ пошто је требало да се установи Закон, Створитеља унапред представља и као Судију света, као и стварање света да не би исказао поштовање које приличи Богу појединачним деловима света[383]. Затим је додао награде светима и казне грешницима и тако је наставио ка доношењу закона, да би, потврдивши будуће догађаје претходним стварима подстакао поданике ка вери и праведности.

177. – Посланица Филитрију

У стиху:
„Требало је дакле моје сребро да даш..."[384].

Толико далеко од срамоте је поставио то да не може да убеди грешника, иако чини и говори најбоље, да је сам судија одлучио да каже оном који ничим није допринео спасењу свога ближњег: „Требало је дакле моје сребро да даш трговцима, и ја дошавши узео бих своје са добитком"[385]. Дакле, да каже: Требао је да оправда поверење које сам му дао, требао је да покаже беспрекоран живот. Јер то да изврши подвиг до краја, не припада оном који то само говори, већ је очигледно да припада оном који то слуша, као што је показао[386]непристрасан Христов суд.

---

[383] Пост 1, 1.

[384] Мт 25, 27.

[385] Мт 25. 27.

[386] Ватикански кодекс 650 уместо„δεδήλωκεν" има „κεκύρωκεν".

178. - Посланица схоластику Доротеју[387]

Похвала Аврааму због жртвовања Исака[388].

Немаш ништа светлије да кажеш од овога што говорим, ни једнако победи коју је постигао Патријарх Авраам. Јер је није постигао против тиранина, већ против најтиранске природе. Све помисли беху наоружане, не погледом, већ урођеним састрадавањем, смртно су га повредиле, а он је остао нерањив и било је као да је неко видео саму природу да је бачена доле заједно са оружјем и војницима, међутим, он да стоји са уздигнутом руком, која није држала венац, већ нож светлији од сваког венца. Зато и све помисли, уплашене од држања овог човека, стајале су подређене њему, и дрхтале су више него што дрхте цареви телохранитељи у присуству цара. Својим строгим погледом их је све потчинио, а мноштво анђела је тапшало одозго, и Бог га је прославио. И ако заиста[389]желиш да се у то увериш, видећеш ово што се дешава у светским стварима.

Заиста, када један атлета победи, не неки проповедник који стоји доле, већ сам цар,који седи видоко, устаје и проглашава победника Олимпијских игара, нећеш ли сматрати да му је ово светлије од венаца? (То) је очигледно свима. А када га, не смртни цар, већ Сам вечни Цар, не само у арени пуној људи, већ међу анђелима и арханђелима и пред небеским силама прославља, вичући снажним гласом са неба, не превазилази ли ово сваку границу сјаја? И наравно да ћу ја (ово) потврдити! Према томе, ако и ми желимо да поста-

---

[387] Ватикански кодекс 650 има уместо Доротеја, Теодора.

[388] Пост 22, 1.

[389] Други натпис уместо: „τοῦτ᾽ ἀληθές".

немо прослављени и овенчани победничким венцем, да себе посветимо Богу и да не постоји у нама ништа смртно, нити нека овоземаљска страст, него, опростивши се са свиме тиме, да говоримо и чинимо оно што је достојно неба.

179. – Посланица Нилу

О овоме што је рекао Господ: „Да гледате на Мене..."[390].

Мислим да нико није претрпео такве муке какве је претрпео Цар Небески на тако нечастан начин, када је дошао овде, од оних због којих је дошао да их спасе, који није сматран достојним да буде ослобођен пре лопова и убице, већ је понижен шамарањима[391]. Ако и претпоставимо да је неко други претрпео исте муке, али због чињенице да нису били истог достојанства они који су то претрпели, опет се показује да су муке биле неједнаке. Јер није исто да вређаш цара и обичног грађанина, ни господара и роба, јер увреда против цара, још и да је (веома) мала, осуђује се (као) нешто велико, сразмерно достојанству оног који је то поднео, док увреда против обичног грађанина, и ако би била веома велика, умањује се гнев и много пута се опрашта. Ово сам рекао, пошто си питао, шта значи ово што је рекао Христос: „Да гледате на Мене...".

Ово што Христос говори у кратким цртама је следеће: Пошто су бестидни Јудејци, савладани великим бесом, сачинили трагедију која се дрзнула (да устане) против Бога, али је додирнула (само) тело јер Божан-

[390] Овај стих није пронађен.

[391] Мт 26, 67-68.

ство је бестрасно), а они који су после овога требали да буду понижени, можда се десило да су се разбеснели, јер су и поред свог достојанства доживели такво страдање, тако да је њима рекао: „Да гледате на Мене...". Наравно да говори, да је ово што су се усудили да ми учине подмукли Јудејци било неподношљиво, али хајде да прихватимо да је било мучно. Шта би могао да каже неко и за издајника, који је био презасићен (Његовом) мојом благошћу и окренуо је против мене своје засићење? Са овим бајалицама ублажавате и кротите (Његово) срамоћење. Јер ће се лако повући пред онима који певају ове песме.

180. – Посланица презвитеру Теодосију

Зашто је Христос,
када је ишао на распеће,
прекореео жене које су Га оплакивале[392].

Ни храброг атлету који одлази у борбу и маже се уљем[393] и прима ударце, не треба да оплакујемо (зато што се његове муке завршавају венцима), ни најбољег војника који одлази у рат и треба да претрпи повреде и клања, не треба да га оплакујемо (јер ће да се врати као победник и подићи ће споменике у његову част и задобиће прослављања), него треба да оплакујемо оне који трче у разбојништва и убиства, и то нарочито када чине преступе и када их касније због њих кажњавају. Како си онда тражио да сазнаш, из ког разлога, док су жене оплакивале Христа, када је корачао ка крсту као победник, не само да није прихватио њихово оплаки-

[392] Лк 23, 28.

[393] Премазивање уљем пре саме борбе.

вање, него их је чак и прекорео? Јер је очигледно, да ономе који страда против своје воље, саосећање других пружа утеху, а ономе који страда својом вољом њега то вређа. Јер заиста саосећање других вређа човека чије страдање није противно (његовој) вољи. И пошто је Христос добровољно корачао ка страдању, да укине смрт и ослаби ђавола, а (жене) су оплакивале Онога коме су требале да кличу и аплаудирају, због тога их је, као што мисле неки, (Он) проклео. Међутим, истина је да је прорекао зла која треба да им се десе. Јер није исправно да плачу за Оним који је победио грех и жури да усмрти и смрт и да веже ђавола, али и да ослободи оне који су поробљени од свега овога.

181. – Посланица презвитеру Јераку

О стиху: „Не дајте светиње псима"[394] и ономе што му следи.

Заиста је достојна дивљења Божанска заповест, за коју си ме замолио да ти је протумачим. Јер ово: „Не дајте светиње псима, нити бацајте бисера својих пред свиње, да их не погазе ногама својим и окренувши се не растргну вас"[395], има следеће значење. Пошто је Божанска реч света и заиста скупоцени бисер, а пси и свиње су не само они који греше око догми, већ и у пракси, а гажење бисера је расправа и жеља за свађом, јер први покушавају да оповргну истинитост догми, а други скрнаве најбоље понашање[396], а растрзање

[394] Мт 7, 6.

[395] Исто.

[396] Св. Отац вероватно мисли на Божију државу.

представља презир и непоштовање оних који проповедају Божију реч и саветују људе да живе најбољим животом од стране људи који живе неморално. Зато је и рекао: Не бацајте реч, као да је јефтина и лако доступна, да ни она не би била ниподаштавана, нити ви да будете исмејани од стране оних који нити говоре, нити чине било шта исправно. Наравно неки, ненамерно, говоре да (Он) каже да се и свештенство не даје развратнима и нечистима, да и њега не унижавају и да не нападају оне који су их рукоположили, уништавајући лепо мишљење које су имали пре овога. Међутим, пази и на лаике који греше, да им не дајеш Свете Тајне. Такође да пазиш и на оне који се претварају да се предају вери, али се не удаљавају од брига овог света, којима Бог забрањује да им буде дато крштење.

182. – Посланица ђакону Исидору

Из Псалтира.

О натписима Псалама.

Када их је сам Псалмопојац искомпоновао, стављао је натпис на псалам: „Ода Давидова", међутим када га је саставио, а други искомпоновао или је своју мелодију препевао од (неког) другог или преко њега се обраћао човеку Христу, насловио је тада: „Псалам Давидов". Јер нису сви певали, који су саставили мелодије, нити су сви певачи састављали мелодије, већ су једни учинили ово, а други оно, а трећи су опет учинили обоје, јер је Свети Дух свакоме дао одговарајућу харизму.

183. – Посланица ђакону Павлу

У Божијој енергији[397] реч „како" не сме да постоји.

Када делује Божанска сила, да се не истражује „како". Јер иако се много тога издешавало и дешава ван природе и људске логике, међутим, ништа није изнад Бога, који лако ствара и оно што је потпуно неочекивано.

184. – Посланица Мартинијану, Зосими и Марону

Из књиге *Прве о Царевима*: Да преступник неће избећи правду, као што је није избегао ни Јоав[398].

Да преступник неће избећи казну, него ће или у овом или у оном свету бити кажњен, и да су многи кажњени и у овом и тамо у оном свету, не потврђује само моје мишљење, већ и речи Божије. Наравно, изоставићу многе примере из Светог Писма, међутим подсетићу на једног човека, који је мислио да ће неком исконструисаном мудролијом и лукавством избећи казну, али то није могао. Ради се о Јоаву, Давидовом војсковођи, који се истицао у војној вештини, снази и коришћењу копља, али када је убио из зависти и лукавства своје колеге војсковође, на крају није избегао казну. Мислећи да ће са неком вештином и преваром да је избегне, Адонију[399], сина царевог и свога пријатеља није одбацио, већ је сарађивао са њиме у његовом постављењу за цара, очекивајући да ће да избегне каз-

[397] Божијем деловању, дејству.

[398] 1 Цар 2, 26-34.

[399] 1 Цар 2, 13–25.

ну не само због убистава која је учинио, ако претходно учини услугу ономе који ће засести на престо, већ ће да добије опроштај за своја злодела. Зато је он нарочито и кажњен. Јер оно због чега је, плашећи се како ће се (то) десити, сарађивао са тиранином, то лукавство је управо проузроковало његову казну и оним са чиме је мислио да ће да избегне Давидова проклетства, истим тиме их је учинио још делотворнијим, и његова мудролија је постала замка, и ово што је избегао да то не претрпи, то је бежећи управо претрпео, и оно што је требало да одврати лоше ствари, нашло се како проузрокује велике несреће. Ако није могуће избећи казну, како ви који имате душу наоружану сваком нељудскошћу и дивљаштвом, мислите да ћете помоћу лукавстава и интрига и превара, да избегнете казне за преступе које сте учинили?

185. – Посланица схоластику Петру

О стиху: „Опростите, и биће вам опроштено"[400].

Наравно, ако би имао новца, давао би онима који имају потребу (за њим), то знам веома добро, међутим чудим се како, када ти траже опроштај, ствараш потешкоће, иако нам ова бесплатна помоћ (опроштај) неће користити (ништа) мање од луксуза (скупоцене помоћи), која је давање новца. Јер са нашом дарежљивошћу у погледу материјалних добара, док истовремено не опраштамо онима који су нам криви, наше спасење је у опасности. Јер Божија реч виче: „Опростите, и биће вам опроштено"[401].

[400] Мт 6, 14.

[401] Исто.

186. – Посланица Олимпиодору

Да треба кроз тварни свет да сагледавамо невидљив (свет) помоћу мисли, а не очима, умом, а не погледом.

Где постоји борбени поредак, тамо је неопходан и командир, и где је постројен коњички пук, тамо постоји и заповедник коњице. И где је брод, јасно је да постоји његов градитељ и где постоје музички инструменти тамо се налази и музичар. Треба, дакле, и кроз тварни свет да сагледавамо невидљив свет помоћу мисли, а не очима, умом, а не погледом.

187. – Посланица војнику Исаији

Да ће већу казну да поднесу, од оних који су раније грешили, они који гневе Бога после (добијања) благодати.

Заиста је (једна) од срамотнијих ствари, или вероватно (једна) од најсрамотнијих, не само да смо усмртили урођено семење врлине, које су (наши) стари веома пажљиво обрађивали, већ (што) смо издали узвишенији од сваке речи савез, који смо стекли доласком Христовим.

188. – Посланица архиђакону Пелусија Лукију

О онима који болују од среброљубља.

Ђакони Светог жртвеника су очи Епископа, међутим ти, који си по допуштењу Божијем њихов вођа,

дужан си да цео будеш прекривен очима, као многооки Херувими и пошто их опонашаш својом близином Богу у олтару, али, као што сазнајем, не твојим (начином) живота, већ само током литургије. И немој да помрачујеш својим непристојним пословима ону часну групу[402] и свештенички хор и Епископа који у тебе има потпуно поверење, нити да прљаш Свети олтар својом похлепом, нити да сабираш новац од цена за рукоположење. Јер је Господ бичујући[403] избацио из храма оне који су продавали голубове. Наиме, да и ти не би био заједно са њима избачен напоље, престани да се богатиш на овај начин и да сакупљаш дрва за будући огањ.

189. – Посланица Епископу Аполонију

Зашто су Фарисеји осуђивали Спаситеља, јер је јео заједно са цариницима и грешницима[404].

Фарисеји су осуђивали Спаситеља, јер је јео са цареницима и грешницима. Пошто је Мојсијев Закон направио поделу између светог и нечистог, не знајући да је Христос, превазилазећи суд Закона, даривао човекољубиву благодат. Јер је Закон спречавао зло, а благодат га преображавала у добро. И ово потврђују Закхеј и Матеј и сви они који су се после пораза поново уздигли.

---

402 Св. Отац мисли на групу ђакона у којој је он вођа.

403 Мт 21, 12.

404 Лк 5, 30.

190. – Посланица Атанасију

О стиху: „Блажени сте кад вас оптуже"[405] и (о) осталом.

(Треба да знамо да су ове посланице нађене касније).

Владика Христос је благосиљао оне који су због Њега чули изговорене и неизрециве ствари, ако су они који их говоре ухваћени у лажи. Треба дакле да знамо, да обоје треба да постоје код човека који жели да достигне највеће блаженство, наиме и то да страда због Христа и то да је лажно оно што се говори, од којих, када недостаје једно, ни друго није много од користи. То јест, наравно да користи, али не тако пуно. Јер, ако страдамо због Њега, а чујемо истините оптужбе, неопходно је да црвенимо од стида, јер по једном предуслову за блаженство напредујемо а по другом бивамо прекорени. Ако, са друге стране, не страдамо због Њега, а лажне су оптужбе које чујемо на наш рачун, наравно добићемо плату због стрпљења, али нећемо достићи највеће блаженство, које не можемо да достигнемо, ако истовремено не постоје оба предуслова.

191. – Посланица презвитеру Атанасију

О човеку који је болестан, а не жели да се ослободи болести

Човек који не само да пати од најнеподношљивије болести, то јест од злобе, и не жели да се од ње ос-

405 Мт 5, 11.

лободи, и сем тога још и плаче за онима који су се од ње ослободили, је веома јадан и несрећан, иако он можда, због неизлечиве лењости, себе сматра блаженим.

192. – Посланица схоластику Теодосију[406]

О стиху: „Брак да буде у свему частан... "[407].

Частан брак нека има себи одговарајуће хвалоспеве, јер је дат од Бога и поштован је од људи, међутим да се не упоређује са девственошћу, него да остане у својим границама. И ако си, желећи да га украсиш више него што треба и да га похвалиш, рекао да и небо долази у додир са земљом преко кише и да Сунце обасјава Месец и да се реке мешају са морем и да се свака врста копнених и летећих и морских (животиња), којима Он влада, одржава смењивањем нараштаја, међутим то је све инфериорније у поређењу са анђеоским начином живота, којима је потреба за браком сувишна и нежељена. Наравно могу да покажем (и) много (животињских) родова на земљи, који се рађају без телесног односа, али то нећу учинити. Осим тога кажем, да је брак и потребан и неопходан када има за циљ рађање деце, а не разврат. И вероватно бих рекао ово да брак не треба да се упоређује са небеским достојанством. Јер брак треба да се поноси са овоземаљским примерима, али да се не користи натприродном супериорношћу девствености. Световни (људи) су они који јесу и називају се љубитељима брака, а истински љубитељи

406 У Ватиканском кодексу уместо Теодосије написано јеТеодор.

407 Јевр 13, 4.

девствености су они који су уписани у анђеоске војне редове. Јер мистична *Песма над песмама* каже: „Да њих окружује сјај као војска са заставама"[408]. Пошто код девственика ништа није без реда, нити неправилно, већ је све уређено редом, ритмом и хармонијом. Наиме, као што се небо разликује од земље, а душа од тела, тако се разликује и девственост од брака. Јер према моралној чистоти девственик се поистовећује са анђелима, а према браку се ожењен човек уопште не разликује од животиња, којима је телесни однос неопходан и изгледа да овековечава продужење врсте.

193. – Посланица Нилу

О жени која је дала две лепте[409].

Наравно, што се тиче животних ствари, оно које желимо, не следи увек моћ да се оствари, јер велика дела превазилазе наше личне могућности, међутим, у духовним (стварима) могућност остварења следи ономе што желимо. Јер оно што се постигло сразмерно нашој снази показује се великим до неба. Тиме што је ставила две лепте у храмовну касу, жена удовица се прославља као она која је превазишла све краљеве и краљице. Јер се није расуђивало о ономе што је дала, већ о њеној намери, која је дала сву своју имовину и тако ју је овенчао сам Судија.

---

408 Песма над песмама 6, 4. Грчки превод не одговара српском преводу. Једино што се слаже са српским преводом је: „ ....као војска са заставама".

409 Лк 21, 1-3.

194. – Посланица схоластику Ниламону

О стиху: „Говорећи да су мудри, полудеше"[410].

Са овим чиме је неки музичар[411], као што кажу, (јер треба да им се супроставимо са оним што брбљају), одсвирао сваку мелодију да би привукао неку девојку пуну скромности, али није могао то да постигне, са тим се оцртава и реч о музици. Јер можда је привлачи, то јест, води је ка њему кога жели јер треба ово да анализирамо и етимолошки, јер помисао нити се поробљава, нити се присиљава, нити има тако велику силу, да буде поробљена а да то не жели. И пошто, као што кажеш, брбљају о постанку и срећи, кажи им: Како онај за кога кажете да је веома велики пророк и лажући сте му дали име Сунца, није знао, да је девојка целомудрена и да не би могла да буде поробљена телесним уживањем? Јер било због прорицања, било због тога што је мудар и у томе је много јачи од свих људи, што, као што кажете, ове ствари показују и потврђују, требао је ово да зна. Ако је, међутим, ухваћен да не зна (ништа) о свему овоме, престаните, ви најстрашнији лажови, да осуђујете сами себе овим што говорите.

195. – Посланица чтецу Тимотеју

Да је страшно ако нас савладају телесне страсти.

Са борбама које водиш, чудесни мој, веруј да је садашњост за нас само невидљиви стадион, у којем се боримо не са телесним зверовима, већ са духовним

[410] Рим 1, 22.

[411] У Ват. Кодексу 650, уместо „музичар" записано је „μουσεγέτης".

страстима, које ако победе наше снаге, неће се зауставити само на опасности по тело, већ ће донети и смрт самој нашој души. Међутим, ако буду побеђене од нас или побегну, добићемо велике победничке венце и прослављања и то, наравно, много пута и овде на земљи, а у сваком случају после овога живота, јер су награде поверене будућем веку, док овај век представља борилиште.

196. – Посланица Данилу

Упоређивање мудрости, неправде и вређања.

„Ако зло рекох, докажи да је зло;
ако ли добро, зашто ме бијеш?"[412].

Могуће је, чудесни мој, када те други вређају, да не будеш повређен, и када ти чине неправду, да то не доживљаваш као неправду[413]. Међутим, ако ти се ово чини као енигма (загонетка), покушаћу да ти то што брже растумачим. Јер човек који прихвата са филозофичношћу[414]и благошћу увреде и неправде од непријатеља, ни када га вређају се не вређа, ни када му чине неправду (не сматра) да му се чини неправда. Али ако треба да кажем истину, они сами су ти који се вређају и чини им се неправда, они који се од људи осуђују и проказују[415], а онај који је изнад увреда и неправди и овде ће бити овенчан похвалама од свих људи, јер је савладао, не само непријатеља, већ и свој

[412] Јн 18, 23.

[413] Да не сматрамо да нам се чини неправда.

[414] На одређени филозофски начин.

[415] Ватикан. Кодекс 650 уместо „καὶ καταβοώμενοι", садржи: „Καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ κατακρινόμενοι".

гнев, и тамо ће имати највеће награде од Бога. Ако кажеш да је потребно много труда и зноја да се поднесе увреда, ни ја не бих могао то да порекнем, већ бих рекао да веома велики труд доноси венце. Међутим, ако желиш да ублажиш болест душе, са примерима са којима је лако да се упореди, размисли ово, да када је она одвратна рука ошамарила Христово свето лице, Он је рекао речи јаче и узвишеније од сваке философије: „Ако зло рекох, докажи да је зло; ако ли добро, зашто ме бијеш?”[416]. И са овим рефреном[417] (припевом) немој да престајеш да лечиш своју душу.

197. - Посланица Илији

О Кападокијцима.

Много се двоумим о твојој лакомислености, један мали и безначајни ветрић Кападокијца вас је тако све продрмао као трску и служите његовим безбожним сплеткама, из страха да не страдате исто као и они који су (већ) пострадали. Ако сте одлучили да имате исти крај заједно са њим и да одете заједно са њим када престане са злоупотребама, оправдано пљачкате (своју) отаџбину. Међутим, ако ће он једном да престане и да оде, а ви ћете остати у овој земљи у којој сте се родили, удаљите се од противничких (ствари) и посветите се вашим.

---

416 Јн 18, 23.

417 У Ват. Кодексу 650 додаје се „Πρὸς τὸ καταπραΰνειν τὰς ὕβρεις”.

198. – Посланица ђакону Домитију[418]

О светлости Божанског Писма.

Једном сам прочитао једну персијску причу, која је садржала нешто слично овом. Наиме, да се деца уче да не говоре нити да слушају ниједну лаж, нити да сматрају корист праведном, већ правду да сматрају највећом користи и то да је давање корисније од узимања[419]. И када су требали да стасају у мушкарце, давали су заклетву, која је садржала мало речи, али је имала велику снагу и била је узвишенија од свих филозофија Грка. Свако се заклињао, говорећи: Презрећу сваки нечастан добитак. Презрећу уживање тела, презрећу уображеност и жудећу ка врлини, поштоваћу Бога и (своје) родитеље, говорећи оно што је истинито и чинећи добро. Ништа од овога нећу свесно прекршити, нити својом вољом.

Дакле, ако не подносиш светлост Божанског Писма, као они који покушавају да гледају у Сунце, нити га сам читаш, нити своје синове подстичеш да то чине, најмање што можеш да учиниш јесте да навикнеш самога себе и своју децу да га носе у сећању. Јер верујем, да ће вас све то подстаћи да читате Свето Писмо.

199. – Ненасловљена (посланица)

О претераним казнама током будућег суда.

Овде на земљи, мој пријатељу, није могуће да постоје заједно оштрина казни и боравак (на земљи).

418 Ват. Кодекс 650, садржи: „ΔΟΜΕΤΙΩ ΚΟΜΗΤΙ".

419 Погледај Дап 20, 35.

Јер се једно супроставља другом, јер природа тела је трулежна и не трпи истовремено постојање ово двоје. Међутим на оном свету, када буде наступила нетрулежност и када прогна пропадљивост, биће крај и овом супротстављању, јер претерано мучење нити ће душу удаљити од тела, нити ће тело послати у непостојање.

200. – Посланица писару Офелију

Из ког разлога је Мојсије оне који су се вратили из рата удаљио ван логора, да би се очистили[420].

Ако убиства која се дешавају на (неки) други начин нису оправдана, док код убистава у ратовима не постоји ништа нечисто, питаш (се), зашто је Мојсије удаљио оне који су се вратили из рата ван логора да се очисте. Кажем да и ако се убијање (клање) непријатеља у ратовима сматра законитим и подижу се споменици победницима, који објављују њихове подвиге, међутим, када се истражи детаљна сродност међу њима[421], нити су ова убиства и клања невина, због тога им је Мојсије и наредио да користе места за очишћења и умивања (водом)[422].

420 Бр 31, 19.

421 Тачна повезаност између убистава у рату и миру.

422 Грчки превод користи реч „περιρραντήριον" то је велика посуда од камена или мермера која служи у богослужењима као резервоар Свете воде.

201. – Посланица Ермију

О Васкрсењу.

Ако је душа сама постигла подвиге, сама и да буде овенчана славом. Ако је, међутим, и тело учествовало заједно са душом у борбама, (онда) да се овенча заједно са њим. Јер ово је праведно и разумно и логично и веома одговарајуће.

202. – Посланица Алфију

О онима који су напустили људско, а маштају о Божанском.

Најбожанскији Син Очев и Логос, Створитељ свега што постоји, вечан и неизрецив, када је дошао овде, нејасност проповеди је растумачио својом силом. Зато је пророчка реч пророковала, да ће сви бити научени од Бога. Дакле сви они, који нису ускраћени умом и разумношћу, научени од највише мудрости, остављајући све људско и напредујући изнад људских помисли, маштају о Божанским стварима.

203. – Посланица Епископу Леонтију

О стиху: „Његово име постоји (и) пре Сунца"[423].

Божански и беспрекоран ум, кад год је желео да унапред упозори нешто о будућим стварима, није тек тако давао пророчанства (јер би се томе много смеја-

[423] Пс 72, 17. Слободан превод. Српски превод: „И сапребиваће са Сунцем и пре Месеца кроз нарашатај и нараштаје".

ли неуки Јудејци, који су били у незнању и о веома јасним стварима), него спојивши знање о будућем са садашњим чињеницама, учинио је да буде (веома) поштовано (Његово) пророчанство, и да они који су га тада слушали имају неку корист од њега, али да са развојем догађаја и будуће генерације спознају шта ће тачно да се догоди. И да се не би помислило да говорим преопширно односећи се на сва пророчанства, навешћу само један начин прорицања, и кроз њега ћу разборитијим људима појаснити и остала пророчанства. Јер је написан псалам који говори о Соломону, у коме се само мали (део) од онога што је речено односи на Соломона, а бројнији и већи (део) се односи на Христа. Јер је обичан свет сматрао да се пева химна Соломону, док су чистији и оштроумнији људи знали да се опева Христос као доносилац мира. И то беше и за оне који су тада живели највећа утеха, и будућим нараштајима најбоља утеха. Пошто реч: „Његово име постоји (и) пре Сунца и Месеца кроз нараштај и нараштаје."[424], и све оно што је небеско и Божанствено и велико, наравно не само од човека, већ и од небеских сила се појало Христу, док ово: „И молиће се за њега свагда"[425], речено је за Соломона.

Да не помислимо да је беспрекорна мудрост просто само најавила кроз пророке знање о будућности, већ је спојила садашње и будуће, нити да, ако чујемо нешто ниско (увредљиво) и страно у поређењу са Божанским доласком Спаситеља на свет, мислимо да је ово (баш) речено за Њега, али нити да оно што је величанствено и што приличи само Божанском достојанству, да сматрамо да је речено за Соломона, који није имао

[424] Пс 72, 5.

[425] Пс 72, 15.

морално беспрекоран крај. Нити да на силу тумачимо пророчанства, нити треба исправљањем пророчких стихова да паднемо на преварантске приче, већ да их разумемо са пажљивошћу и сагласно са историјом и да ово тумачимо и прихватимо са најдубљим пророчким смислом. Нити ономе што је јасно написано као историја да не учитавамо на силу духовни смисао, нити оно што је очигледно да треба да буде схваћено дубоким духовним смислом да не спуштамо на ниво просте историје, већ да их применимо обоје на логично и одговарајуће тумачење. И ако се нађе једно такво пророчанство, које ће и блиско да одговара историји и које ће неусиљено да сачува духовни смисао, треба га користити са оба његова значења.

204. – Посланица ђакону[426] Исидору

О (стиху): „Ако ваша праведност не буде много виша од..."[427] и осталом.

Оног тренутка када је први човек, као што би неко могао да каже, од самог почетка, презревши Божанску заповест више заволео превару оног (ђавола) који га је подмуклошћу обмањивао да би га потпуно уништио, тада му је тело постало не само смртно, већ и подложно страдањима. Пошто је показао много мана, и коњ (људско тело) је постао тежак и тешко га је било зауздати. Пошто се ово неславно и најштетније могуће наслеђе преобразило на горе и са равнодушношћу (наше) воље се још и увећала ова несрећна имовина, дошавши овде, Христос је крштењем учинио наше тело лакшим,

[426] Ватикански кодекс 650 уместо „ђакон" садржи „Епископ".

[427] Мт 5, 20.

носећи нас навише крилом Светог Духа, и зато су нам додате веће (ствари) од старих борби и награда. Јер не жели само да будемо очишћени од (чињења) убиства, већ и од гнева[428]; не само од прељубе и курварства, већ и од погледа на развратне (ствари)[429]; не само од кршења заклетве, већ и од (самог) добронамерног заклињања[430]. И штавише заповеда да заједно са пријатељима волимо и непријатеље[431], и у свим другим (стварима) је начинио још дужа тркалишта, а онима који се нису повиновали Његовим заповестима је запретио неугасивим огњем, показујући да ове врлине нису дело славољубља оних који се боре, као што су нестицање имовине и девственост, јер је овим подстакао: „Ако желиш да будеш савршен"[432] и „Ко може да схвати, нека схвати"[433]. Међутим, у сваком случају жели да се ово оствари, јер је (једно) од најнеопходнијих ствари. Зато је и рекао оно што си желео да сазнаш: „Ако ваша праведност не буде много виша од праведности књижевника и фарисеја", то јест, ако толико много не надмашите оне који су се истицали у Старом Завету (јер сада не говорим о онима који ће бити кажњени), колико је удаљено небо од земље, „нећете ући у Царство Небеско"[434]. Јер логично је да подвизима следе и награде. Јер су старозаветни праведници, водећи живот у складу са старозаветним заповестима, имали као награду земљу и дуговечност, те зато каже: „Поштуј оца свог и матер своју, да ти добро буде и да ти се продуже дани

428 Мт 5, 22.

429 Мт 5, 28.

430 Мт 5, 34-35.

431 Мт 5, 43-44.

432 Мт 19, 21.

433 Мт 19, 12.

434 Мт 5, 20.

на земљи, коју ти је дао Господ Бог Твој"[435], међутим, нама који смо претрчали двоструке стазе Јеванђеља, очекује нас небо и добра која се налазе на њему.

205. – Посланица схоластику презвитеру Олимпију

Да он није одговоран ако се нису удаљили од зла Евсевије, Мартинијан, Зосима и Марон.

Наравно да бих уместо многих дарова и највеће славе, поставио за циљ да успем да те убедим у оно о чему сам ти писао прошли пут, то не могу да порекнем, пријатељу (верујем да налазе у овоме оправдање, неки који, иако слушају најбоље ствари, не пазе на њихов смисао, и тако себе лишавају користи од речи), међутим имао сам наду да ће једноставно свако да окрене осуду, или ка онима који нису били убеђени, или да неће осуђивати ни мене ни њих. Пошто си достигао такав ниво, да осуђујеш мене, а немаш ништа да кажеш, насупрот (овоме) обожавајући све остало, и мислећи да имаш само један чврст аргумент, то да нисам успео да их убедим, неопходно је да ти о томе пишем и да ти не прећутим разлог. Јер је неразумно, да се усудиш да ми пишеш оно што не треба, а ја да избегавам да ти одговорим (питањем на питање) оно што је исправно. Дакле, да си ми то рекао, а да ми ниси написао, прећутао бих, међутим пошто си ми дао на знање, оно што не бих ни ја прећутао, не преостаје ми ништа друго него да осудим и твоју мудрост која мисли да је ово истинито. Наравно, не бих желео да кажем ништа непријатно, нити да обухватим било шта презриво

[435] Изл 20, 12.

у (својим) доказима, јер не долазим да кажем нешто лоше о другима, већ да докажем да ја нисам погрешио. Ако се обавежем из нужде да кажем нешто, треба да се то припише природи ствари, а не намери писца. Почећу од онога што си ти написао.

Наиме иако сам, као што сам рекао, много пута писао, као што је требало, и на начин на који је требало, Евсевију, Мартинијану, Зосими и Марону, да се удаље од зла и да се посвете врлини[436], а нисам их убедио у ово, коме припада осуда? Међутим, изгледа ми да речима осуђујеш мене, али у стварности да њих исмеваш. Хор који се не потчињава хоровођи је хор без смисла за музику, а онај који не послуша заповести лекара је несрећан. Истовремено, и хоровођа и лекар се налазе ван осуде. Јер од оних који су могли да говоре колико су могли и стекли су веома добар глас због своје мудрости, не постоји ниједан, који ће избећи ово, не због своје слабости, већ због тога што су слушаоци слободни да одлуче, из разлога што су самовласни. Зато је и поуздана реч суда.

Зашто је потребно да за пример реченог наводим људе, када је могуће да користим почетак (свих) примера, самога Господа? Јер у вези Јудејаца и њиховог имењака (Јуде), ови први Му нису поверовали и настојали су да Га убију, а са друге стране је Јуда намеравао да га изда, Логос Божији је користио такве речи, иако оне нису биле за људе, а биле су моћне да пресавију и камење, час их је одвраћао размишљањима праведника, а час је претњама од казни заустављао њихово зло. И шта је учинио тада? Убедио их је? Нипошто! Зашто? Зато што су они ти који одлучују да ли ће бити убеђени или не треба да буду слушаоци, због закона о

[436] Ват. Кодекс 650 има: „Κακίας μὲν ἀποφοιτῆσαι, ἀρετῆς δὲ ἀντιλαβέσθαι".

слободи, као што сам рекао. Дакле да си живео у оно време, отишао би до Божанског Логоса и осудио би Га да није спасао Јуду? Наравно да га није спасао, иако је са њим разговарао. Сматрам да ће те у том случају сви оптужити за поремећај ума и за крајњу неукост. Јер дело учитеља је да не изостави ништа од онога што доприноси да убеди слушаоце, а до слушалаца је, да ли ће бити убеђени или не.

Наиме од овога се уопште не разликује ни садашња ситуација, ако ћу кривицу за оне који нису поверовали да понесем ја који их нисам убедио. Ако би овоме приговорили Грци или Јудејци, јер супротне ставове треба да пратимо са безброј очију и да их побијамо, дакле, Грцима ћемо рећи: Из ког разлога Зевс, као што каже Хомер, није избавио из опасности свог блиског пријатеља, већ га је само посаветовао? А Јудејцима: Зашто у Старом Завету, Бог који је говорио кроз Мојсија и друге пророке, није спасао Јудејце[437], већ их је казнио не желећи да их услиши? Јер када неког кажњавају, (он) се истовремено и исправља, и чињеница да није био послушан Законодавцу показује, а штавише и сам Законодавац је то предвидео, да их неће убедити да постану добри. Јер онај који одређује казне, очигледно је да зна како неће придобити зле. Јер оно због чега би се оправдали, то исто би се могло рећи и за Јуду.

Треба да се зауставим са доказом овде, јер сваки пример који би био наведен ван овога, би био слабији од њега. Шта је ту чудно ако се човеку деси, исто оно што се десило и самом Логосу? Али да не бих одао утисак да сам нашао погодно оправдање за лењост, нећу изоставити примере ни са људима. Дакле, из ког раз-

[437] Ватикански Кодекс 650 уместо „спасао" садржи „убедио" које је исправније.

лога је велики свештеник Мојсије каменован, Исаија који је видео Серафима[438] је претестерисан, Јеремија је затворен у јаму од блата[439], Петар је убијен и Павле је заклан? Није ли разлог томе да нису сви пазили на њихове речи и поуке? Међутим, ако кажеш да су ово претрпели јер су били невешти у реторичким или логичким изразима, окренућу се нехришћанима, који су у речи и умешности и убеђивању били на веома добром гласу.

Зашто је Платон, велико богатство Грка, изгубио чак и саму слободу? Није ли зато јер није могао да убеди било ког тиранина? И Питагора, који је имао високо мишљење о својој мудрости, зашто се удаљио од дружења са Фаларисом[440]? Није ли разлог томе јер је он, и после оноликог учења, и даље остао тиранин? Зашто је и Сократ, који је превазишао све тадашње мудраце, осуђен да умре тровањем? Није ли зато јер људи не подносе васпитаче? Пошто си у опасности да будеш побеђен и од Аристотела, послушај шта он каже: „Нити реторичка реч убеђује на сваки начин, нити лекарска лечи, али ако нико не изостави оно што се тражи, рећи ћемо да има знање на задовољавајућем нивоу". Дакле, како је убијен Перикле, који је превазилазио све реторе за десет стопа, и шта више, сходно сведочанству једног комичара, на уснама му је боравила нека убедљивост? Јер да је могао да убеди, не би самом себи учинио штету. Како је Темистокле, који је по природи био чувен по реторичкој вештини, и увек је говорио оно што је сам испланирао, осуђен на прогонство?

---

[438] Ис 6, 2-3.

[439] Јер 37, 16.

[440] Фаларис, тиранин из Акраганта 580-554, назван тако због своје суровости.

Али и Демостен, који је доказао за исте ствари, да су и могуће и немогуће и да заобиђем све друге случајеве и да би прећутао поразе и његову реч о отетом новцу, који није убио Мидију, који му је изазвао толика зла? Јер да је желео да га убије, и зато је написао оптужбу свом снагом, то је (опште) познато. Дакле, зашто га није убио? Није ли зато јер је сматрао речи слабијима од насилне владавине непријатеља? Јер није укинуо одлуку народног сабора, да би био послат на суђење[441], јер је узео нешто, као што је рекао Есхин[442]. Пошто великодушност говорника не прихвата оптужбу за неправедно стечени новац, нити онај који је оставио своје стараоце који су поступали исправно после победе за очево наслеђе, сам је (све) могао да осмисли[443] и узме на нечастан начин, јер је сматрао да су непријатељи били јаки на речима, мислећи да се пред њиховим насиљем неће нигде показати његова вештина, достојанствено је предао победу својим непријатељима, сматрајући да је боље да изгледа да је са благошћу напустио суђење, него да буде осуђен од стране судија, иако је напуштање суднице из страха, идентично са тиме да преда Мидију, који није могао да га убије, (чиме) је вероватније овај пораз учинио још славнијим. Јер оно је показало да његова реч није убедила судије, а ово да је узео славу и баш од оног који га је осудио. Ако ова реч није Демостену дала наду да ће да убеди (неког), наравно који се није надао да ће (икога) убедити[444], како онда није страшно, највештији, свакоме од њих да се

[441] Други рукопис уместо „καταχειροτονίαν « садржи „κατηγορίαν".

[442] Есхин је био Атински оратор и политичар, рођен је на Атици 389. г. Пре Христа.

[443] У грчком преводу пише: „ …из главе". Нејасан смисао реченице.

[444] Други спис уместо: „ὃς μὴ πείσειν ἤλπιζεν", има: „ὁ μὴ πείσας ἐγὼ κατὰ τοῦτο οὐ διαφέρω τοῦ δι' αὐτὸ τοῦτο μὴ εἰρηκότος, ὅτι μὴ πείσειν ἤλπιζεν".

суди сразмерно његовом размишљању, и да њихова непослушност није и не сматра се штетом за друге, док се у мом случају уводе новине на (још) невиђен начин?

Ово нисам написао јер желим да уживам у похвалама, знаш да то презирем, јер да сам зажелео похвале, могао сам да набројим и све оне које сам убедио да пригрле врлину, који су многобројни и веома успешни у њој, али сам то учинио покушавајући да докажем, да ако неко буде убеђен или не, треба да се истражује намера оног који саветује и да се не расуђује по исходу ствари онај који нема власт јер није господар над туђом одлуком.

206. – Посланица ђакону Теодосију[445]

О ономе што је речено: „Ко је тај човек који не зна да (је) град Ефес чувар храма велике богиње Артемиде?"[446].

Пошто си желео да сазнаш оно што се односи на *Дела Апостолска*, „Ко је тај човек који не зна да је град Ефес чувар храма велике богиње Артемиде и њен кип небески?", (треба) да знаш да ове речи нису глас Светог Писма, већ службеника (управе)[447]Ефешана, и сматрам да је сувишно да тумачим преварантске лажне приче, за које мислим да је и Псалмопојац рекао: „Причаху ми безаконици брбљања своја, али не као што је закон Твој, Господе"[448].

---

445 Ват. Кодекс 650 уместо „ђакону Теодосију" садржи „Ирону Презвитеру".

446 Дап 19, 35.

447 У грчком преводу стоји реч ὁ γραμματέας. Није јасно на кога мисли Св. Отац да ли на секретара или службеника или књижевника Ефешана.

448 Пс 119, 85. Слободан превод.

207. – Посланица истом

О Артемидином дрвеном кипу[449] који је тобоже послат са неба од Зевса.

Пошто имаш велику жељу за стицањем знања и желиш да постанеш веома учен, рећи ћу ти ово, да не би изгледало као да желим да те ражалостим. Они који су правили дрвене кипове Грцима, желећи да изазову страх у онима који их гледају, говорили су, да су послати или слетели са неба од Зевса, сматрајући их узвишенијим производом од сваке људске руке. Зато је то и названо небеска верна копија (лика) бога послата од Зевса, јер је реч „дрвени кип" слична речи за смртног човека. Међутим овако није било, већ протеривајући или убујајући вајаре, да не би неко могао да каже да је кип Артемиде направљен људском руком, разгласили су ову превару да завараваушиљудима, која је обманула и град Ефес. Зато им је њихов службеник (управе) рекао ово[450]. Међутим, неки говоре да ово није речено за Артемидин кип, то јест, за „велику богињу Артемиду". Наравно, да је истина да су вајари или убијени или су побегли, то сведочи оно што се десило јуче и раније у Египатској Александрији. Када је Птоломеј сакупио уметнике (мајсторе) да би направили извајан људски кип Артемиде, после завршетка дела наредио је да се ископа велика јама, коју је прекрио сламом и сувим лишћем, и сакривши своје лукавство наредио им је да (ту) вечерају, и једући су пали у јаму и погинули. Праведно су кажњени, као што мислим, јер су намеравали да направе кипове ради преваре оних који би им прибегли молећи их да им кипови помогну. Ово је учинио

[449] Дрвени кип је обично направљен на примитиван начин, верно изображавајући лик (њиховог) Бога.

[450] Дап 19, 35.

онај (Птоломеј), желећи да истреби мајсторе (уметнике), да би се поверовало, да се зове нерукотворен бог, кога су и назвали лажно нерукотвореним, а у ствари нечистим. Али то (се није сакрило). Када се открила трагедија, са тугом се сваке године сећао оних који су умрли на овај начин.

208. – Посланица схоластику Ирону

О читању, из речи (посланице): Против Грка[451],

О благодати Богонадахнутог Светог Писма и добробити од њега.

Немој да ниподаштаваш, пријатељу, слушање Светог Писма на богослужењу, из кога капље мед. Јер је то дело ђаволског начина рада, који не дозвољава да увидимо велико благо Светог Писма, да не бисмо стекли његово богатство. Пошто каже, да нема никакву вредност слушање Божанских закона[452], да не би гледао да се преображава у пракси (оно што је) стечено од слушања.

209. – Посланица Теологију

О стиху: „Око за око"[453] и о осталом.

Законодавац оба Завета је један, али је Мојсијев закон, пошто су Јудејци били непокорни, забрањивао само (лоша) дела, док Јеванђеље садржи учење и

[451] Св. Отац мисли на многобошце.

[452] Ватикански кодекс 650 уместо речи „смисао" садржи „закон".

[453] Мт 5, 38.

за филозофе, и забрањује и помисли из којих ничу та дела, као извори зла, прецизно кажњавајући не само грехове, него спречавајући и (усмеравајући) их ка сигурности, и саме помисли да се греховi не би дешавали ни десили. Међутим ако желиш, хајде да истражимо саме речи[454], јер ништа није као слушање Светог Писма. Зато каже: „Чули сте да је речено: „Око за око и зуб за зуб", а ја вам кажем да се не противите злу"[455]. Закон (као) мерило суда одређује једнакост претрпљеног бола[456], дозвољавајући оштећенима да учине само онолико колико су претрпели, спречавајући страхом (даље) зло да можда не претрпе то исто. Јер ово тумачење додирује дубљи смисао Законодавца, а Јеванђеље са благошћу оштећеног зауставља (даље) напредовање зла ка горем. Јер пошто је чињење лоших ствари оних који се бране одређено као праведно и донесено је као закон да се не би дешавало никакво зло, садржало је опонашање истог (дела). Јер је свако чинио оно што је осуђивао као оштећени. Међутим, ово није био крај претходних (дешавања), већ је изазивао друга још болнија зла, јер један се опет изазива да реагује, а други се подстиче да се брани и други пут и (ова) ствар не познаје границу у чињењу зла, јер се ни одбраном не завршава, већ носи у себи почетак великих несрећа, пошто упадају у непомирљиво непријатељство (свађу), и присиљавају мудрост закона да постане средство зла, иако је (Закон) дат да укине зло. Пошто се родило толико много зала, Јеванђеље је као ватру угасило њихов почетак, зауставивши напредовање зла ка (његовом) испољавању.

---

454 Ватикански кодекс 650 уместо „ῥήματα (речи)" садржи „ῥητά (изрека, сентенца)" ствар која се чини исправнијом.

455 Матеј 5, 38-39.

456 Страдање, патња.

210. – Посланица Немесију

О овоме што је речено: „Не одступи ни надесно ни налево"[457] и да се врлина постиже трудом.

Пошто је слобода[458] нешто између раскалашности и шкртости, а великодушност између надмености и скромности, и побожност између сујеверја и непобожности, зато су мудри људи, видевши да се неваљалства и врлине налазе веома близу једно са другим, дали врлинама средње место и мени се средњи пут чини најбољи ка свим врлинама. И ово значи оно што си желео да сазнаш: „Не одступи ни надесно ни налево". Треба да корачаш царским путем. Пошто се одступања од врлина завршавају у неваљалству, јер желећи неко да буде штедљив, много пута је пао у шкртост, или онај који је дарежљив, пао је у расипништво, зато је оправдано одређено, не само да је средњи пут бољи, већ и најцарскији.

211. – Посланица Адамантију

Шта значи ово што се говори у Авакумовој оди[459]: „Врлина Његова покри небеса"[460].

Пошто ум не може да разуме оно што је изнад ума, нити реч да изрази оно што је изнад речи (и да је ово

457 Пнз 17, 11.

458 Ватикански кодекс 650 уместо „ελευθερία" садржи „ελευθεριότης" што значи великодушност, ствар која се чини исправнија.

459 Похвална песма.

460 Ав 3, 3. У српском преводу стоји реч „слава" уместо речи „врлина".

тако, то одлучно тврде Божанске речи, које кажу: „Слава Божија крије реч"[461]), дакле, од сваке речи боља је и виша слава Господња. А није рекао природа, из које произилази слава, већ слава која произилази из суштине Божије, зато нека устукне свака људска природа пред величином ствари, и нека се не бави Божијом суштином, већ да се поклања (Божанском) достојанству. Нека устукне цео хор анђела и арханђела, и мноштво небеских сила. Јер ка овоме стреми реченица коју си желео да разумеш (научиш): „Врлина Његова покри небеса"[462]. Јер објављује да је реч о суштини Божијој виша од целог мноштва анђела и светих редова.

212. – Посланица Варсенуфију

О стиху:
„Учите се добро чинити"[463].

Пошто многи од оних људи који саветују најузвишеније ствари не могу да истрпе ни нешто мало да учине, већ филозофирају речима, док својим делима привлаче на себе срамоту, зато је речено ово: „Учите се добро чинити"[464]. Сходно томе, реч треба да иде у корак са животом код човека који не жели да подноси осуђивања и да претрпи казне.

---

[461] Пр 25, 2. Слободан превод.

[462] Ав 3, 3. У српском преводу пише: „Слава Његова покри небеса".

[463] Ис 1, 17.

[464] Исто.

213. – Посланица монаху Томи

Од Језекиља. Шта значи ово што је написано у његовој књизи: „Јер одбацише моје законе, и не ходише по мојим уредбама"[465].

Пошто си питао, из ког разлога је Бог рекао кроз Језекиља, „Јер одбацише моје законе, и не ходише по мојим уредбама"[466], то ћу ти брзо објаснити. Каже, не само да су се показали (као) непобожни, већ су се показали и лукави према својим ближњима. Јер пошто су неком општом поделом закони подељени на два дела, на оне који се односе на служење Богу, и на оне који теже човекољубљу према сународницима, зато су и написани на две плоче. Наравно постојала је могућност, у вези прве плоче, да је народ грешио из незнања о Вишњем (Богу) и због обмане оних који су желели да га преваре, јер је Бог био невидљив, а знање о Њему је било расцепкано различитим представама о Богу. Заповести са друге плоче је додао, иако је њихов садржај јасан свима. Јер није да нико не зна, да су убиство и прељуба и похлепа и (све) што је сродно са овим зло и понашање достојно пакла. Пошто је због безбожности исмевао Јудејски народ, да се не би подржало незнање, или да не говоре да су они достојни опроштаја, јер су били привучени због неких страшних ствари у ове грехове, осуђује грех својих сународника, и поставља их ван сваког опроштаја, јер се нису удаљили ни од грехова које осуђује и заједничка природа људи, већ су се са бестидношћу предали безакоњима, са којима је настао и прекршај онога што је било очигледно, зато

[465] Јез 5, 6.

[466] Исто.

је показао и оно што је изгледало непознато и то су преступали из својевољног неваљалства и пакости.

214. – Посланица Ермију

О ономе што је написано у књизи *Премудрости Исуса сина Сирахова*[467]:
„Немој да тражиш да постанеш судија"[468].

Ако није лако ни да изнађемо правду, нити је лако да је онај који ју је пронашао не изда (јер једни је због тромости нису пронашли, а други је опет због своје оштроумности налазе, међутим, издају је због својих ропских страсти, изврћући је или из страха или страшљивости или због новца или због пријатељства или непријатељства), оправдано је дао овај савет: „Немој да тражиш да постанеш судија"[469].

215. – Посланица монаху Томи

О стиху: „Нека буду бедра ваша опасана"[470]/[471]

Пошто желиш да за веома кратко време научиш велике и Божанске ствари, знај да је о овој теми Спаситељ рекао: „Нека вам буду светиљке запаљене"[472], да би, увежбавајући врлину, увек имали сјајну како изговорену тако и замишљену реч, једну у души а другу на

467 Погледај предговор Премудрости Сирахове.

468 Сир 7, 6. Слободан превод.

469 Исто.

470 Лк 12, 35.

471 Други спис: „Ἔστωσαν ὑμῶν οἱ λύχνοι καιόμενοι".

472 Лк 12, 35.

језику. Јер она реч која се налази у нама, нас осветљава, а изговорена реч осветљава друге, и зато ова учитељска светиљка треба да се оживљава и да се долива уље и да се храни светоотачком врлином, да не би била тамна и без сјаја.

216. – Посланица Искириону

О овоме што је речено: „Ако ваша праведност не буде много виша од праведности књижевника..."[473] и да ово не противречи стиху: „Тешко вама књижевници..."[474].

Дакле, пошто си ми писао да можда постоји некаква противречност у Светим Јеванђељима, што се тиче онога што је Спаситељ, на једном месту, рекао фарисејима, (као) онима који су лишени врлине: „Тешко вама, књижевници и Фарисеји, лицемери"[475], док је на другом месту рекао апостолима: „Ако ваша праведност не буде много виша од праведности књижевника и Фарисеја, нећете ући у Царство Небеско"[476], одговарам ти, да треба да разумеш, да је речено да они (апостоли) (треба) да имају већу врлину од књижевника и Фарисеја, као што је и логично. Јер не би било исправно да владају они који просто имају већу[477] врлину од оних који се жале и јадикују, већ они који су далеко превазишли оне који су напредовали сагласно са Законом и показали су такав живот какав одговара небеском.

[473] Мт 5, 20.

[474] Мт 23, 13.

[475] Исто.

[476] Мт 5, 20.

[477] Ватикански кодекс 650 уместо „πλέοντες" има „πλέον ἔχοντες".

217. – Посланица Петру

О стиху: „Развалите овај храм и за три дана ћу га подићи"[478].

Пошто си мислио да постоји некаква противречност у Јеванђељу, писао си ми: Из ког разлога је назвао лажним сведочанством оно што је речено о разваљивању и подизању храма, пошто је рекао: „Развалите овај храм и за три дана ћу га подићи", одговарам ти: Да су Јудејци говорили о храму, а Он (Христос) о свом телу. Међутим, ако кажеш да ово није вероватно (јер ово никада нису сазнали ни они ни Његови ученици, већ само онда када је васкрсао из мртвих), рекао бих ти, да, иако то нису знали, ни тако нису посведочили истину. Јер је обећао, да ће једно од ово двоје да учини, а не обоје. Дакле, то да развале храм су требали да учине они, а да Себи подигне храм је требао да учини Христос. Зато је рекао: Ви га развалите, а ја ћу да га поново подигнем. Дакле, разваљивање је могао да учини свако, а поновно подизање је било дело Божије.

218. – Посланица презвитеру Валентину

О (стиху): „Не брините се како ћете или шта одговорити"[479] и о (стиху): „Будите свагда готови на одговор"[480].

Пошто кажеш да се чудиш, како је Спаситељ рекао: „Не брините се како ћете или шта одговорити", док је један из групе апостола посаветовао: „Будите свагда

[478] Јн 2, 19.

[479] Мт 10, 19.

[480] 1 Пт 3, 15.

готови на одговор", знај да се не ради о противречности, јер је прво речено за сведочење (Бога), а друго за учење. Јер када је у питању говор на пријатељском скупу, наређено нам је да се и ми старамо шта ћемо рећи. Јер је нелогично да не знамо оно што смо обећали да ћемо да проповедамо. Међутим, када постоји страшно суђење, и мноштво (народа) и разјарених крвника, и са свих страна страх, Христос је обећао да ће пружити своју помоћ. Пошто је (то) било веома моћно, да људи, који су се веома мало разликовали од риба по ћутању, (а пред њима) су седели тирани и помоћници заповедника и били су присутни генерали са исуканим мачевима, и сви су они били заједно (против њих), дакле, да они, улазећи везани и са главама погнутим ка земљи, да могу да пусте глас. Дакле, оправдано, (ови) примају помоћ Божију, док се други уче да се не предају сну незнања. Јер су дужни да буду мудри ученици мудрости.

219. – Посланица ђакону Паладију

О стиху: „Ако ко епископство жели..."[481].

Пошто ниси дубље истражио смисао апостоловог ума, који се крије у посланици, већ гледајући само на слово реченог, свугде говориш брбљајући: „Ако ко владичанство жели добру ствар жели"[482], и да треба свако да тежи овој свештеној власти, наравно могу да ти докажем, да то апостол није тек тако рекао као што ти кажеш, међутим, дозволићеш ми да оповргнем ово што говориш. Јер чак и да је он рекао тако нешто, међутим

[481] 1 Тим 3, 1.

[482] Исто.

ти из ког разлога, незнајући оно што се тиче тебе самог и не могавши да управљаш ни самим собом, желиш епископско достојанство, које не само да је више од сваке царске владавине, него и веома тешко? И немој да мислиш како власт није без одговорности, и да није одговорна функција. Дакле, ако ти превазилазиш сваку лудост, онда бих и ја био луд, ако бих изгледао да не покушавам да ти излечим ову болест. Јер мени, блажени, и то „Ако неко" је страшно, и узнемирава из дубине саму моју душу, јер је показатељ величине епископског достојанства. Међутим, ако питаш како? Рећи ћу ти, да Павле није имао храброст да заповеди, али нити да подстиче ни да саветује да неко постане епископ. Јер није рекао: Да свако ко жели епископство, тиме чини добро јер би можда неки могли да прихвате твоју љубав према епископском достојанству, већ постављајући жељу у средину (ствари), нити подстиче на жељу ка епископству, да не оснажи недостојне у нечему што је недостижно и превазилази сваки начин живота и вредности, нити забрањује, да не учини нежељеним оно што је више од сваке царске власти, већ остављајући поуку као да виси у ваздуху, и чинећи свакога судијом своје одлуке, нити заповеда да то неко жели, нити да то избегава, вичући на неки начин и бодући у очи и на обрве и на цело лице стрелице страха онима који то слушају. Наравно, ја не предајем жељама људи нешто што зависи од гласа и одобрења Божијег, међутим саветујем и објављујем, да онај који то жели, треба да зна да не жели нешто безначајно. Јер титула (име) епископства не означава удобност, већ служење. Ако не верујеш, кад (будеш) прочитао ово доле (написано), моћи ћеш да сазнаш на шта мислим. Епископ треба да се украшава свим врлинама, и да доживи велике несреће других људи као своје. Јер не живи

за себе, већ за оне којима влада, и његов живот будно прате безброј очију и језика.

220. – Посланица Епископу Исидору

О стиху: „Имајте мир са свим људима"[483].

Пошто си ми писао из ког разлога Апостол Павле није једноставно написао: „Имајте мир са свим људима", него је додао, „Ако је могуће"[484], одговарам ти: Зато што постоје ситуације у којима ово није могуће, када је реч о вери, када је у питању нека праведна ствар, када се ради о целомудрености[485], када су уопштено говорећи у питању све врлине. Јер како ће побожан бити у миру са непобожним, праведник са неправедним, или целомудрен са похотљивим, који пуно пута не жели само да поквари лепоту других (људи), већ и своју? Међутим ако мислиш да су ово силогизми[486], погледај самог Павла, да ли је имао мир са свима? Наравно, ако желиш да подигнеш аргументацију на још виши ниво, погледај Христа, да ли је био у миру са свима. Јудејски племићи су дошли до таквог нивоа лудила, да су Га разапели на крст. Дакле, шта значи ово: „Ако је могуће"? Каже ти, немој ти да дајеш никакав повод (за) непријатељство, нити да имаш непријатеља ни оправдано ни са разлогом. Међутим, ако те они неразумно мрзе киптећи од зависти, то ти неће нанети штету. Осим тога ни Христос, говорећи: „Омрзнуше Ме ни-

483 Рим 12, 18.

484 Исто.

485 Грчка реч: „ἡ σωφροσύνη" може да значи: Разборитост, промишљеност, скромност и целомудреност. Нејасно је на шта Св Отац мисли.

486 Умовање или мишљење.

зашто"[487], није нам заповедио да немамо непријатеље, јер нисмо господари тога, већ да не чинимо неправду, да не дајемо повода за рат, а посебно када се не наноси никаква штета вери. Међутим, ако зли (људи) мрзе добре, немојте (због тога) да се чудите. Јер су и лажни апостоли мрзели апостоле и лажни пророци пророке. Ово знајући веома добро и сам Павле је написао: „А држи се мира са свима који призивају Господа чистим срцем"[488].

Наиме, немој да осуђујеш онога који има непријатеље, већ онога који самом себи ствара непријатеље. Међутим, ако тама и светлост не иду корак уз корак (јер то није могуће), за то није одговорна светлост. Ако непобожан не жели да пригрли побожност, није крив побожан. Ако похотљивац не жели да се подвизава у целомудрености, није одговоран онај који је целомудрен. Ако неправедан човек не жели да се удаљи од неправде, није крив праведник, већ се одговорност налази на онима, који врлине својих ближњих сматрају за тужиоца свог сопственог зла.

221. – Посланица схоластику Алимпију[489]

О читању, из речи (посланице): „Против Грка (незнабожаца)".

О благодати Богонадахнутог Светог Писма и користи од њега.

Пошто, као што си рекао, извори речи који су неактивни, исушују душу која жели да буде заливана, саветујем те, најученији, да истражујеш углавном Све-

487 Јн 15, 25.

488 2 Тим 2, 22.

489 Према другим рукописима (онај који их прима) наводи (посланица) Алимпију или Олимпију.

то Писмо, које је богато непресушном и стално извирућом водом, и које нема потребе за наводњавањем са неког другог места.

222. – Ненасловљена посланица

О реченици: „Ја сам Бог Авраамов, Бог Исаков и Бог Јаковљев”[490], и о стиху: „Јер ћу бранити тај град, и сачуваћу га ради Давида, слуге свог”[491].

Врлина је Божанска ствар, блажени, угодна Богу, блажена и бесмртна, и не бива побеђена од заборава. Јер је чувена код људи, и вечно је се сећа Бог, који једном каже ово: „Ја сам Бог Авраамов, Бог Исаков и Бог Јаковљев” а други пут: „Јер ћу бранити тај град, и сачуваћу га ради Давида, слуге свог”. Јер они људи чија је врлина на веома завидном нивоу достижу такав степен старања и поштовања од стране Бога, чак иако премину. Наиме, ако их и на овом свету тако пуно прославља, са каквим даровима их тек неће наградити у будућем животу?

223. – Посланица Ирону

О љутњи и гневу.

Љутња и гнев изгледају као да су једна те иста ствар, међутим љутња показује интезиван покрет страсти, која сакрива и помисли, а гнев показује дугогодишње боравлење у страстима. Зато се каже да се љутња ствара из испаравања, а гнев од „бити надут”, и „желети одбрану”.

[490] Изл 3, 6.

[491] 2 Цар 19, 34.

224. - Посланица Ираклију

О изреци: „Вукови и јагњад ће заједно пасти"[492].

Веома се чудим, како је слава списа које је оставио премудри Јован[493], стигла свугде, до крајева земље и мора, али није ни дотакла твоје незнање. Наиме, чудећи се не осуђујем њега, већ прекоревам твоју ненадмашну лењост, која је претрпела исто (оно) што су претрпели људи који, иако је тачно подне и небо је чисто од облака, не виде Сунце, јер је потпуно угашена њихова способност вида. Јер овим што говориш осуђујеш самога себе, да не гајиш љубав према добру. Дакле, ко није поробљен од (стране) њих? И ко од људи који су рођени после Златоустог, не благодари Божанској промисли, јер је рођен после њега, и да није отишао а да није упознао Божанску лиру, која је присвојила Орфејев мит, коме исправно нису веровали због претеривања у причи? Јер није, као Орфеј учинио да зверови буду поробљени Божанском музиком, већ је Златоусти укротио дивље људе, припитомивши њихову агресију и чинећи их благима и измиреним (међу собом). И заиста, вукови и јагњад су остварили мир међу собом, не по изгледу, већ понашањем и постали су једно. Дакле, ако се дотакнеш његове лире, сав несклад који постоји у теби ће потпуно нестати и уступиће своје место Златоустовој хармоничној музици.

---

492 Ис 65, 25.

493 Свети Јован Златоусти.

225. – Посланица ђакону Евдемонију

Против Јудејаца. Где се дословце наводе речи из одломка Јосифа Флавија[494] о Спаситељу.

Пошто и Грцима и варварима, и свим људима, сведочанство непријатеља оправдано изгледа веродостојно, и Јудејци, превазилазећи свако зло, не само да нису веровали пророцима него ни самоме Богу, постојао је неки Јосиф, чист Јудејац и ревнитељ закона, који је и цео Стари Завет верно препричао, и одлично се борио за Јудејце, и све њихово је приказивао узвишеније изнад сваке речи, али је био достојан да устукне пред истином, јер није био завидан на мишљење безбожника, те зато мислим да је неопходно да наведем његове речи.

Дакле, шта каже: „Појављује се током оног времена Исус, мудар човек, наравно, ако треба да га назовемо човеком. Јер је чинио чудне ствари, био је учитељ људи, који су са задовољством прихватали истините (ствари), и многе Јудејце, као и многе из многобоштва, је обратио. Он је био Христос, и Њега, када Га је (због) потказивања наших истакнутих (људи) Пилат казнио на распеће, они који су Га од почетка заволели нису престали да га воле. И трећи дан се појавио пред њима опет жив, као што су то прорекли Божији пророци, и безброј других чудесних (ствари). Још и сада род Хришћански, који се назива по Његовом имену, није нестао."

Ја се веома дивим човеку због истинољубља о многим (стварима), а посебно због овога што је рекао: „Учитељ људи, који су са великим задовољством прихватали истините ствари.".

[494] Јосиф Флавије рођен у Јерусалиму 37 год. По.Хр. Био је Јеврејски вођа, историчар и писац.

Јер постоје одређени људи који због ненадмашне лењости, међу којима су били и Јудејци који нису поверовали, фалсификују и оно што је веома јасно и Божанско, износећи мишљење због свога немара а не због нејасноће ствари. Дакле, ако се ни непријатељи нису усудили да продорно посматрају истину, ко ће показати неповерење у ствари које су очигледније и од Сунца?

226. – Посланица Павлу

Да они који сијају истинитошћу догмата треба да имају и такав живот који иде у корак са њиховим исповедањем вере.

Ако побеђујемо јеретике, Грке (многобошце) и Јудејце, због исправности наших догмата, треба и нашим делима да их победимо, да не би помислили, пошто губе у догматима вере, да побеђују у исправном понашању, нити да нам набијају на нос начин живота, они који су се одрекли вере, нити да могу да кажу: Ви који грешите у овоме што је очигледно, како тврдите да може да вам се верује у ономе што се не види? Зато, иако је вера прва и (од) капиталног значења, међутим има потребу и за исправним понашањем, да би поверење било најсавршеније и највеће. И ово је потврдило Свето Писмо говорећи: „Да је вера без дела мртва"[495].

Дакле, да свом снагом водимо себе ка савршенству живота, да би, побеђујући у свему још и кад ћутимо, запушили уста противницима који се усуђују да говоре против нас.

[495] Јак 2, 20.

227. – Посланица комити[496] Ермину

О стиху: „Пазите да вашу милостињу[497] не чините пред људима, да вас они виде"[498].

Пошто си ми написао: Како је могуће да не буде виђен онај који чини милостињу? Одговарам ти: Да се (ово) овде односи на намеру човека који даје милостињу. Јер пошто свако од оних људи којима жели да се допадне, од њих жели и похвалу, а онај који жели да се допадне Богу, од Њега жели да добије похвалу, зато је ово и рекао. Онај који је учинио милостињу а видели су га, не чини то увек да би га видели, али онај који жели да се покаже, зато и даје јавно милостињу која би требало да се да у тајности. Дакле, ако дело и не може да остане тајно, ипак онај који чини милостињу не треба да се размеће. Јер онај који чини ово и срамоти оне који ово прихватају и разглашава своју награду и плату.

228. – Посланица чтецу Паладију

О примерима којима мудар човек персонификује (оличава) мудрост на много начина.

Пошто си питао: Из ког разлога примери немају потпуну подударност са оним због чега се користе, рекао бих: Да би били примери, а не идентичности. И остављајући ово што се говори, покушаћу да ти то разјасним колико могу. Неки мудар човек, то јест Сирах, који

[496] Племићка титула. Нешто између маркиза и барона.

[497] У грчком оригиналу стоји реч милостиња а у српском преводу правда или праведност.

[498] Мт 6, 1.

је написао ону[499] књигу мудрости, оличавајући мудрост, не налазећи ниједан пример ни биљку, са којим ће приказати лепоту и висину и пријатан мирис и друге вредности мудрости, истражио је колико је могао све биљке и узео је од сваке оно што је одговарало и било лепо да представи мудрост, и описао ју је људима на такав начин, да је од једне биљке узео лепоту, од друге висину, од треће леп мирис, и узео је као у ризницу, али не све предности биљака, већ само оне које су му биле потребне представи мудрости, могао је да осмисли нешто достојно да се представи сама мудрост. И да не изгледам као да нисам ни свестан, (да) ти приписујем срамоту незнања, нисам ти наводио ове изреке, које је природно да их имаш утиснуте у своје сећање.

229. – Посланица Зосими

О Божијем доласку.

Због људских грехова..., оваплоћено појављивање Сина Божијег уплашило је све, и људе и демоне, убеђујући све људе да се старају о својој природи, која се сјединила са Богом, док је демоне присилило да престану са непријатељством против људске природе, јер је од сада постала безгрешна. Међутим, тебе није омекшало ништа од овога, нити те је учинило да се бојиш, нити те је научило да будеш целомудрен. Ако си човек, научи се од првог, а опет ако си демон, научи се од другог случаја, да не искквариш најлепшу природу страстима. Јер ћеш бити одведен на суд, да сносиш одговорност за све ово, и да даш одговор (реч) због своје дуготрајне безосећајности.

[499] У другом рукопису се додаје „πανάρετον".

230. – Посланица Епископу Алфију

О Сенахириму.

Пошто је Сенахирим војно претио Језекији више од уобичајеног начина и са већом војном силом, због тога је и спознао ништавност своје немоћи[500]. Онај који је поверовао да ће војним походом уз први поклич да загосподари Јерусалимом, када је изгубио скоро целу своју војску без рата и битке, сматрао је блаженством само да се спасе. И бежећи у своју домовину, убијен је од својих људи, да би истовремено спознао и своју немоћ и неизбежност казне.

[500] 2 Цар 18, 1.

САДРЖАЈ

1. – Посланица Епископу Исидору 5
2. – Посланица Зосими 6
3. – Посланица истом 7
4. – Посланица истом 7
5. – Посланица ђакону Исидору 8
6. – Посланица чтецу Епимаху 9
7. – Посланица Епископу Исидору 10
8. – Посланица Исаији 10
9. – Посланица ђакону Евдемонију 11
10. – Посланица Епископу Исидору 11
11. – Посланица схоластику Теодору 12
12. – Посланица ђакону Теодору 14
13. – Посланица Сириону 15
14. – Посланица презвитеру Јераку 15
15. – Посланица чтецу Епимаху 16
16. – Посланица схоластику Ирону 16
17. – Посланица Епископу Исидору 17
18. – Посланица Епископу Леонтију 18
19. – Посланица Доротеју 20
20. – Посланица презвитеру Дидиму 20
21. – Посланица Теону 21

22. – Посланица Зинону 22
23. – Посланица схоластику Теону 23
24. – Посланица ђакону Евтонију 23
25. – Посланица презвитеру Атанасију 25
26. – Посланица презвитеру Исидору 26
27. – Посланица Олимпиодору 28
28. – Посланица софисти Асклипију 29
29. – Посланица комити Ермину 29
30. – Посланица комити Дометију 30
31. – Посланица софисти Асклипију 31
32. – Посланица најсветлијем Доротеју 32
33. – Посланица схоластику Теодору 32
34. – Посланица Павлу 32
35. – Посланица схоластику Ирону 33
36. – Посланица монаху Петру 35
37. – Посланица ђакону Евтонију 35
38. – Посланица Петру 36
39. – Посланица Немесију 36
40. – Посланица Епископу Исидору 37
41. – Посланица Петру 38
42. – Посланица Марку 39
43. – Посланица најсветлијем Јераку 40
44. – Посланица презвитеру Данилу 41
45. – Посланица презвитерима Јераку и Дионисију 41
46. – Посланица чтецу Доротеју 42

47. – Посланица Павлу 43
48. – Посланица Амонију 44
49. – Посланица Ориону 44
50. – Посланица ђакону Евтонију 45
51. – Посланица Теону 46
52. – Посланица презвитеру Атанасију 46
53. – Посланица схоластику Дионисију 47
54. – Посланица ипођакону Павлу 48
55. – Посланица софисти Арпокру 49
56. – Посланица схоластику Петру 50
57. – Посланица Адамандију 51
58. – Посланица ђакону Јовану 52
59. – Посланица Полихронију 57
60. – Посланица ђакону Теологију 58
61. – Посланица Амонију 59
62. – Посланица чтецу Епимаху 59
63. – Посланица презвитеру Исхириону 60
64. – Посланица ђакону Теодору 61
65. – Посланица истом 61
66. – Посланица комити Ермину 62
67. – Посланица ђакону Теогносту 63
68. – Посланица презвитеру Теогносту 64
69. – Посланица презвитеру Ирону 65
70. – Посланица чтецу Урсенуфију 66
71. – Посланица Касијану 67

72. – Посланица схоластику Ирону 68
73. – Посланица Епископу Евсевију 68
74. – Посланица ђакону Мини 70
75. – Посланица Адамандију 70
76. – Посланица презвитеру Ирону 71
77. – Посланица ђакону Евтонију 72
78. – Посланица чтецу Арсенуфију 72
80. – Посланица чтецу Арсенуфију 75
81. – Посланица магистријану Немесију 76
82. – Посланица Атанасију 78
83. – Посланица Евлогију 78
84. – Посланица Лукијану 79
85. – Посланица схоластику Ирону 79
86. – Посланица Павлу 80
87. – Посланица Панелинију 81
88. – Посланица презвитеру Зоилу 81
89. – Посланица Филитр(и)ју 82
90. – Посланица Алипију 82
91. – Посланица софисти Арпокру 83
92. – Посланица Петру 85
93. – Посланица презвитеру Данилу 85
94. – Посланица ђакону Илији 86
95. – Посланица презвитеру Павлу 87
96. – Посланица презвитеру Мартинијану 88
97. – Посланица презвитеру Мартинијану 91

98. – Посланица монаху Ниламону 91

99. – Посланица презвитеру Евдемону 92

100. – Посланица ђакону Исидору 93

101. – Посланица презвитеру Мартирију 94

102. – Посланица Филитрију 96

103. – Посланица чтецу Епимаху 97

104. – Посланица ђакону Јераку 98

105. – Посланица граматику Офелију 98

106. – Посланица чтецу Епимаху 99

107. – Посланица Теодосију 99

108. – Посланица Нилону 100

109. – Посланица ђакону Писту 101

110. – Посланица Епископу Леонтију 102

111. – Посланица ђакону Лампетију 103

112. – Посланица Ориону 104

113. – Посланица ђакону Уранију 106

114. – Посланица презвитеру Ирону 107

115. – Посланица Епифанију 109

116. – Посланица ђакону Евтонију 110

117. – Посланица презвитеру Валентинијану 111

118. – Посланица Алипију 112

119. – Посланица Ирону 113

120. – Посланица Епископу Исидору 114

121. – Посланица ђакону Касијану 114

122. – Посланица ђакону Илији 115

123. – Посланица презвитеру Исидору 115
124. – Посланица презвитеру Египтију 116
125. – Посланица схоластику лекару Проесхију 117
126. – Посланица Исидору 121
127. – Посланица ђакону Нилу 122
128. – Посланица Евстефију 123
129. – Посланица монаху Стратигију 124
130. – Посланица Ипатију 128
132. – Посланица Павлу 129
133. – Посланица Епископу Леонтију 130
134. – Посланица најсветлијем Јераку 131
135. – Посланица чтецу Јакову 131
136. – Посланица Алипију 132
137. – Посланица монаху Ориону 132
138. – Посланица Алипију 133
139. – Посланица Теогносту 133
140. – Посланица софисти Арпокру 134
141. – Посланица Леонтију 135
142. – Посланица ђакону Илији 137
143. – Посланица Василију 137
144. – Ненасловљена 138
145. – Посланица Епископу Теодосију 139
146. – Посланица Епископу Исидору 142
147. – Посланица Маркијану 144
148. – Посланица ђакону Исидору 144

149. – Посланица ђакону Илији 145
150. – Посланица Ниламону 147
151. – Посланица Нилу 147
152. – Посланица схоластику Дидиму 148
153. – Посланица ђакону Исидору 149
154. – Посланица ђакону Анатолију 150
155. – Посланица Монаху Ориону 150
156. – Посланица Епиктиту 151
157. – Посланица ђакону Анатолију 152
158. – Посланица Нилу 153
159. – Посланица ђакону Евтонију 154
160. – Посланица презвитеру Теодосију 155
161. – Посланица презвитеру Артемидору 156
162. – Посланица граматику Офелију 157
163. – Посланица Евлогију 158
164. – Посланица ђакону Јовану 161
165. – Посланица презвитеру Јераку 161
166. – Посланица презвитеру Архивију 162
167. – Посланица Нилу 165
168. – Посланица ђакону Јовану 166
169. – Посланица Епископу Исидору 166
170. – Посланица презвитеру Зосими 167
171. – Посланица схоластику Ирону 168
172. – Посланица презвитеру Емилијану 168
173. – Посланица ђакону Илији 169

174. – Посланица Епископу Марону.......170
175. – Посланица презвитеру Ирону.......171
176. – Посланица Евлогију.......172
177. – Посланица Филитрију.......172
178. – Посланица схоластику Доротеју.......173
179. – Посланица Нилу.......174
180. – Посланица презвитеру Теодосију.......175
181. – Посланица презвитеру Јераку.......176
182. – Посланица ђакону Исидору.......177
183. – Посланица ђакону Павлу.......178
184. – Посланица Мартинијану, Зосими и Марону.......178
185. – Посланица схоластику Петру.......179
186. – Посланица Олимпиодору.......180
187. – Посланица војнику Исаији.......180
188. – Посланица архиђакону Пелусија Лукију.......180
189. – Посланица Епископу Аполонију.......181
190. – Посланица Атанасију.......182
191. – Посланица презвитеру Атанасију.......182
192. – Посланица схоластику Теодосију.......183
193. – Посланица Нилу.......184
194. – Посланица схоластику Ниламону.......185
195. – Посланица чтецу Тимотеју.......185
196. – Посланица Данилу.......186
197. – Посланица Илији.......187
198. – Посланица ђакону Домитију.......188

199. – Ненасловљена (посланица) 188
200. – Посланица писару Офелију 189
201. – Посланица Ермију 190
202. – Посланица Алфију 190
203. – Посланица Епископу Леонтију 190
204. – Посланица ђакону Исидору 192
205. – Посланица схоластику презвитеру Олимпију 194
206. – Посланица ђакону Теодосију 199
207. – Посланица истом 200
208. – Посланица схоластику Ирону 201
209. – Посланица Теологију 201
210. – Посланица Немесију 203
211. – Посланица Адамантију 203
212. – Посланица Варсенуфију 204
213. – Посланица монаху Томи 205
214. – Посланица Ермију 206
215. – Посланица монаху Томи 206
216. – Посланица Искириону 207
217. – Посланица Петру 208
218. – Посланица презвитеру Валентину 208
219. – Посланица ђакону Паладију 209
220. – Посланица Епископу Исидору 211
221. – Посланица схоластику Алимпију 212
222. – Ненасловљена посланица 213
223. – Посланица Ирону 213

224. – Посланица Ираклију 214

225. – Посланица ђакону Евдемонију 215

226. – Посланица Павлу 216

227. – Посланица комити Ермину 217

228. – Посланица чтецу Паладију 217

229. – Посланица Зосими 218

230. – Посланица Епископу Алфију 219

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

271.2-247.7-277

ПЕЛУСИОТ, Исидор, 370-449
Пет књига Посланица и тумачење Светог писма. књига четврта : (PG.78, 147-1324) / од Светог Исидора Пелусиота ; [превод са грчког језика Ђорђе Рафаиловић]. - 1. изд. - Бијељина : Издавачка кућа Епархије зворничко-тузланске Синај, 2024 (Зворник : Еурографика). - 230 стр. ; 21 cm. - (Едиција Свети Оци ; књ. 4)

Кор. ств. насл: Свети Исидор Пелусиот. - Превод дјела: Ισιδωρος Πηλουιωτης απαντα τα εργα. - Биљешка о аутору на превоју предњег кор. листа. - Тираж 1000. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-99976-078-7-4

COBISS.RS-ID 141372929

ISBN 978-99976-078-7-4

9 789997 607874